

SODUR

XXII AASTAKÄIK ■ 05.04.40. ■ Nr. 13–14

SÕJANDUSLIK AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 13-14 — 1940

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonelleitnant R. Tomback:</i> Sõjapoliitiline olukord Kagu-Euroopas	309	<i>Lieut.-colonel R. Tomback:</i> La situation politique militaire au sud-est européen	309
<i>Kapten H. Roots:</i> Rannakaitse sõjaliste operatsioonide tervikus merel	311	<i>Capitaine H. Roots:</i> La défense des côtes et les opérations de guerre sur mer	311
<i>Leitnant A. Taidla:</i> Helgoland	318	<i>Lieut. A. Taidla:</i> Helgoland	318
<i>A. B.:</i> Helgoland ja Sylt saksa lennubaasidena	321	<i>A. B.:</i> Helgoland et Sylt — bases d'aviation allemandes	321
<i>R.:</i> Veel mõtteid vormist	323	<i>R.:</i> Encore de la tenue	323
<i>Kapten E. Rajaloo:</i> Tulejuhtimisabinõudest suurtükiväes	325	<i>Capitaine E. Rajaloo:</i> Des moyens de direction du tir dans l'artillerie	325
TAKTIKA ALALT.		TACTIQUE.	
— <i>Leitnant H. Rannap:</i> Taktikalise ülesande nr. 12 lahendus	327	— <i>Lieut. H. Rannap:</i> Solution du problème tactique No 12	327
<i>Major N. Thar:</i> Pioneeride ülesanded ja koostöö teiste väelikeidega	328	<i>Commandant N. Thar:</i> Les missions des sapeurs et leur coopération avec les autres armes	328
<i>Leitnant N. Keskküla:</i> Masin, suusad ja hobune luureüksustes	333	<i>Lieut. N. Keskküla:</i> Les engins, les ski et les chevaux des unités de reconnaissance	333
<i>Ed. Vallaste:</i> Sõjaline sport	336	<i>Ed. Vallaste:</i> Le sport militaire	336
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
— <i>M. P.:</i> Skagerraki merelahingu eelmäng	340	— <i>M. P.:</i> Le prélude de la bataille navale de Skagerrak	340
— <i>-ms.:</i> Ettevalmistusest öiseks tegevuseks	342	— <i>-ms.:</i> Préparation aux opérations de nuit	342
— <i>J. K.:</i> Lennuväe osa soomusvägede varustamisel	343	— <i>J. K.:</i> Le rôle de l'aviation dans le ravitaillement des unités blindées	343
— <i>E. V-m:</i> Tangid võitluses tankidega	344	— <i>E. V-m:</i> Chars contre chars	344
— <i>R. V.:</i> Suurtükiväe pidev tuletoetus jala- väele	347	— <i>R. V.:</i> L'appui permanent de l'artillerie à l'infanterie	347
— <i>A. R-k:</i> Jalaväelase käsiraamat	349	— <i>A. R-k:</i> Le manuel du fantassin	349
— Sõjaväelisi teateid välisriigest	351	— Informations militaires de l'étranger	351
Juriidilisi küsimusi	351	Questions juridiques	351
Male.		Echecs.	

Kaanepilt: Võimas valvur rannikul (teosest „Suomen Puolustusvoimat“).

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella
0800—1500 ja laupäeviti
0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

SÕJANDUSLIK AJAKIRI SÕDUR

XXII AASTAKÄIK

5. APRILLIL 1940

Nr. 13–14

Sõjapoliitiline olukord Kagu-Euroopas.

Kolonelleitnant R. Tomback.

Kevade tulekuga on sagenenud arvamuste-avaldamised sõja intensiivsemaks muutumise kohta. Need arvamused on mitmesugused ja sisult väga lahkuminevad. Kuid püütakse analüüsida ka sellast olukorda, kus sõdivad pooled kõigi arvamuste kiuste jäävad praegusesse passiivsesse seisundisse. Prantsuse kindral Duval arutles sellast olukorda ja väitis, et maailma puhtmajanduspoliitilistest tõekspidamistest väljudes töötab aeg Saksamaa kasuks ja seepärast kalaletung liitlastele ei osutuvat Saksamaale möödapääsmatult vajalikuks. Seda arvamust, kuigi kaudselt, kinnitas Lloyd George oma kõnes 28. veebruaril s. a. Londonis, tähendades: „Ühel rindel pole meie ette valmistatud täielikult, s. o. toiduainetega varustamine...; Saksamaa blokeerimine pole täiuslik, sest nüüd on nende tagauks avatud ja ka kõrvalused on avatud.“ On selge et tagaukse all mõtles Lloyd George N. Venet ja kõrvalustena Põhja- ja Kagu-Euroopat.

Ülaltoodust võime järeldada, et blokaadsõja seisukohast vaadatuna on sõdivate poolte olukord, võrreldes olukorraga 1914.—18. a. põhjapanevalt muutunud. On loomulik, et liitlaste lähimaks strateegiliseks eesmärgiks peaks olema eesnimetatud uste sulgemine või teiste sõnadega — Saksamaa äralõikamine tema baasidest.

Liitlaste katse, näpsata Saksamaalt ta baasid (rauamuld, toiduained, metsamaterjalid, tselluloos jne.) Põhja-Euroopas Norra ja Rootsi kaasatõmbamisega N. Vene ja Soome vahelisse konflikti, ebaõnnestus. Põhja-Euroopas on rahu jalule seatud ja nagu Rootsi välisminister hiljuti tähendas, ei olevat neil kavatsusi sisse viia korrektiive ma-

jandussuhetesse naaber- ja suurriikidega, eriti aga väliskaubanduslikesse vahekordadesse.

Järelikult seisame küsimuse ees: kas nüüd liitlased ei tee katset teise „kõrvalukse“ sulgemiseks, s. o. sõjateatri laiendamiseks Balkanile ja Lähis-Itta — Türgimaale?

Sõjapoliitilisest seisukohast vaadatuna kujutavad Balkanil Rumeenia ja V.-Aasias Türgimaa keskusi, millede ümber käis poliitiline võitlus ja mis nüüd arvatavasti muutub veelgi intensiivsemaks.

Balkanil pole kunagi valitsenud üksmeelt. Pole sääl ka kunagi olnud olukorda, kus kõik Balkani-riigid oleksid üksteise suhtes olnud rahuldatus täielikult. Balkaniriikide vastastikuseid vastuolusid kasutavad muidugi oma huvides suurriigid, kes püüavad sääl oma mõju panna maksma. Balkaniriikidest Maailmasõjas kannatanuks osutus Bulgaaria, kellel on territoriaalseid pretensioone Rumeenia (Dobrudza) ja Kreeka (väljapääs Egeuse merele) suhtes. Teised Balkani-riigid (Rumeenia, Jugoslaavia ja Kreeka) on Maailmasõja tulemusena territoriaalselt paisunud ja järelikult nende sõjapoliitiliseks põhisuunaks on vähemalt praeguse *status quo* säilitamine või teiste sõnadega Bulgaaria revisjonistlike püüete oheldamine.

Peitunuks küsimuse lahendamine ainult Bulgaarias, siis poleks viimase vaoshoidmine teistele Balkaniriikidele erilisi raskusi tekitanud. Kuid õnnetuseks Rumeenialgi on lõplikult lahendamata territoriaalseid probleeme Ungariga (Transilvaania) ja ka

N. Venega. Kuni käesoleva hetkeni N. Vene pole veel ametlikult tunnustanud Bessaraabia liitmist Rumeeniaga.

Näeme, et sõjapoliitiline olukord Balkanil pole kaugeltki lihtne. Olukorrast ülepääsmiseks:

1. Balkani-riigid (v. a. Bulgaaria) moodustasid kohe pärast Maailmasõda koos Tšehhoslovakkia ja nn. Väikese Entente'i, mis aga 1. okt. 1938 lõpetas tegelikult oma olemasolu Tšehhoslovakkia jaotamise ja hiljem suveräänsete riikide nimistust väljalangemise tõttu; formaalselt aga eksisteerib Väike Entente veel praegugi.

2. Rumeenia sõlmis 1921. a. Poolaga kaitselepingu, mille jäme ots oli suunatud N. Vene vastu; ent teame, et 17. septembril 1939 see leping ei funktsioneerunud, vaid jäi paberile.

3. Veebruaris 1934 pandi alus Balkani-riikide Entente'ile, mille eesmärgiks oli peamiselt Bulgaaria püüete oheldamine; Balkani-riikide Entente'ist võttis osa ka Türgimaa; kuid ka see Entente ei püsinud kaua ülesseatud põhieesmärgi raamides, sest 25. jaanuaril 1937 Jugoslaavia sõlmis sõpruslepingu Bulgaariaga ja 31. juulil 1938 Kreeka peaminister Metaxas kirjutas alla lepingule, mille alusel Bulgaaria võis asuda taasrelvastumisele.

Näeme, et kaks liiget neljast leppisid iseseisvalt kokku Bulgaariaga, kelle vastu lõppudelõpuks Balkani-riikide Entente oligi suunatud.

Hiljem (Balkani-riikide välisministrite konverentsil Bukarestis, veebruaris 1939. a.) püüti küll Bulgaariat nimetatud Entente'i koosseisu tõmmata, kuid sellest ei tulnud midagi välja.

4. Rumeenia sõlmis 1935. a. mittekallale tungilepingu N. Venega.

Kokku võttes näeme, et eestoodud katsed sõjapoliitilist olukorda Balkanil parandada, pole andnud suuremaid tulemusi ja Rumeenia jäi endiselt seisukorda, kus teda ohustatakse nii lõunast, läänest kui ka põhjast.

Bulgaaria, kes nägi oma naabrite kavatsumisi, oli sunnitud otsima mõjuvamat toetust väljaspoolt Balkanit. Loomulikult toetajaks osutus Saksamaa.

Kui nüüd küsime, millest on tingitud Lloyd George'i väljendus Saksamaale avatud külgekse suhtes Balkanil, siis vastus oleks lihtne: Balkani-riikide sõjapoliitilise olukorra raskuspunkt lasub praegusel momendil Rumeenias. Viimasele on selge, et teda ohustada võivad

naabreid (N. Vene, Ungari, Bulgaaria) võib mõjustada vaid Saksamaa. Järelikult, viimasega peavad olema suhted head, lahendades omavahelisi majanduspoliitilisi probleeme mõlemale poolele soodselt. Seda on Rumeenia ka teinud.

Kõik liitlaste püüded tõkestada Saksamaa mõju tõusu Balkanil, eriti Rumeenias, pole seni andnud märkimisväärsed tulemusi.

Kõige selle tulemusena on vähetõenäoline, et sõjateatri ülekandmine Balkanile võiks tulla tõsiselt kõne alla.

Nagu tähendatud, kuulub Balkani-riikide Entente'i ka Türgimaa.

Türgimaa on huvitatud Balkanil *status quo* säilitamisest. Veel rohkem on ta huvitatud sellest, et keegi Kesk- ja Lääne-Euroopa riikidest end liialt püsivalt Balkanile ei asustaks, mis võiks ohustada Dardanellide kitsustikku. Sellest põhihuvist on tingitud kõik Türgi välisministri püüded leida mingisugune kompromisslahendus Rumeenia-Bulgaaria ja Bulgaaria-Kreeka vahel, et seega vältida Bulgaaria lõplikku sattumist Saksa ja ka N. Vene mõjupiirkonda (N. Vene ja Bulgaaria vahekorrad on viimasel ajal tunduvalt paranenud). Kõige nende püüete viljana võib vaid märkida *tüliküsimuste lahendamise edasilükkamist* paremate aegade ni. Vahepeal vallutas Itaalia Albaania ja sündis see, mida Türgimaa kõige rohkem kartis, s. o. Balkanile ilmus uus jõutegur, mille edaspidine areng pole veel selge. Kuid Türgimaale oli see tõukeks oma vahelkorrad revideerimisele võtmiseks liitlastega. Praegusel hetkel need vahekorrad on arenenud staadiumini, mis võimaldasid asuda sõjalise koostöö aluste uurimisele. On tõenäoline, et sellane sõjaline koostöö võib areneda ainult N. Venele vaenulises suunas, s. o. kaudselt Saksamaa pihta. On kahtlane, et Türgimaa saaks kuidagi abistada Rumeeniat, kui viimane peaks sattuma sõjalisel konfliktis kas Saksamaaga või N. Venega, või see abi oleks suhteliselt vähe tagajärgi andev. Iseküsimus on, kas Türgimaa kavatsused koostööks liitlastega on tõsised või on siin mängus Türgimaa erihuvid? Vastata sellele on väga raske. Koostöö liitlastega on mõjustanud Türgi väliskaubandust, eriti aga on kahanenud väljavedu Saksamaale. Kaubavahetus Prantsus- ja Inglismaaga pole seevõrra mitte tõusnud. Kuid teatava määral on koostöö liitlastega Türgimaale siiski materjalseid kasusid andnud, näiteks

Alexandretta sadama loovutamine Prantsusmaa poolt ja laenu saamine (15 miljonit naela) Inglismaalt.

Kui Türgimaa end sõtta kiskuda laseks, siis ainult seks, et liitlaste abil tagada endale Dardanellide käeshoidmist ja Balkanil Saksa, Itaalia ning N. Vene algava mõju tõkestamist.

Kokku võttes võiksime väita, et:

1. Balkani-riigid pole praegusel hetkel huvitatud sõja levimisest Balkanil.

2. Türgimaa aktiivne väljaastumine liitlaste kasuks võib aset leida juhtumil, kui Balkani-riikide praegune *status quo* või Dardanellide kitsustiku julgeolek oleks ohustatud.

Rannakaitse sõjaliste operatsioonide tervikus merel.

Kapten H. Roots.

I.

Meie pikk randjoon ja rannik, kus leidub rida sõjaliselt tähtsaid objekte (riigi pealinn, muud administratiiv- ja tööstuskeskused, ühenduste jne.) ja dessantide maabumiseks soodsed lahed nõuavad teatavat tähelepanu pööramist ka rannakaitse küsimuste uurimisele.

See aga ei tähenda seda, nagu viibiks meie rannik alatises kallaletungiohus mere poolt, või nagu oleks see oht meile erakordselt otsustava tähtsusega.

Meri on ikkagi teatav looduslik takistus, mis nõuab vaenlaselt selle ületamiseks erilisi abinõusid. Mitmesuguste raskuste tõttu, mis on tingitud laiaulatuslike ettevalmistustööde vajadusest, ilmastikutingimustest merel, mitmekesiste väeliikide koostööst, nende varustamisest, ühenduste tundlikkusest jne., on suuremaulatuselised kallaletungid rannikule väga komplitseeritud ja sageli isegi riskantsed ettevõtted. Seepärast on normaalselt rannakaitse (resp. merepiiride kaitse) hõlpsamini teostatav kui maapiiride kaitse.

Küll aga nõuab rannakaitse mõningaid erilisi relvi ja võitlusvahendeid, samuti ka erilisi oskusi, teadmisi ja võitlusviise ranniku eriolukorras edukaks teotsemiseks. Oskuste omandamine rannikult teotsemiseks, eriti dessantide vastu võitlemisel, on vajalik igale sõjaväelasele väeliigi peale vaatamata, sest vastase dessantide hävitamine või merrepaiskamine võib anda edukaid tulemusi üksnes mitmekesiste väeliikide koostööl.

Seepärast ei ole rannakaitse küsimuste uurimine ja nendega tutvumine ainult ran-

nakaitsega otseselt tegelevate merekindluste- ja mereväejuhtide ainuõigus, vaid ka jala-, suurtüki-, ratsa-, inseneri-, lennukiväe- jne. juhid peavad olema tuttavad tegevusviisidega ja -võtetega, mis on vajalikud ranniku eriolukorras. Käesolev kirjutus ongi mõeldud peamiselt nendele väeliikidele, kes oma igapäevases töös seisavad kõrval rannakaitse probleemide otsesest lahendamisest.

Rannakaitse küsimuste uurimisel pakub meile huvitavaid ja rikkalikke materjale ning andmeid sõjaajalugu: meie Läänemere-saartel (peamiselt Saare- ja Muhumaal) ja ka mandri rannikul köidavad kõigepealt tähelepanu vanad maalinnad ja kindlustatud lossid, mis vajavad uurimist ka rannakaitse seisukohast. Meie rannikul on olnud omaaja suurimadki rannakindlustused Peeter Suure merekindluse ja Muhu väina kindlustatud positsiooni näol. Peale selle on meie Läänemere-saartel aset leidnud suur dessantoperatsioon, mis küll teostus olukorras, kus puudus kaitsja tõsisem vastupanu, kuid mis siiski pakub teatavat huvi rannakaitse seisukohast, eriti vastaspoolte ettevalmistuste alal.

Rannakaitse küsimuste käsitlemisel väärrib märkimist seegi, et meie esimesel rahvusväeosal — 1. Eesti Polgul — tuli esimesi lahinguülesandeid täita just rannakaitse alal (Muhumaal).

Ka Vabadussõda on tihedasti seotud tegevusega rannikul. Siin olime soodsete olukordade väljakujunemise tõttu aktiivsemaks pooleks, teostades hulga dessante ja pommitades laevastikuga rannikul leiduvaid sõjalisi objekte. Siingi võime leida

huvitavaid ja väärtuslikke õpiseid niihästi kallaletungi seisukohast rannikule kui ka rannakaitse alal.

II.

Mis on rand? Vastuse sellele küsimusele leiame maateaduse valdkonnast, kus üldiselt rannaks ehk merekaldaks (litus, Strand, Gestade, bereg) nimetatakse kitsast maariba kummalgi pool randjoont, kus vesi ja maa aegajalt vahelduvad. Rannast mõistelt laiem on rannik (ora, Küste [Küstenland], côte, coast), milleks maateaduses nimetatakse maismaaserva, mis kaldub merele, ja osamerest, kust murdleb laine. Kokkuvõetult — rand on kitsas maariba, kuna rannik haarab endasse niihästi maismaad kui ka merd.

Kõneldes rannakaitsest, ei mõtle me selle all mitte ainult kitsa maariba kaitset, vaid ka rannavete kaitset rannakaitserelvade mõju ulatuses, mis kaasajal ulatub kaugele merele. Seepärast nimetus „rannakaitse“ on jäänud nagu kitsaks ja ei vasta enam kaasaja rannakaitse mõistele. Selles mõttes vastuvõetavamad võiksid olla näiteks nimetused „rannikukaitse“ või isegi „merekaitse“.

Milleks on vajalik kaitsta randa? See vajadus on tingitud suurel määral mere tähtsusest rahvusvahelises elus, eriti maailmajanduses. Me teame, et $\frac{7}{10}$ kogu maakera pinnast on kaetud veega. See veehulk ühest küljest lahutab mandriosi üksteisest, kuid teisest küljest on ta aga mandriosade ühendaja.

Ühendus mere kaudu omal ajal tekitas ja kõvendas rahvusvahelisi majanduslikke sidemeid, olles seejuures tähtsamaks teguriks maailmajanduse tekkimisel ja edaspidisel arenemisel. Ja praegusajalgi evivad kõik meretagused maad maailmajanduses suurt tähtsust, nii et mere tähtsus on säilinud praegusajani.

Mere kõrval teise tähtsa liiklemisteenuse esineb kaasajal õhk. Lennuasjanduse kiire areng on küll võimaldanud kasutada lennukeid otstarbekate ja kiirete liiklemisvahenditena peamiselt reisijate, posti ja teataval määral ka kauba veol, kuid siiski pole seni veel suudetud konstrueerida niisuguseid lennukeid, mis suudaksid transportida suuremal arvul igasuguseid kaupu ühest maailmajaost teise. Siinjuures ei tohi unustada, et lennuasjandus on alles arenemisel, kuid võib oletada, et lennukid ka tulevikus ei ole võimalised asendama laevu, vaid et nad täiendavad liiklemis- ja transpordivõimalusi ühe tõhusa

liiklemisvahendiga. Võib oletada, et mere tähtsus jääb püsima ka tulevikus.

Mere tähtsus liiklemisteenuse on tingitud peamiselt järgmistest asjaoludest:

1. meri on odav liiklemistee, võimaldades ühe korraga suurtele kaugustele transportida suure hulga igasuguseid kaupu;
2. meri võimaldab küllalt kiiret liiklemist, näiteks moodsed hiigelaarikud katavad Euroopa ja Ameerika vahelise maa mõne päevaga, ja
3. meri liiklemisteenuse on vaba kasutamiseks kogu inimkonnale, sest rahvusvaheline mereõigus tunnustab ikkagi veel ulgumere vabadust.

Kokku võttes on meri kaasajalgi maailmajanduses tähtsaim liiklemistee. Ta ühendab kõik maailmajaod üheks suureks maailmajanduslikuks tervikuks. Meri on rahvusvahelise liiklemise arteria.

Meri on piiratud rannaga. Siin algavad ja lõpevad mereteed. Rand võimaldab realiseerida mere hüvesid. Eriti tähtis on niisugune rand, mis pakub häid maabumisevõimalusi, tuulevarjulisi sadamaid jne. Sellane rannik on täis sadamaid ja linnu. Riigi rikkused kipuvad nagu vägisi sellase ranna poole. On riike, kus ka pealinn asetseb mererannal.

Puht-sõjalisest seisukohast seisneb ranna tähtsus selles, et ta võimaldab kasutada laevastikku maavägede abistajana, kui maarinne peaks ulatuma mereni. Teisest küljest kujutab aga rand endast ala, kus asetsevad laevastike baasid. Nende purustamise tagajärjel on võimalik tunduvalt vähendada vastaspoole laevastiku lahinguvõimet.

Kokku võttes mereteed ja rand on need mere-elementid, mis omandavad tähtsuse ühele või teisele riigile, kutsudes esile sõjalisi operatsioone merel.

III.

Sõjaliste operatsioonide ülimaliks eesmärgiks merel on merevalitsemise saavutamine. Merevalitsemine saavutatakse vaenlase laevastiku purustamisega merel, mille tagajärjel võitja jääb peremeheks või valitsejaks teatava mere üle, s. o. temale kuulub mere vaba kasutamine, kuna vaenlase mereteed on ära lõigatud.

Vaenlase laevastiku purustamine võib aset leida eeskätt merelahingus. Ülekaalu saavutamiseks astuvad vastaspoolel mere-lahingusse kõigi oma võimalike jõududega.

Rannapatarei tulistamas.

Seepärast on merelahing otsustava ilmega ja ühe vastaspoole purustamisega võib hävida peagu kogu tema pealveelaevastik. Laevastiku hävitamisega muutub riik pikemaks ajaks merel teovõimetuks, sest uute laevade ehitamine, eriti aga nende isikliku koosseisu ettevalmistamine nõuab väga palju aega. Seepärast leiavad suuremad ja otsustavad merelahingud harva aset.

Merevalitsemise mõistesse viib kaasajal mõningaid korrektiive allveelaevade laialdane kasutamine, sest vastaspoole kogu allveelaevastiku hävitamine on kui mitte võimatu, siis raskesti teostatav. Kuna aga allveelaevad ei ole suutelised asendama pealveelaevu, siis on pealveelaevastiku hävimine siiski riigile suurimaks hoobiks. Pealveelaevastiku hävimisega võivad aga allveelaevad edasi teotseda, mistõttu merevalitsemise absoluutsus on kaasajal muutunud vaieldavaks.

Mereteede kasutamise piiramine või mereteede äralõikamine võib teostuda ka blokaadiga. Blokaadi teostamine on mõeldav peamiselt pealveelaevade suhtes, sest allveelaevade blokeerimine on väga küsitav. Allveelaevad on võimelised blokeerivate vaenlase laevade vööst läbi sõitma.

Võitlus mereteedel võib teostuda ka

„ristlejatesõja“ näol, kus üksikud laevad tungivad kallale vaenlase kaubalaevadele. Sellasteks kallaletungideks kasutatakse peamiselt ristlejaid, allveelaevu ja relvastatud kaubalaevu (nn. abiristlejaid).

Ristlejatesõda on andnud küll suuri, kuid seni veel mitte otsustavaid tulemusi. Kuna ristlejate sõda võib riivata ka erapooletute riikide huvisid, siis käivad selle sõjaga tavaliselt kaasas alalised rahvusvahelised arusaamatused.

Eestoodud sõjalised operatsioonid leiavad aset mereteedel.

Merel areneb ka teine liik sõjalisi operatsioone, mis keerlevad mere teise tähtsa elemendi — ranna ümber.

Kallaletung vaenlase rannale võib teostamist leida kas laevastikuga, lennuväega või ka maaväega (dessandi näol). Olenevalt objektidest, millele kallale tungitakse, kallaletungivate jõududest ja ka nende tegevuse iseloomust — võib kallaletungi vaenlase rannale jaotada kahte peamisse liiki:

1. ranna pommitamine ja
2. dessantoperatsioonid.

Peale selle võiksid kõne alla tulla veel eriilmelised operatsioonid, nagu kallale tungid vaenlaselaevastiku baasidele ja mitmesugused muud väiksemad operatsioonid rannikul (rannavetes).

Vastavalt eestoodule jaguneb ka oma ranna kaitse*:

- kaitseks ranna pommitamise vastu,
- dessantide vastu võitlemiseks,
- laevastiku baaside kaitseks ja
- mitmesugusteks muudeks operatsioonideks rannikul (rannavetes).

IV.

Kaitse ranna pommitamise vastu teostub peamiselt rannakindlustiste (Küstenbefestigungen) abil. Rannakindlustisi ehitatakse üksnes tähtsamate rannäärsete keskuste kaitseks, sest ükski riik pole nii rikas, et kogu oma rand kulukaid rannakindlustisi täis ehitada.

Vastase laevastiku lähenemine rannale avastatakse kas luureks välja saadetud laevade, lennukite või rannikul (saartel) asuvate meresidepostide poolt. Öösi võetakse vastase laevastiku avastamiseks kasutamisele ka helgiheitjaid, valgustusmürske ja muid abinõusid, mis hõlbustavad vastase laevade olemasolu kindlakstegemist.

Kui vastase laevastiku või üksikute laevade lähenemine kaitstavale objektile on kindlaks tehtud, siis püütakse lähenejad kas hävitada või tagasi lüüa.

Võimsaimaks relvaks rannas vastase laevade hävitamiseks või tagasilöömiseks on rannasuurtükk.

Kuigi kaasaja tehnika on loonud ka uusi võitlusvahendeid, on rannasuurtükk siiski jäänud praegusajalgi rannakaitse põhirelvaks. See on tingitud, vaatamata rannasuurtüki puudeile, peamiselt tema suurest laskekaugusest, purustusvõimest, laskekiirusest ning täpsusest ja ka küllaldasest valmisolekust lahinguks.

Kaasaja rannasuurtükiväe eduka teotsemise eeltingimuseks on nõue, et rannapatareid oleksid võimelised tulistama igasuguses võimalikus olukorras. Ei vastase õhurünnakud ega kunstlik suits või udu ega ka sõjagaas ei tohi avaldada otsustavat mõju

rannapatareide lahingutegevusele. Lennukitõrje-relvadega, hoolsa moondamisega, kaudse laskmise korraldamisega ja gaasikaitsega püütakse nende kaasaja tähtsamate tegurite halvavat mõju vältida.

On vajalik, et vastase laevastik satuks rannasuurtükiväe mõjuva tule alla juba võimalikult kaugel kaitstavast objektist, et vältida objekti pommitamist. Seepärast kasutatakse rannakaitseks erilisi kauglaske-rannakahureid, mille kalibreer ulatub kuni 406 mm (16") ja isegi kuni 457 mm (18"). Need suurekalibrilised kahurid asetatakse tavaliselt kaitstava objekti ees asetsevaile saartele või väljaulatuvaile neemedeile ja poolsaartele, kui sellaseid peaks leiduma.

Rannasuurtükiväe tulesüsteemi täiendatakse miinigruppide merre asetamisega või miinitõkete ja -väljade loomisega. Nende kaitse nõuab omakorda erilisi rannasuurtükiväe süsteeme, mille kalibreer kõigub 152 mm (6") kuni 203 mm (8"), olenevalt miinitõkete või -väljade kaugusest rannast. Öösi teostatakse miiniväljade valvet ja kaitset tavaliselt laevadega.

Peale rannasuurtükiväe ja miinide astuvad soodsel hetkel tegevusse ka rannakaitse liikuvad võitlusvahendid, nagu: kiir-mootortorpeedopaadid, allveelaevad, lennukid jm.

Nende liikuvate võitlusvahendite aktiivsed löögid võivad teostuda eraldi ujuvabinõude ja eraldi lennukite poolt või mõlemate poolt korraga.

Sellaste löökide edukuse eeltingimusteks on:

- ootamatus, ühes kunstlike varjumisvahendite kasutamise,ga,
- nende võitlusvahendite võimalikult massiline kasutamine ja
- nende liikuvate võitlusvahendite tegevuse kokkukõlastamine rannasuurtükiväe laskmisega. Rannapatareid peavad kindlaksmääratud ajal või teatava signaali peale tule kas katkestama või üle kandma teistele märkidele.

Sellased rünnakud on eriti tähtsad neil juhtumel, kui rannasuurtükiväe laskekaugus on kallaletungiva vastase laevastiku laskekaugusest väiksem, sest siis on need rünnakud ainsaks võimaluseks vastase laevastiku tegevuse segamiseks.

Mis puutub kindlustamata ranna kaitse pommitamise vastu, siis teostatakse seda peamiselt laevade ja lennukite abil. Vajaliku teedevõrgu olemasolul võib siin edukalt kasutada ka raudtee- ja motoriseeritud suurtükiväge. Tavaliste välisuurtük-

* Kaasaja rannakaitse iseloomustamise kohta vt. kirjutus „Sõduris“ nr. 36 — 1937. a.

kide kasutamine rannakaitseks on probleemiline, sest need ei suuda küllaldaselt võidelda sõjalaevade kiir- ja kauglaskehauritega.

Eestoodud kokkuvõtlikust ülevaatest selgub, et kaitse ranna pommitamise vastu sisaldab endas väga mitmekesiseid tegevusi, olles läbi põimitud rannakaitse liikuvate võitlusvahendite aktiivtegevusega. Ühtlasi näeme, et sellane kaitse nõuab väga mitmesuguseid relvi ja võitlusvahendeid, mis teevad kogu kaitse korralduse ja juhtimise, samuti ka läbiviimise küllaltki komplikseerituks.

Nagu tõendab sõjaajalugu, pole laevastiku tegevus rannakindlustiste vastu üldiselt kuigi otsustavaks osutunud. Seepärast üteldakse sageli, et juba rannakindlustiste olemasolu üksindagi hoiab vastase laevastiku kaitstavast objektist eemal.

V.

Dessantide vastu võitlemine on rannakaitse küsimuste lahendamisel probleem omaette. Selle probleemi kohta on juba varemaltki „Sõduris“ kirjutatud (vt. „Sõdur“ nr. 9-10 — 1933, nr. 45-46 — 1935, nr. 14-15 ja nr. 22-23 — 1936 jt.), mispärast piirdume siinjuures vaid olulisemate põhimõtete esiletoomisega.

Kõigepealt tuleb märkida, et kaasajal dessantide vastu võitlemine ei kujuta en-

dast vastase passiivset ootamist, vaid ta on aktiivne tegevus, mis koosneb reast kalaletungidest, alates vastase dessantlaevastiku ja -vägede koondamisega baasidesse ja lõpetades tema operatiivse iseseisvuse saavutamise.

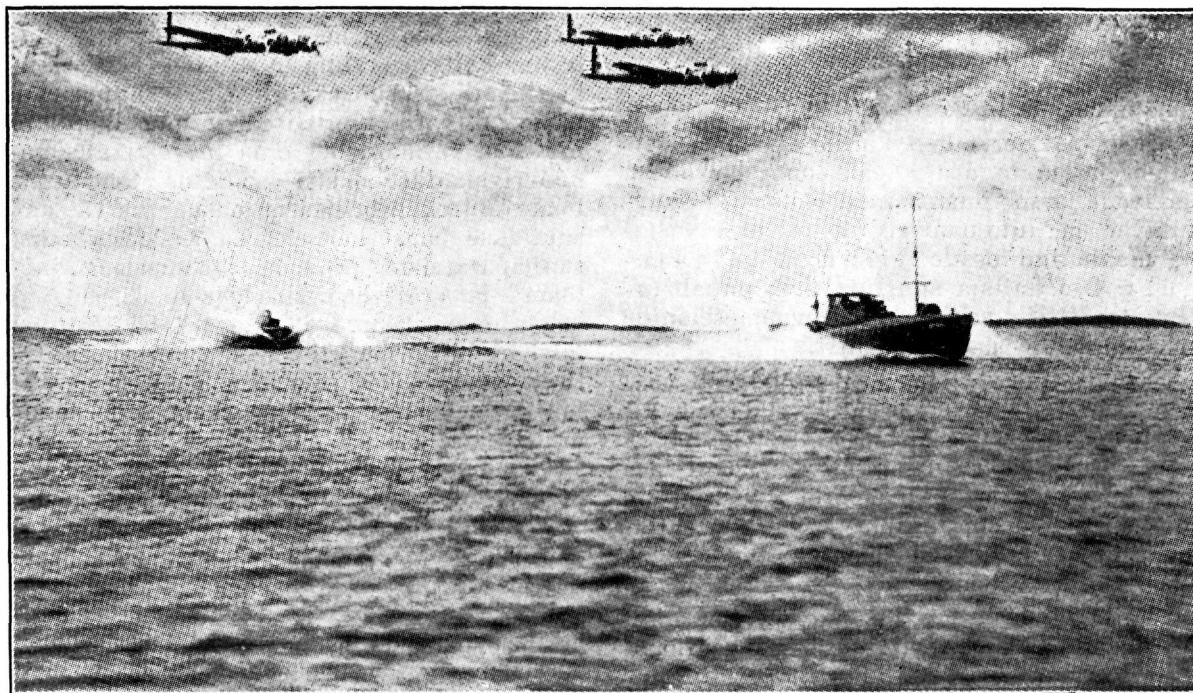
Vastase dessantoperatsiooni ettevalmistustööde avastamiseks kasutatakse kaugluuret (lennukitega ja allveelaevadega) ja ka agentuurluuret. Kuna need ettevalmistustööd on tavaliselt väga laiaulatuselised, siis on vastasel neid raske varjata ja moondata.

Niipea kui on avastatud vastase ettevalmistustööd dessantoperatsiooni teostamiseks, algavad rünnakud vastase baasidesse. Kõige kohasemaiks võitlusvahenditeks on siin pommilennukid ja teatavail soodseil juhtumel ka allveelaevad ja kiir-mootortorpeedopaadid.

Kuigi sellaste rünnakute tulemusi on vastasel võimalik kiiresti parandada, sest asuvad ju laevad ja väed veel baasides, siiski võivad nad viivitada või edasi lükata dessantoperatsiooni kavatsetava alguse.

Kui vastase dessantlaevastik pärast ettevalmistustööde lõpetamist väljub oma baasidest, siis on kõige kohasem teda rünnata sel ajal, millal ettenähtud rivistused on veel moodustamata.

Võitlus dessandiga kestab kogu dessantlaevastiku rännaku ajal merel. Sellest võit-

Kiir-mootortorpeedopaadid lennukite koostööl rannakaitse teostamisel.

lusest võtavad osa lennukid, allveelaevad ja ka muud laevad. Reegliks siinjuures on, et üksikud laevad ja laevadekoondised vastase dessantlaevastikku kohates peavad seda ründama korraldust ootamata. Vägedega täislaaditud aeglaselt liikuvad transportlaevad on seevõrra väärtuslikud märgid, et nende hävitamiseks tuleb ette võtta riskantseid rünnakuid ka kõige väiksemate laevadega.

Vastase dessantlaevastiku rannikule lähenemise kindlakstegemiseks kasutatakse peale lennukite ja laevade ka veel mere-sideposte, nende täienduseks rannikule üles-seatud vaatlusposte, aerostaate jne. Nende edukaks tegevuseks on vajalik aegsasti vastavalt välja arendada sidevõrku rannikul.

Vastase lähenemisel rannikule, lisaks lennukite ja laevade tegevusele, avavad ka rannikule üles seatud patareid tule, niipea kui vastase laevastik on jõudnud nende tulepiirkonda.

Algab dessantoperatsiooni järgmine faas — maabumine. See moment on üks soodsemaid dessandi hävitamiseks. Peamisteks märkideks osutuvad siin vägedega täislaaditud transportlaevad ja maabumisabinõud. Samuti tuleb püüda hävitada maabuvate vägede hulgas eeskätt mereväeosi, kes on dessandi edaspidise arenemise korraldajad ja laevastikuga side loojad. Olulise tähtsusega on siin ka kaitsja moraalne tugevus, sest laevasuurtükile, lennurünnakute jne. tagajärjel võivad kaitsja närvid üles ütelda veel enne, kui vastase üksused on suutnud maabuda.

Kui vastasel läheb korda maabuda, siis tuleb püüda ta ära lõigata oma laevadest. Jalavägi ja soomusmasinad ründavad suurtükiväe ja automaatrelvade toetusel vastase maabunud osade tiibu ja seljagust. Osa kaitsja suurtükiväest püüab tulega takistada vastase järgnevate eselonide maabumist ja järelejõudmist.

Samal ajal võetakse ette rünnakuid vastase transportlaevadele ja maabumisabinõudele kas allveelaevadega või lennukitega. Kui vastase maabumist toetavat laevastikku pole võimalik võtta suurtükile alla, siis pimestatakse ta kunstliku suitsu või udukatte abil, et ta ei saaks oma tulega maabunud osi toetada.

Kaitsja edaspidine tegevus peab arenema kiiresti, sest viivitamisega kasvavad vastase jõud — aeg on vastase liitlane. Ühendus laevadega on piltlikult üteldes vastase dessandi „Achilleuse-kand“ ja selle jõu-

lise äralõikamisega võib korda minna vastast ümber piirata. Kaitsja tegevus peab olema seejuures aktiivne, hoogne ja otsustav. Vastasel korral võivad areneda kestvad ja ohvririkkad võitlused.

Eestoodud kokkusurutud ülevaatest selgub, et dessantide vastu võitlemine on kaasajal muutunud väga mitmekesiseks ning sündmusterikkaks tegevuseks, kusjuures siin tuleb tegevusse rakendada mitmekesiseid jõude: maa-, mere- ja õhujõude näol. Seejuures dessantide vastu võitlemiseks määratud maaväeosad peavad omandama eeskätt suurt liikuvust, mis seab üles nõude juba aegsasti vastavalt välja arendada teedevõrku rannikul. Peale selle nad peavad olema hästi relvastatud ja varustatud tehniliste võitlusvahenditega ja nende väljaõpe ning moraal peavad olema kõrgel tasemel.

VI.

Laevastikubaaside kaitse korraldamisel tuleb kõigepealt lahendada küsimus — kuidas kaitsta baasi ennast ja sääl asuvat laevastikku vastase laevastiku ja lennuväe kallaletungide vastu. Kaasaja sõdade kogemustel on eriti ohtlikud õhurrünnakud baasidele, kuid ka allveelaevade tegevus võib eriti soodseil olukorradel olla tulemusrikas.

Peale selle peab baasi kaitse tagama laevastiku väljumist baasist ja hargnemist lahinguks. See nõue on täidetud siis, kui baasi kaitsva rannasuurtükiväe koosseisu kuuluvad ka suurekaliibrilised rannasuurtükid, mis on suutelised katma laialdase mereala, võimaldades oma laevastikule manöövrivabaduse baasi vahetus läheduses. Peale suurekaliibrilise rannasuurtükiväe kasutatakse baasi kaitseks ka keskkaliibrilisi rannapatareisid ja seda peamiselt miinitõkete ja -väljade kaitseks. Baasi ja sääl asuva laevastiku kaitseks leiavad kasutamist ka eriülesandelised ning väikekaliibrilised kahurid (152 mm [6"] ja allapoole), et takistada vastase väiksemate laevade sissemurdekatsed baasi. Ühtlasi peab baasi kaitse tagama laevasõiduteede vaba kasutamise. Selleks on tarvis võtta tarvitusele abinõud, et nurja ajada laevateede sulgemiskatsed ja miinide asetamist laevateedele vastase poolt. Ka on vajalik teostada liiklemise kontrolli baasi vetes, korraldada ankrult lahtirebenenud miinide likvideerimist jne.

Laevastikubaasid vajavad kaitset ka maa poolt. Seepärast kuuluvad baaside kaitsejõudude koosseisu ka maaväeüksused.

Admin-kolonelleitnant

Sergei Punin 50-aastane.

1. aprillil s. a. sai admin. kolonelleitnant Sergei Punin Sõjavägede Varustusvalitsusest 50-aastaseks.

Juubilar on sündinud Gatšinas. Lõpetas Tartus Veterinaar Instituudi 1913, misjärel teenis jaoskonna-loomaarstina Kubani piirkonnas Kaukaasias. Maailmasõjas võttis osa mitmesuguste ratsa- ja suurtükiväeüksuste koosseisus võitlustest türklaste vastu Türgrimaal ja Pärsias, kusjuures sai haavata šrapnellikilluga. Eesti sõjaväkke astus märtsis 1919. Vabadussõja ajal oli 2. Ratsapolgu loomaarstiks ja Hobuste tagavara ning laatsareti ülema abiks. Rahu ajal tõusis sama asutise ülemaks. Hiljem juhtis Varustusvalitsuse Hobuste laatsaretti ja rautamiskoda. Oma otseste ametikohuste täitmise kõrval on juubilar tegelnud ka veterinaaralasse puutuvate ainete lektorina sõjaväe õppeasutistes ja majanduskursustel.

Admin-koltn. S. Punin.

Vet.-kapteniks nimetati 1920. a. Admin. kolonelleitnandiks kõrgendati 24. 02. 27.

Evib end. Vene Anna ordu 3. järgu ja Stanislaose ordu 3. järgu aumärke.

Soovime juubilarile tema 50. hällipäeva puhul kõike head.

Eestoodust näeme, et laevastikubaaside kaitseks vajatakse samuti väga mitmekesiseid jõude — rannasuurtükiväge, laevu, lennukeid, õk-relvi, maaväeüksusi, mitmesuguseid tõkkeid ja takistusi jne.

Ulgumere-laevastik ise (Grand Fleet, Hochseeflotte) peab olema vaba baaside kaitsest, sest vastasel korral oleks ta seotud ja tema tegevusel ei saa olla merel aktiivsust vajalikul määral.

Lõpuks jäävad veel mainida mitmesugused muud operatsioonid rannikul (rannavetes). Siia kuuluvad üldiselt need operatsioonid rannikul, mis on seoses maarindega või mille eesmärgiks on piirata vastase manöövrivõimet rannavetes (rannavete mineerimine, luure ja vaatluse teostamine jne.).

Juhtumil kui maarinde tiib toetub rannikule, siis rannakaitse korraldamisel arvestatakse ühelt poolt ka maarinde tiiva tagamise võimalusi vastase laevastiku kallal tungide eest. Teiselt poolt aga võtavad rannakaitse jõud osa maarinde abistamisest, nagu seda kujukalt nägime äsja lõppenud Soome - N. S. V. Liidu vahelises sõjas.

VII.

Tehes kokkuvõtte näeme, et rannakaitse on sõjaliste operatsioonide tervikus merel kaaluv osatähtsus. Rannakaitsega seoses olevad probleemid keerlevad mere ühe olulisema elemendi — ranna ümber. Ilma rannakaitse korralduseta ja otstarbekahendusest poleks võimalik realiseerida neid hüvesid, mida pakub meri kui rahvusvahelise liiklemise arteria.

Meie laiemais hulkades on ikkagi veel valitsemas vaade, et rannakaitse piirduv ainult nn. „merekindlustega“. Tegelikult aga näeme, et kaasaja rannakaitse on mõistelt palju laiem. Allveelaevad, kiir-mootor-torpeedopaadid, lennukid, miinid, torpeedod, keemilised vahendid (kunstlik suits ja udu, sõjagaas jne.) on need uued tegurid, mis annavad kaasaja rannakaitsele senisest hoopis erineva ilme. Seepärast tuleb ka meil ümber kohaldada oma vaated rannakaitsele. Sammu edasi selle poole oleme jõudnud siis, kui meie kõik, väeliigile vaatamata, hakkaksime senisest rohkemal määral tundma huvi kaasaja rannakaitse probleemide vastu, teades, et rannakaitse võib edukas olla üksnes maa-, mere- ja õhujõudude tihedal koostööl.

Helgoland.

Leitnant A. Taidla.

Praegu Euroopas käimas oleva sõja kestel oleme kuulnud sageli briti lennuväe rünnakuist saksa laevastiku- ja lennuväebaasidele, mis asetsevad Põhjamere rannikul ja saartel. Viimaste hulgas esineb sageli Helgolandi nimi. Kuna Helgolandi saar oli tähtsamaid saksa sõjalaevastiku tugikohti Maailmasõjas ja on seda uuesti veel suuremal määral praegu, siis pole huvitusest anda lühike ülevaade Helgolandist kui maailmasõjaaegse Saksamaa ja ühtlasi tolleaegse maailma tugevaimast merekindlusest.

Geograafiline ülevaade. Helgolandi saar asetseb Põhjameres, Elbe jõe suudmest loodes, mandrist ca 45 km kaugusel. Suurusest ja kujult sarnaneb ta umbes meie Mohni saarele (1,6 km pikk ja 0,5 km lai).

Pinnaehituselt jaguneb saar kahte erinevasse ossa. Saare loodepoolne osa kujutab enesest ca 55 m kõrget liivakivist kiltmaad (nn. Oberland), mille järsk rand sarnaneb meie põhjaranniku glindile. Saare kagupoolne osa on madal liivane rand (nn. Unterland). Sääl asetseb Helgolandi sadam. Tormise Põhjamere lainete uhtumise ohu takistamiseks on randa ehitatud kunstlikke tõkkemüüre. Nii näib saar nagu betoon-ümbriku sees asetsevat.

Peamine laevatee kulgeb edela poolt saart. Veteala Helgolandi ja Taani ranna vahel on madalike tõttu navigeerimiseks vähem soodne. Üldiselt on saare lähema ümbruse veed navigeerimiseks kohalikke olusid mittetundvatele meremeestele ebasoodsed, eriti öösi ja udus.

Ilusate ilmadega on nähtavus Helgolandist Põhjamerele väga hea. Vaatekaugus ulatub kuni 40 km.

Helgoland ajalooliselt. Helgolandi saar ei ole alati kuulunud Saksamaale, vaid tal on tulnud ajaloo kestel etendada Lääne-Euroopa suurriikide vahelises poliitikas võrdlemisi tähelepandavat osa.

XIV sajandil ühendati Helgoland Schleswigiga. Saksa vürstiriikide omavaheliste tülide tõttu läks saar 1714. a. Taani valdusse. Napoleoni sõdade ajal, millal teostati Napoleoni poolt kontinentaalblokaadi Inglismaa vastu, võttis Inglismaa saare enda valdusse ja organiseeris sääli suurejoonelise konterbandi-keskuse. Ametlikult tunnustati Helgoland Inglismaa omanduseks Kieli konverentsil 1814.

Bismarcki poolt 1870. a. ühendatud tõusvale Saksa keisririigile ei olnud see sugugi meeltemööda, et Inglise saar asetseb Saksa Põhjamere-ranniku suurte sadamate läheduses. Juba 1873. a. alustas Bismarck Inglismaaga läbirääkimisi Helgolandi Saksa-maale üleandmise asjus, mis ei andnud aga mingisuguseid tulemusi. 1884. a. pöördus Bismarck Saksa admiraliteedi tungival palvel selles asjus uuesti Inglismaa poole, kuid kuulda saades, et inglased nõuavad vastutasuks Helgolandi saare eest Saksa asumade strateegiliselt tähtsaid alasid ja toetuspunkte Aafrikas, loobus ta kohe läbirääkimistest, sest tema enda poolt suure vaevaga hangitud asumade loovutamise ei tahtnud ta kuuldagi.

Bismarcki järglased võtsid aga asja uuesti üles. Tõusval Saksa mereriigil, kes oli alustanud oma asumade kaitseks tugeva sõjalaevastiku ehitamist, muutus üha talumatuks olukord, kus Saksa lahe suudmes olev võõrale riigile kuuluv saar oma valitseva asendi tõttu võis laevastiku tegevust tõsiselt halvata. Saksa mereväeringkondadele oli ilmsesti selge, et konflikti puhul Inglismaaga viimane võtab Saksa sadamate vastu kohe tarvitusele rannikulähedase blokaadi, mis oleks katkestanud Saksa ülemerekaubanduse ja ühendusepidamise oma asumadega täielikult. Jõuga Helgolandi saart vallutada ei riskitud, sest see toonuks paratamatult sõja Inglismaaga. Sõjaks ei olnud aga saksa laevastik ja armee veel küllalt tugevad. Tuli valida teine tee — leppida Inglismaaga kokku. Sel teel püüti ühtlasi taotleda poliitilist lähenemist Inglismaale.

1890. aastal sõlmitigi Saksa- ja Inglismaa vahel leping, mille põhjal Saksamaa loovutas oma Aafrikas olevaist asumadest Sansibari (sultaniriik ühes Sansibari ja Pemba saarega), Vitu (praegune Inglise ja Itaalia Somaalirand) ja Uganda (Niiluse jõe allikate ala). Seega olid võrdlemisi väikese kehva liivasaare eest toodud ohvrid väga suured. Saksa energiliste asumade-poliitikute hulgas tekitas see kokkulepe suurt pahameelt, sest sellega oli loovutatud Saksa kõige paremaid toetuspunktid India ookeani kaldal, mistõttu Saksa asumade valitsemine selles piirkonnas muutus raskeks.

Saksa asumaade-poliitika oli saanud Helgoland saare omandamisega küll raske löögi, kuid see-eest võis Saksamaa senisest intensiivsemalt hakata üles ehitama oma laevastikku. Ja nagu ajalugu hiljem näitas, oli Helgoland omandamine kõigiti õigustatud. Maailmasõjas ei suutnud Helgoland saar küll vältida Inglise blokaadi Saksamaa vastu, sest see teostati Inglise kanalid ja kaugel Põhjamerele Norra ja Inglise põhjaranniku vahel, kuid oma võimsate kindlustega tagas ta siiski täieliku julgeoleku saksa laevastikule Helgolandis lahes ja Põhjamere ranniku baasides.

Helgoland merebaasina. Pärast Helgoland omandamist Saksa mereväe ringkondades kerkis esile kaks voolu. Ühed pooldasid riigi kaitseks mereväele antavate summade kulutamist eeskätt võimsa laevastiku ehitamiseks, kuna teised tahtsid laevastiku arvel rohkem rõhku panna ka laevastikubaaside kindlustamisele, nõudes esmajärguliste merekindluste ehitamist Helgolandisse ja teistele Põhjamere ranniku aladele. Üldiselt nõuti, et puhkeva konflikti korral Prantsus- või Venemaaga peab Saksa diplomaatia tegema kõik, et Inglismaa jääks neutraalseks, nagu see sündis 1870. a. Preisi-Prantsuse sõja ajal. Hulgaliste asumaade loovutamiseks Helgolandist eest peeti inglismaad tüki ajaks rahuldatuks. Ent see osutus siiski ekslikuks. 19. sajandi viimseil aastail, Saksa ülemaailmse kaubanduse suurenedes, Inglismaa ehitas ja seadis korda hulga sõjalaevu, mis ilmesti olid suunatud Saksa võimu laienemise vastu merel. Eriti ohtlikuks Saksamaale näis osutuvat rohkearvuline torpeedopaatide ehitamine, milles nähti kõige tõhusamaid võitlusvahendeid sadamate blokeerimiseks. Sellele pidi Saksamaa paratamatult leidma vastuabinõu.

1906. aastal otsustas tolleaegne Saksa mereminister admiral von Tirpitz ehitada Helgoland saarele laevastiku kergete üksuste tugipunkti.* Saare asend oli luure- ja allveelaevade tugikohana soodne mitte üksnes kiire valmisoleku ja kütteaine säästu mõttes, vaid ka soodsete navigeerimistingimuste mõttes, sest saksa laevastiku peabaaside Wilhelmshaveni ja Cuxhaveni ees on navigatsiooniolud liivaummistuste ja Põhjamerele omase tõusu ning mõõna suure amplituudi tõttu võrdlemisi rasked. Ka tekib külmadel talvedel Põhjamere ranniku sadamais jää. Helgoland kaugus Wilhelmshavenist on 83 ja Cuxhavenist 65 km.

* A. v. Tirpitz, *Erinnerungen*, lk. 59.

Laevastiku tugikoha rajamisega Helgoland tuli selle kaitseks ehitada ka **merekindlus**. Seda alustati juba aastaid enne Maailmasõda. Sõja puhkedes oli kindlus valmis ehitatud, relvastatud ja mehitatud. Samuti oli suuremalt osalt välja ehitatud saare sõjasadam. Saarel asuvad tsiviilelanikud evakueeriti täielikult enne Maailmasõda.

1914. a. seati Helgolandile järgmised ülesanded:*

- vältida saare vallutamist vastase poolt;
- olla heaks vaatluspunktiks Helgoland lahe suudmel;
- olla toetuspunktiks ja pakkuda kaitset võimalikult suurele arvule hävitajaile, torpeedopaatidele ja allveelaevadele;
- takistada oma relvastise tulelatuses vastase laevade liikumist ja toetada oma laevastiku tegevust.

Helgoland relvastist ja selle organisatsiooni Maailmasõja puhkedes selgitab skeem lk. 320.

Nagu selgub, ei olnud kindluse pearelvastis arvuliselt kuigi suur. Kaugkaitse tuletsooni (kuni 28,5 km) olid võimelised looma vaid kaheksa 30,5-cm kahurit, mis võrdub vaid umbes ühe lahingulaeva peartilleeriga. Seevastu oli aga kindluses võrdlemisi arvukalt kesk- ja lähikaitse suurtükke. See on ka täiesti arusaadav, sest eelkõige kartsid sakslased vastase dessantretkede maaleasaatmist, kes oleksid võinud hävitada vaatluspunktid, kaabliühendused, komandopunktid jne. Kõige tõenäolisemaks peeti dessantretki saarele öösi ja udus.

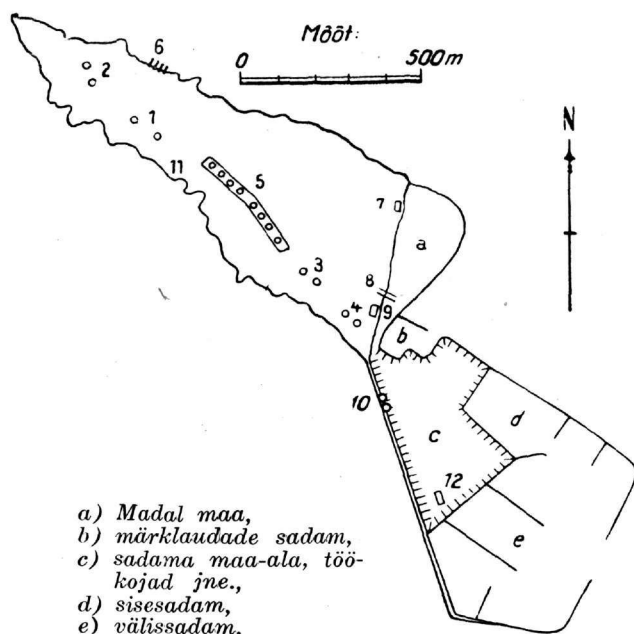
30,5-cm kahurid olid üles seatud soomustornidesse (à 2 tornis). Teised patareid olid kõik lahtised. Osa kergepatareid olid liikuvad.

Väärrib tähelepanu, et kindluses oli üles seatud kaheksa 28-cm haubitsat, mis oma väikese laskeulatuse poolest (10,6 km) ei ole kuigi tõhusad merekindluse relvad. Viimaste kohta tuleb arvata, et need olid tõenäoliselt üles seatud juba aastaid enne Maailmasõda, siis kui laevastikuartilleeria evis ligikaudu veel samasugust laskeulatust.

Fortifikatsioonilt olid Helgoland rannapatareide kaitseehitised väga tugevad. Saare kõrgesse liivakivi-pinnasesse oli valmistatud rohkesti tunnelkäike.

Õiseks valgustamiseks oli saarel 13 helgiheitjat, mis olid üles seatud 8 eri paigas. Sõja kestel suurendati helgiheitjate arvu

* „*Marine-Rundschau*“, Juli 1930, lk. 293.

- a) Madal maa,
b) märklaudade sadam,
c) sadama maa-ala, töö-
kojad jne.,
d) sisesadam,
e) välissadam.

1) 4—30,5 cm *	} põhjagrupp,
2) 2—21 cm **	
3) 4—30,5 cm	} lõunagrupp,
4) 2—21 cm	
5) 8—28 cm ***	} haubitsapatarei,
6) 4—8,7 cm	
1—8,8 cm	} „Würfelbake“ patarei
7) 2—3,7 cm	
2—klp.	} trepikaitse,
8) 6—klp.	
9) 6—6 cm	} tunnelikaitse,
4—8 cm	
6—3,7 cm	
3—klp.	
10) 2—klp.	} idapatarei,
11) 2—6 cm	
12) 4—15 cm	} muulikaitse,
4—10,5 cm	
	} kaablikaitse,
	} sadamapatarei.

* Lennuulatus 28,5 km.
** „ „ 14,5 „
*** „ „ 10,6 „

veelgi. Energiat mehhanismide käivitamiseks ja valgustamiseks andis mürsukindel elektrikeskjaam, mis koosnes kahest dünamost à 900 HP. Elektri- ja sidevõrk oli täielikult maa-alune.

Saarel olevaist toiduainetavaradest piisas 3200 inimesele kolmeks kuuks. Rohkem raskusi tekitas varustamine mageda veega, sest saare 5 kaevu ei suutnud seda anda küllaldaselt määral. Mageda vee kogumiseks varustati peagu kõik majad vihma-veepaakidega ja ehitati veearendamisjaamu. Vesi pumbati kaevudest ja arendamisjaamadest torustikku mööda patareidesse ja teistesse asutistesse; seejuures paiknes torustik pommikindlas sügavuses maa all. Niisamasugune kanalisatsioon oli ka roiskvee jaoks.

Sõjasadam ehitati saare lõunaotsa. Kaitseks tuulte eest piirati sadam muulidega.

Tugevaim neist oli edelapoolne kaitsemüür, mis oli ca 1 km pikk ja 6 m kõrge. Sisse- ja väljakäik sadamasse toimus kagu poolt ca 150 m laia faarvateri kaudu. Sadam hõlmas enda alla 30 ha suuruse pindala ja oli ette nähtud 18 allveelaeva ja 90 torpeedopaadi mahutamiseks. Sadama maa-ala oli ette nähtud võimalus 30 000 tonni kivisöö paigutamiseks, millele lisanesid veel põletis- ja määrdeainetavarad sadamal baseeruvale allveelaevadele kolmeks kuuks. Peale selle olid sadamas veel suured magedavee-tavarad.

Kraanade ja töökodade masinate käivitamiseks andis elektritenergiat neli diiseldünamod (à 500 HP), kuna valgustusenergia andmiseks oli veel eraldi elektriiaam.

Sadama kaitseks, eriti öösiti, ei peetud saare rannapatareisid küllaldaseks, vaid kaitse tõhustamiseks seisis öösiti sadama läheduses ankrus üks ristileja, kes oli alati valmis astuma võitlusse pealetungiva vastasega.*

Helgolandil õhujõud koosnesid Maailmasõja puhkemisel vaid 6 merelennukist. Viimaste arvu suurendati tunduvalt sõja kestel. Samuti soetati juurde õk-relvi. Lennuväe peamiseks ülesandeks oli luure- ja vaatlusteenistuse teostamine Põhjamere kaugosas.

Maailmasõja puhkemisel pandi Helgolandil lahes, saarest ca 50—60 km loode poole, kaarekujuliselt välja torpeedopaadidest koosnev valvetõke, mis baseerus saarel. Saksa mereväe juhatus arvas, et inglased asuvad juba sõja esimestel päevadel Saksa sadamate blokeerimisele Saksa lahe suudmel, samuti arvati, et inglaste poolt võetakse ette jõulisi aktsioone saksa baaside vastu. Seda siiski ei juhtunud. Inglise laevastiku peajõud ei tulnud sõja esimesil nädalail üldse Helgolandil lähedusse. Alles siis, kui saksa allveelaevad olid põhja lasknud terve rea inglise kauba- ja kalalaevu ja kui Inglise avalikus arvamises tekkis rahulolematuse oma laevastiku vastu selle passiivsuse pärast, otsustas Inglise admiraliteet võtta ette suurema operatsiooni saksa laevade vastu, mis teadaolevail luureandmeil ristlesid iga päev Helgolandil lahes. Selle otsuse tulemuseks oli suur Helgolandil merelahing 28. aug. 1914, millal alarmiti esmakordselt ka Helgolandil merekindlus.

Ehkki lahingukäigu ajal osa inglise sõjalaevu tuli Helgolandil rannapatareide tule

* Marine-Archiv, Der Krieg zur See 1914—1918, Band 1, Nordsee, lk. 265.

piirkonda, ei avatud nende pihta siiski tuld, sest Põhjamerel polnud eriti Helgolandil ümbruses valitseva udu tõttu kindlusel võimalik eristada oma laevu vastase omadest.

Nagu teada, lõppes Helgolandil merelaehing saksa laevastikule võrdlemisi suurte kaotustega. Lahingu tulemusega veendusid sakslased, et senine Helgolandil lahe kaitse pole veel küllaldane ja panid lahe kaitseks välja miiniväljad.

1914. a. septembri- ja oktoobrikuu jooksul ligines inglise laevastik paaril korral Helgolandil lahele, kuid saare patareide tuleulatuse piirkonda siiski ei satunud. Alles 24. nov. 1914 avanes Helgolandil kindlustel tule avamiseks ainus juhus kogu Maailmasõja kestel. Sel päeval liginesid inglise Grand Fleet'i peajõud Helgolandile loode suunast kuni 60 meremiili kauguseni. Samal ajal ligines saarele läänest 3 kergeristlejat ja 8 hävitajat, toetatuna merelennukeist lennukite-emalaeva saatel. Kergeristlejate ja hävitajate ülesandeks oli tungida Helgolandil lahte ja astuda võitlusse sääil asuvate saksa kergeristlejatega. Kuid viimsel silmapilgul sai Inglise admiraliteet teada, et Helgolandil lahes asuvad väga tugevad saksa jõud, ja andis korralduse sissetungist loobuda. Siis aga tahtis

Grand Fleet'i ülem admiral Jellicoe korraldada 28. augusti manöövrit — meelitada saksa jõude lahest välja tungima, et neid siis soodsel võimalusel oma peajõududega lüüa. Selleks saatis ta osa läänegrupi ristlejaid kuni Saksa lahe miiniväljadeni, mis asetsesid juba Helgolandil patareide tuleulatustes. Helgolandil patareid avasid tule, ühtlasi suunati tegevusse saksa merelennukeid ja allveelaevu. Inglise laevad olid sunnitud tagasi pöörduma ja operatsioon nurjus. Kaotusi laevastik Helgolandil patareide tullest ei kandnud.

1914. a. jõulude ajal pommitati saart inglise lennukite poolt, mis jäi ka ainsaks sellelaadiliseks juhtumiks kogu sõja ajaks.

Seega tuli Helgolandil aktiivselt võidelda kogu sõja kestel vaid üksainsus kord. Seda rohkem aga täitis ta oma ülesande hävitajate, torpedopaatide ja allveelaevade varustamis-, puhke- ning varjupaigana ja vaatlus-, side- ning meteoroloogiateenistuse kandjana.

Versailles' rahulepingu põhjal lammutati ja purustati Helgolandil kindlus ja sõjasadam täielikult. Käimasoleva sõja alguseks olid need aga jälle üles ehitatud ja on kahtlemata palju võimsamad ja moodsedmad kui nad seda olid Maailmasõjas.

Helgoland ja Sylt saksa lennubaasidena.

Õhusõjas Saksamaa ja Suur-Britannia vahel etendavad väga suurt osa saksa lennubaasidena saared Helgoland ja Sylt. Nende saarte tähtsus ongi juba ilmnunud mitte ainult etteulatuvate tugi- ja lähtepunktidena õhust-kallaletungideks Inglis- ja Šotimaa idaranniku aladele, vaid ka Saksamaa kaitsesüsteemi eelpunktidena, kus saksa hävituslennuvägi kohtab kallaletungivaid vaenulisi õhujõude.

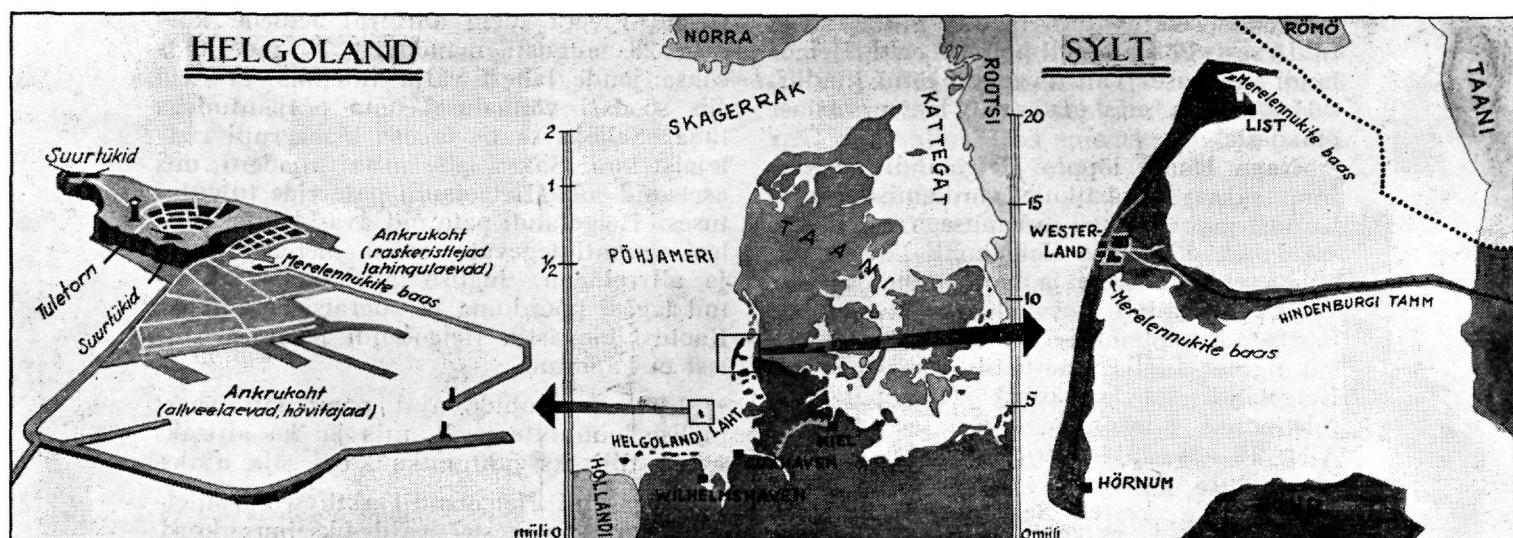
Arvesse võttes tähtsust, mida kujutab endast lennubaaside lähedus peamistele kallaletungiobjektidele, on saksa strateegid juba ammu suunanud oma tähelepanu Põhjamerelahe saartele kasutamisele lennubaasidena.

Helgoland on oma geograafilise asendi poolest otse ideaalne lennubaas Suur-Britannia vastu teotsemisel. Asetsedes ainult 420 km kaugusel Inglismaa rannikust, moodustab ta sobiva lähtekoha pommituslennuväe kallaletungideks Briti saartele. Ühtlasi katab ta Põhja-Saksamaad, olles 50 km

kaugusel Saksamaa põhjarannikust ja asetsedes seejuures lennuteedel, mis viivad Suur-Britanniast Saksamaa põhjaossa. Ja kui Helgoland Maailmasõjas sai kuulsaks merebaasina, siis lennubaasina on ta tähtsus veelgi suurem.

Versailles' rahulepingu tingimuste kohaselt maailmasõjaaegne Helgolandil merebaas kuulus hävitamisele. Inglise eriteadlaste järelevalvel teostati seda hävitamist päris põhjalikult. Vastavaid töid alustati aastal 1920 ja need kestsid kolm aastat, s. o. kuni aastani 1923. Kuid 10 aastat hiljem alustasid sakslased jällegi Helgolandil sadama ja kindlustiste uuesti-üleehitamist.

Praegusel ajal Helgoland juba kujutab endast väga tugevasti kindlustatud saart, mis on eeskujulikult kohaldatud baasiks nii mere- kui ka õhujõududele. Sääil on ruumikad, muulidega kaitstud sadamad ja varjupaigad laevastikule ning merelennuväele ja niisama head lennukijakud maapinnal

baseeruvate hävitus- ning pommituslennuväe üksuste jaoks.

Nüüdses sõjas sakslaste poolt kasutatud magnetiliste miinide levitamisest võtsid Helgolandil baseeruvad saksa lennukiväeüksused kahtlemata ulatuslikult osa. Ja ei saa salata, et mainitud sakslaste üritust — võtta kasutamisele magnetilisi miine — tuleb siiski tunnustada ettevõtteks, mis andis tulemusi. Kuigi need tulemused ei ilmnenud just eriti ulatuslikult uputatud laevade näol, milledest enamik seejuures veel kuulus erapooletule riigele, siiski magnetiliste miinide levitamine sundis inglasi kasutamisele võtma mitmesuguseid vastuabinõusid, muuseas ka määratumat veealade pidevat traalimist. Viimane aga osutus väga kulukaks ja ühtlasi ka ohtlikuks toiminguks. Seejuures sakslastelt endilt ei nõudnud tähendatud miinide levitamine kuigi suuri jõupingutusi. Viimasel ajal on siiski magnetilistest miinidest vähe kuulda olnud, mida võib seletada kas nende levitamise ja kasutamise suhtes tarvitamisele võetud vastuabinõude ja -tegevusviiside tõhususega või ka miinide tagavara otsalõppemisega.

Kõike eestoodut arvestades ei ole ime, et Helgoland on inglastele n-ü. pinnaks silmas. Nad on teinud mõningaidki katseid saare pommitamiseks, kuid ei ole saavutanud seejuures märkimisväärsed tulemusi. Tähendatud pommitamise alal nii ühelt kui ka teiselt poolt saadud teated on lahkuminevad. Näiteks pommitamisest osa võtnud lennukite kaotuste alal sakslased väidavad, et Helgolandil atakeerinud 50-st briti pommituslennukist on hävitatud 35; inglased andmeil aga nende 35-st pommituslennukist, mis

Helgolandil pommitamisest osa võtsid, ei pöördunud tagasi oma baasidesse ainult 7 lennukit. Igal juhtumil on aga ilmne, et Helgolandil saare õhukaitsekorraldus on ajakohane ja suudab oma ülesannet täita.

Peale Helgolandil on Põhjameres veel teine saar, mille tähtsus saksa lennubaasina on sama suur kui Helgolandilgi. See on Sylt.

Sylt asetseb Saksa - Taani piiri läheduses ja mitte kaugel kaldast. Oigupoolest Sylt ei kujutagi endast saart, sest ta on mandriga ühenduses nn. Hindenburgi tammi kaudu, mida mööda läheb saarele isegi raudteeliin. Kui Helgoland moodustab enesest Saksamaa õhujõudude rinde tsentrumi põhjas, siis Sylt on selle rinde parema tiiva tähistaja.

Ettevalmistused lennubaasi loomiseks Sylt saarele algasid juba ammu enne Saksamaa praeguste relvastatud jõudude ametlikult teada olevat ülesehitustööd. Juba 1933. aastal suleti saare põhjapoolne osa tsiviilelanikele. Nüüd aga on kogu saar militariseeritud ja muudetud tugevaks merekindluseks. Sellele kindlusele tuginevaist õhujõududest merelennuvägi on koondatud saare põhjapoolsesse ossa List'i sadama rajooni, kus on suurepärane, juba looduslikult soodne asukoht hüdroplaanide baasiks. Saare keskosas, omaaegse kuulsa merikuurordi Westerland'i rajoonis on avarad lennukiväljakud ja sinna on koondatud maa- ja lennukiväe üksused. Mis puutub saare lõunapoolsesse ossa, siis see ei ole ei oma maa- ja ranniku omaduste poolest õhujõudude paigutamiseks soodne.

Üldiselt Sylt erineb tublisti Helgolandist geograafiliselt. Ta kujutab endast tüüpilist

liivmoodustist või nn. uhtmaad. Eriti suured ja kõrged liivaluited on saare lõunapoolses osas, kus seetõttu on väga soodne paigutada rannapatareisid.

Nagu Helgoland, nii on ka Sylt etendanud praeguses sõjategevuses Euroopas juba tähtsat osa. Tardunud maarinde tõttu on seni vastaspoolte tegevus ilmnenu peamiselt mere- ja õhujõudude vähemaulatuselises aktsioonides. Seejuures sakslaste peamine tähelepanu on suundunud seni Šotimaa rannikule ja Briti saarte põhjapoolses osas asetsevaile merebaasidele. Ka inglaste peamine mereblokaadi joon on selles rajoonis, s. o. Šotimaa ja Norra rannikute vahel. Saksa õhujõudude teotsemiseks mainitud rajoonides on saksa lennubaasidest Sylt oma asendilt kõige soodsem.

Kuid mitte üksnes sellega ei piirdu Sylti lennubaasi tähtsus. Ta katab ühtlasi ka sissepääsu Läänemerre ja võimaldab seega sakslasil tagada oma mereühendusi Skandinaaviaga ja Läänemeremaadega.

Syltigi vastu on inglased sooritanud mitmeid pommitamisretki, ja peab tunnus-

tama, et need on olnud palju edukamad kui Helgolandi vastu. Paaril korral on saavutatud näiteks tabamusi saart mandriga ühendava tammi pihta, mistõttu on saarel ühendus mandriga ajutiselt katkenud. Peale selle on kannatada saanud ka lennusaadama ja -väljakud, seda eriti viimase pommitamise ajal, mis toimus 19./20. märtsi ööl ja mis oli mõeldud vastuaktsioonina sakslaste poolt Scapa Flow' laevastikubaasi pommitamisele.

Missuguseks kujuneb edaspidine õhusõda Põhjamere piirkonnas, seda on raske ennustada, kuid seniste tegevuste põhjal näib, et sakslased on oma etteulatuvate lennubaaside olemasolu tõttu inglastest soodsemas olukorras ja nad on seda paremust osanud kasutada. Kuid seejuures ei või unustada, et kõik senised tegevused on olnud üldiselt ettevalmistava iseloomuga. Tegelik õhusõda Läänes ei ole veel alanud ja seepärast neid saavutisi, mis seni ühe või teise poole tegevuses on ilmnenu, tuleb lugeda vaid kõrvalist tähtsust evivaiks.

A. B.

Veel mõtteid vormist.

„Sõduris“ nr. 11-12 — 1940 tõstab lugupeetav „S.“ üles väga huvitava mõtte meie välivormi loomise algatamiseks.

Sõjaväe-vormi alal on üheks akuutsemaks probleemiks juhi alluvaist eristamise küsimus. Üldiselt valitseb selles küsimuses kaks diametraalselt lahkuminevat vaadet:

1. ühed arvavad, et juht peab erinema alluvaist kaugele silmatorkavate tunnustega ja

2. teiste arvates need eristamistunnused peavad olema ainult lähedalt märgatavad.

Meie senise vormi loomisel on võetud omaks esimene vaade.

Kui me aga lähemalt uurime seniste sõdade lahingukogemusi, siis näeme, et ka teine vaade on küllaltki põhjendatud.

Nagu lugupeetav „S.“ oma artiklis mainib, võttis saksa ohvitser juba pärast esimesi lahinguid Maailmasõjas kasutamisele sõduri-vormile sarnaneva välivormi. Analoogiline välivorm on saksa sõjaväes ka praegu kasutamisel. Saksa sõjaväe tugevust ja löögivõimet ei tarvitse meil hakata siinjuures tõendama.

Meile on teada ka üldine olukord vormi

alal endises vene sõjaväes. Ka sääl võtsid ohvitserid lahingus sageli kasutamisele sõdurisinelid ja -kuue, millele aastamõõnused olid peale joonistatud näiteks keemilise pliatsiga või muul teel. Muidugi tundub see praegu veidi naeruväärsena, kuid seesugune oli tegelik elu. Seda peetakse küll ka üheks vene sõjaväe lagunemise põhjuseks, sest sõduril nagu oleks kadunud aukartus sellast improviseeritud vormi kandvate juhtide vastu. See võib olla nii, kuid tekib küsimus — miks siis ei võetud juba aegsasti ametlikult kasutamisele lahingukõlblik välivorm? Siis oleks sellane distsipliini laostav tegur jäänud ilmnemata.

Meie vabadussõjaaegne vorm on meile kõigile tuntud. Niisama kirju nagu sõdurite rõivad oli ka juhtide kehakate. Üheks üldiseks iseloomustavaks jooneks oli aga siiski see, et lahinguist osavõtavad ohvitserid rõhuvas enamikus oma välimuselt peagu sarnanesid sõduritele või see erinevus oli vaevalt märgatav (näiteks talvel kasukate kandmisel jne.). Isegi relvad olid juhtidel ja sõduritel sageli ühesugused, sest lahingus ka ohvitser võitles mõnigi kord püss käes. Staapides ja tagalaasutistes ilmn

juba rohkem tendents alluvaist erineda. Sää! mõned olevat kipunud kandma isegi rahu ajaks ette nähtud vormi, mis oli küllaltki kirev.

Millest on siis tingitud see nähtus, et lahingus juht püüab välimuselt oma alluvaist võimalikult vähem erineda. Kas tõesti on siin tegemist argusega, elu alalhoiu instinktiga või millegi muuga?

Me teame, milline osatähtsus on lahingus juhil, eriti kriitilistel hetkedel. Samuti teame, et juhi rivist väljalangemine võib halvavalt mõjustada kogu lahingu käiku. Seepärast on ka arusaadav, et vastaspoolte püüdeks on rivist välja lüüa eeskätt vastase juhid. Iga võitleja esimene püüe ja soov on hävitada vastase juht. Vähe sellest. Kaasaja sõjavägedes on selleks isegi eriliselt välja valitud ja välja õpetatud sõdurid — täpsuskütid, kelle üheks tähtsaks ülesandeks ongi rivist välja lüüa just vastase juhtiv koosseis. Olemasolevail andmeil on näiteks Inglise sõjaväes igas pataljonis 16 täpsuskütti, N. S. V. Liidu sõjaväes igas rühmas 4 täpsuskütti jne.

Seega kaugele hästi silmatorkavate eristamistunnustega soodustatakse paratamatult vastase, eriti aga tema täpsusküttide tegevust. See võib juba sõja alguspäevil halvavalt mõjuda üksuste juhtimisele, sest vastasel võib sel juhtumil korda minna rivist välja lüüa juhtide enamik, kelle hulgas suure protsendi moodustab rahuaegne väljaõpetatud kaader. Siin juba paratamatult hakatakse otsima improviseeritud abinõusid selle nähtuse kõrvaldamiseks. Tekib küsimus — kas ei ole otstarbekam juba õigeaegselt sellele mõelda ja vastavaid samme astuda?

Siinjuures tuleb aga kohe märkida, et välivorm on vajalik ikkagi peamiselt neile juhtidele, kes võtavad isiklikult osa lahingutegevusest ja juhivad esijärgus võitlevaid üksusi. Kõrgemad juhid aga, kes näiteks harva satuvad vastase vaatluse ja tabava tule piirkonda, võivad kanda ka silmatorkavaid eristamistunnuseid. Nii näiteks saksa, inglise jne. sõjavägedes on kindralid eriliselt välja tõstetud silmatorkava värvi (punase) ja muude eristamismärkide abil. Järelikult valitseb neis sõjavägedes vaade, et kindral peab oma vägedele hästi silma paistma, tõstes seega kindrali nagu sümbolsest teistest juhtidest kõrgemale.

Samuti pole välivormi probleem akuutne ka staapides ja tagala-asutistes. Rivis on aga see küsimus alati päevakorral. Vorm, mis võib olla väga mugav tubases töös, ei

sobi igakord veel riviteenistuseks. Nii peavad just rivijuhid oma igapäevases töös sageli tundma vormi ebaotstarbekust. Seda võib ütelda ka meil kehtiva vormi kohta. Meie ohvitseridelt, kes välismaal on viibinud, on sageli manöövreil, laagreis jne. küsitud — miks te pole ilmunud välivormis? Kui küsijale on selgeks tehtud, et see ongi meie rivivorm, siis lihtsalt ei taheta uskuda, et see päikese käes otse säravate ja kaugele nähtavate tunnustega kehakate on rivivorm! Pidulikeks sündmusteks võib aga see vorm olla isegi väga otstarbekas.

Selle nähtuse põhjuseks tuleb küll vist pidada seda, et meil kehtiva vormi väljatöötamisel pole suuremat kaalu antud lahingulistele (rivilistele) nõuetele, s. o. pole küllaldaselt kindlaks määratud need põhialused ja -nõudeid, millede sõjaväevorm üldse peab vastama. See on aga vajalik, et kaoks juhuslikkus vormi väljatöötamisel. Sellest tööst peavad osa võtma peale staabi ja varustamisinstantside ka rivijuhid. Sellele on ka „Sõduris“ juba varem aegadel tähelepanu juhitud, kuid nagu näha ei ole see tulemusi andnud.

Sõjaväe-vormi sagedane muutmine on laiemais rahvahulkades juba seevõrra tähelepanu äratanud, et tihti-muutuvate nähtuste puhul üteldakse sageli: „muutlik nagu

Kevadine mõistatus tänavapildis:
„Kui see on sõjaväelane, siis mis auaste tal on?“

meie sõjaväe-vorm“. Ka sõjaväes endas pole vormi sagedane muutmine kuigi populaarne. Vaevalt pannakse uus vorm kehtima, vaevalt lõpetatakse mahukate vormikirjelduste ja vormikandmise reeglite trükkimine, kui juba algab muutmine. Ebaõnnestunud lahenduse muutmise vastu ei peaks küll kellelgi midagi olema, kui uus lahendus oleks otstarbekam. Kindlate põhi- aluste puudumise tõttu osutub aga sageli ka uus lahendus juhuslikuks, põhjustades järjekordse muudatuse. Sageli ei arvestata seejuures üldsuse arvamust, mistõttu pealesunnitult vormiesemed tahes-tahtmata muutuvad ebapopulaarseks. Toome siinkohal huvitava nähtuse näiteks soome sõjaväest, kus mõni aeg tagasi kavatseti kasutamisele võtta lahtise löikega kuube. Seejuures jäeti aga lahtise kuue soetamine ja kandmine vabatahtlikuks: kes soovis, see

võis kanda lahtise löikega kuube, kes aga eelistas kinnist kuube, võis ka seda kanda. Selle tulemusena lahtise löikega kuub suri iseenesest välja.

Lõpuks veel paar mõtet, mida tuleks arvestada vormi väljatöötamisel.

Et sõjaväel ja kogu rahval oleks aukartus sõjaväe-vormi vastu, tuleb vormi muutmisel tõsiselt arvestada ka seda, et ei kopeeritaks nende sõjavägede vorme ega tunnuseid, kellele ei kuulu sõjaväe ega karava süm- paatia. Sõjaväe-vormi vastu peab aga olema aukartus ja seda kõigepealt nende kandjail endil. Vorm ja relv on need väli- sed tunnused, mis teevad selleks kõlbliku meeskodaniku väliselt sõjaväelaseks. Vormi- küsimuste lahendamisel on vajalik niisama palju põhjalikkust kui relvade soetamiselgi.

R.

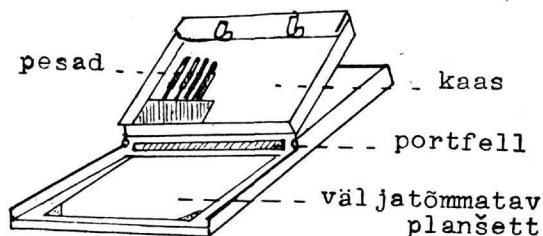
Tulejuhtimisabinõudest suurtükiväes.

Kapten E. Rajaloo.

Suurtükiväelase töötempo laskeandmete ettevalmistamisel ja tule juhtimisel oleneb suurel määral kasutatavaist abinõudest. Tänapäeval, kus kõikjal nii füüsilist kui ka vaimset tööd püütakse mehhaniseerida, on ka suurtükiväe tulejuhil vajalik, et ta oma ülesandeid saaks täita võimalikult mehaaniliselt. Pidev nõudmine töötempo suurenemise alal on sundinud tulejuhte otsima uusi võtteid ja abinõusid, et laskeandmete ettevalmistamisel kui ka laskmise läbiviimisel saada suuremat kiirust. Nii võib näha laskmistel tulejuhtide käes igasuguseid „omaleiutatud“ graafikuid, tabeleid ja malle, mis võimaldavad kiirendada osaliselt nii laskeandmete ettevalmistamist kui ka laskmise käiku.

Meie suurtükiväe tulejuhik kannavad laskeülesannete täitmisele minnes enestega kaasas muude laskeabinõude hulgas ka õhukest plansett-lauda, kuhu kaart peale asetada. Venelastel* on laskeabinõude komplektis ette nähtud nn. tulejuhi plansett. See kujutab enesest ruudukujulist lauda, mille peale on asetatud läbipaistev tselluloid. Tselluloid on kinnitatud lauale nahast raami abil nii, et selle alla on või-

malik asetada kaart. Plansett kaetakse pealt pooleldi ülestõstetava kaanega. Kaane külge sissepoole on asetatud nahast valmistatud pesad mitmesuguste joonestus- ja tulejuhtimisabinõude paigutamiseks. Peale selle on võimalik kaane sees olevasse portfelli mahutada veel muid vajalikke abinõusid ja materjale, nagu kaarte, lasketabeleid, malle jne. (Joonis 1.) Eeskirjeldatud plansett moodustab enesest seega tulejuhi laske- mapi, kuhu on koondatud kõik tulejuhtimiseks vajalikud abinõud.

Joonis 1.

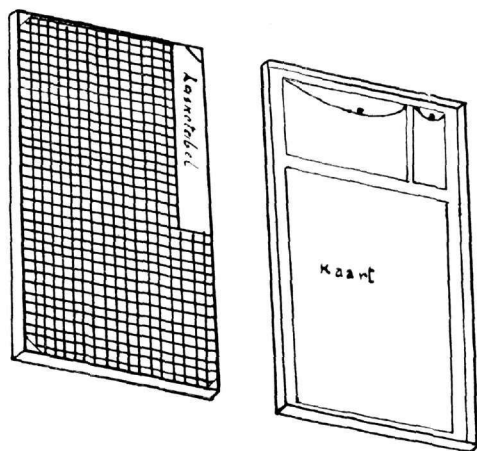
Peale eestähendatu on venelastel veel ette nähtud nn. suurtükiväe tuleplansett, mis vastab oma ülesandelt meie laskeplansetile. Tähendatud planseti juurde kuulub väga täielik mõote- ja joonestusabinõude komplekt. Samuti kuulub planseti juurde kokkupandav taburet ja jalad, kuhu

* Priborō strelbō nazemnoi artillerii. Vojeniz- dad, Moskva, 1938. Lk. 147.

planšett peale asetada. Kõik see on monteeritud ühte erikasti, mille kaal kokku 43 kg.

Võrreldes eestahendatud planšetti meie vajadustega, tundub ta meie patareile liig raskena ja põhjalikuna. Küll oleks aga säärase planšetti väga kohane mõõtepatareidele, kus on vajalik täielik abinõude komplekt ja suurem töötamise stabiilsus ning täpsus. Patarei jaoks võiks aga konstrueerida meil erilise planšettlaua, mis oleks kasutatav nii ühe- kui ka kahekülgsel vaatlusel.

Säärase planšetti kujutaks enesest 30×60 cm vineerlauda, mille paksus oleks umbes 1–1,5 cm. Laua peale oleks kleebitud valge karedapinnaline tselluloid, millele joonestatud lahja värviga sentimeetri-ruudustik. Pealt oleks planšett kaetud ülestõstetava kaanega. Kaane siseküljele on võimalik kinnitada kaart, kuna ühte otsa võiks paigutada tasku kirjutusabinõude, tabelite ja malli asetamiseks. Planšeti üks äär on 10 cm ulatuses vaba, kuhu oleks tselluloidi sisse graveeritud lühike välilasketabel, φ ja ω suurused ja muud tulejuhile vajalikud andmed. Planšetti võib koostada mõõdus 1:10 000, kui ka 1:20 000, nii kuidas võimaldab ruum. Seejuures tuleb koordinaatide teljed määrata ka vastavalt laskesuunale ruumi säästmise mõttes. (Joon. 2.)

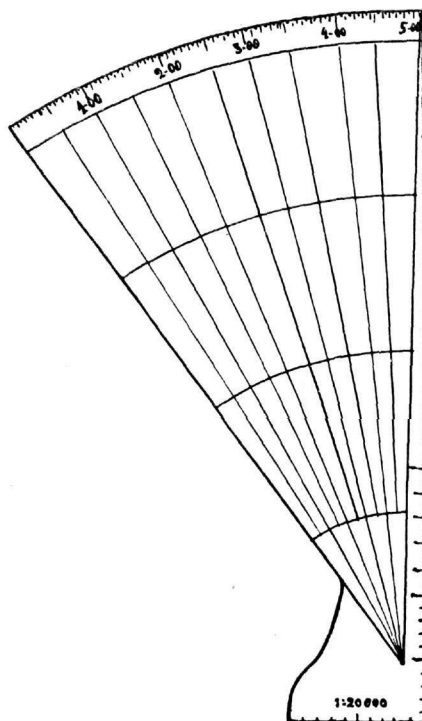

Joonis 2.

Et valgele tselluloidile on võimalik pliiatsiga joonestada ja jälle kummiga kustutada, siis moodustabki planšett tulejuhile alalise valmisgraafiku kaardi kõrval, kuhu peale kandes VP, TP ja märkide asukohad, võime üleviimanurki leida graafilisel teel küllalt kiirelt ja täpselt. Kui veel vaatluspunktis on olemas kaugusemõõtja, siis on üleviimanurga täpsus maksimaalne ja sel viisil kaovad igasugused üleviimanurga arvutlused ja ta-

belite koostamised. Ühtlasi võidab sellega tule täpsus ja kiirus. Laskmisel kahekülgsel vaatlusega aga moodustab see laud alati valmisoleva laskeplanšeti, mille täpsus tohiks olla igatahes suurem väliolukorras valmistatud planšeti täpsusest. Peale selle oleks planšett valmisgraafikuks laskmisel ruutvõrgu viisil.

Nurkjaotiste pealekandmiseks planšetile, samuti ka nurkade mõõtmiseks ja koordinaatide lugemiseks oleks vajalik eriline tselluloidist jaotissektor. Sektor oleks umbes 25–30 cm raadiusega, kuhu nurkjaotised peale kantud iga viie tuhandiku järel, (joonis 3), mis omakorda võimaldavad

Joonis 3.

nurki mõõta 2–3 tuh. täpsusega. Sektori tipus oleks koordinaatide lugeja mõõdule 1:20 000, mida saab kasutada ka 1:10 000 mõõdule, kui jaotised 0,500 kuni 1,000 ka sektori teisele poolele küljele teha. Säärase sektori abil kiireneb tunduvalt äärjaotiste pealekandmine, mis praegu kasutusel olevate pealekleebitavate jaotiskaarte ja tangensjoonlaua abil on üsna aegaviitev ja suurema vilumuse puudumisel samuti ka ebatäpne toiming.

Tulejuhi laskeabinõude hulka kuulub ka hea lasketabel. Lasketabelisse koondatud andmestik peab olema paigutatud kindla süsteemi kohaselt ja grafeeritud lihtselt

ning otstarbekalt, et vähese ajakulu ja vaevaga oleks võimalik soovitud andmeid leida. Asja lihtsustamiseks võiks ehk osa andmeid koondada ka graafikutesse või nomogrammidesse.

Lõppeks võiks tähendada, et laskmise käiku ja ettevalmistust aitavad suurel määral kergendada ka varem valmis grafeeritud laskelehed igasuguste laskeülesannete jaoks, nagu see mõnede tulejuhtide poolt ka juba kasutamist on leidnud. Venelastel on ilmunud juba 1935. a. koguni raamat valmisgrafeeritud lehtede mitmesuguste vormidega.* Raamat koosneb laskereeglite konseptist ja 15-nest mitmesugusest lisast — tööskeemist.

* B. N. Balabin. Artilleriiskii bloknot. Leningrad 1935.

Tähendatud lisad kujutavad enesest valmisgrafeeritud plankette mitmesuguste laskeülesannete täitmiseks, kusjuures planketi äärele on trükitud isegi laskmise läbiviimise kord. Näiteks, kui kellelegi on antud laskeülesanne täita kas ruutvõrgu, kõrgete õhingute jne viisil, siis võttes kätte vastava laskelehe, selgub laskjale kohe töökord ja laskereeglid. Tarvitseb ainult arvud vastavasse lahtritesse asetada ja laskmise käik on teataval määral juba mehhaniseeritud. Säärased laskelehed on mõeldavad eeskätt nooremale kui ka vähese vilumusega tulejuhtidele. Eriti vajalikud on nad reservohvitseridele, kellel aja jooksul on ununud laskereeglid ja puudub enesel praktiliselt väljakujunenud kindel süsteem laskeandmete leidmiseks ja laskmise läbiviimiseks.

Taktika alalt.

Taktikalise ülesande nr. 12 lahendus.

Partisanitegevus.

Toimetusele saadetud taktikalise ülesande nr. 12 lahendustest äraltas tähelepanu 7. Jalaväerügemendi nooremleitnandi Harry Rannapi lahendus, mis allpool on avaldatud muutmata kujul.

Selle lahenduse positiivseks küljeks on põhimõtteliselt sobiv otsus ja viimase selge väljendus.

Mis puutub mõningaisse väiksemaise põhimõttelikesse lahkuminekuisse toimetuse poolt avaldatud lahendusega (vt. „Sõdur“ nr. 11-12 s. a.), siis nende kohta võib märkida järgmist:

1. On täiesti mõeldav valida raudtee purustamise kohaks raudteesild Lähkma jõel, kuid siiski mõningaid kaalutlusi arvesse võttes (vt. „Sõduri“ lahendus) näib, et on kindlam purustada raudteetruubid, mis on jaamadest kaugemal ja asetsevad metsade vahel.

2. Salga koondamiskoht on valitud liig julgelt — otse vastase koonduvate vägede keskele. See lahendus näib olevat esimesel pilgul paratamatu, kui rünnata Sarja meierei rajooni ida poolt küljest: on ju kõige hõlpsam koguneda, eriti rünnaku ebaõnnestumisel, külast idas olevasse metsa tagasi ja siis nagu oleks kõige sobivam suunduda põhja poole, kui ei taheta tagasi pöörduda itta. Kuid on ju ka võimalik

suurt kaart lõunasse tehes liikuda Sarja külast läänes olevasse metsadesse, s. o. vastase koonduvate osade tiivale. Kui aga rünnak toimub põhja suunast, siis on ka mõeldav koondumine otse külast läänes olevasse metsa. Need on siiski üksikasjad, mis õigupoolest selguvad alles kohal.

3. Ei ole aga mõeldav see, et tegevus on juba õhtul ette reguleeritud täpsete kellaaegadega, pealegi kus need ajad on valitud liig varajased (rünnak Sarja külas kell 0010, s. o. ca 4 tundi pärast salga väljaastumist).

Toimetus.

Otsus:

Tõenäoliselt asub Sarja külas meierei vastas olevas majas vastase suurema üksuse staap, mille kaitseks on 50—60 ratsanikku. Riisi, Sarja, Vaskra raudteed, mis on tähtsaks ühendusteks rinde ja tagala vahel, kasutab vastane vägede ja sõjamaterjali juurdeveoks.

Otsustan — üheaegselt hävitada kiire ja ootamatu rünnakuga vastase staap ja purustada põhilikult lõhkeainetega raudteesild Lähkma jõel. Pärast ülesande täitmist tõmbun salgaga Valge raba (läänep.) lõunaservale.

Ülesande täitmiseks moodustan salgast kaks gruppi:

- I grupil, koosseisus: 5 partisani (neist üks allohvitser) + 3 IX Brigaadi luuresalga luurajat + pioneerid + metsnik, allohvitseri juhatusel purustada lõhkeainetega põhjalikult raudteesild L ä h k m a jõel. Pärast ülesande täitmist liikuda iseseisvalt V a l g e r a b a (läänep.) lõunaservale, kus on kogu salga koondumispunkt. Sild õhkida kell 0015.
- II grupp, koosseisus salga ülejäänud jõud, minu juhatusel hävitab Sarja külas meierei vastas olevas majas asuva vastase staabi. Pärast ülesande täitmist liigun V a l g e r a b a (läänep.) lõunaservale. Rünnak staabile algab kell 0010.

Tegevuskava:

1. Kell 1930-ks valminud otsuse põhjal tutvustan partisane ja salgaga liitunud metsnikke ja IX Brig. luuresalga luurajaid eelseisva ülesandega ja käsin relvad ja rakmed korrastada väljaastumiseks.
2. Kell 2000—2330-ni liikumine piil-

konna julgestusel ja metsnike tee-juhatamisel skeemil näidatud teed mööda* tegevusrajoonidesse.

3. Kell 2330—2400-ni otsese julgestuse organiseerimine vahipostide näol, maastikuga tutvumine, üksikasjalisema tegevuskava koostamine staabi ründamiseks ja ettevalmistused silla purustamiseks.
4. Kell 2400 algab lähenemine staabile.** Rünnak toimub kell 0010 ja raudteesilla õhkimine kell 0015.

* Tee ühtib enam-vähem toimetuse poolt eelmises numbris avaldatud lahenduses näidatud teega. Toimetuse.

** Lähenemine toimub meiereist kirdes asuvalt metsaservalt rivistuses — salk ahelikus. Kergekuulipildujad asetan ca 100 m kaugusele staabimajast ja meiereist laskekohale nii, et need oleksid suutelised avama tuld majadest väljajooksvaile vastase sõduritele. Samad kk-d katavad hiljem salga tagasitõmbumist metsa. Püstolkuulipildujatega, käsigranaatidega ja püssitulega purustan ja hävitan staabi ja selle koosseisu kuuluvad sv. Pärast rünnakut, minu pikkade vilede järel — koondub staabi ründav grupp skeemil märgitud kohta (K a u n i s s a a r e talu metsas. — Toimetuse.), mis on enne rünnakut kõigile salga koosseisu kuuluvaile sv. sv. kätte näidatud ja kust algab liikumine skeemil näidatud teed mööda minu juhatusel salga koondumiskohta — V a l g e r a b a (läänep.) lõunaservale.

Pioneeride ülesanded ja koostöö teiste väeliikidega.

Major N. Thar.

I. Pioneeride kasutamise üldalused.

Pioneeride kasutamise üldalused on määratud meie eeskirjades (LE, JE II ja PE I—V). Käesoleva artikli eesmärgiks on selgitada lähemalt pioneeride ülesandeid ja tegevust eeskirjades ülesseatud põhimõtete elluviimisel mitmesugustes lahinguolukordades.

„Pioneeriosade ülesandeks on:

- kaitsepositsioonide organiseerimine,
- maanteede ja sildade ehitamine, parandamine ja korrashoidmine,
- teiste väeliikide abistamine lahingus,
- purustus- ja miinitööd“ (LE § 76).

Pioneeriosad teotsevad kas iseseisvalt või teiste väeliikide käsutuses.

Teotseades iseseisvalt, pioneerid saavad oma ülesanded selle väekoondise või väeosa juhilt, mille koosseisu nad kuuluvad. Pioneerijuht tööjuhina saab enda käsutusse üles-

ande täitmiseks tarvilise arvu lisatööjõudu ja -abinõusid.

Teiste väeliikide käsutusse pioneerid määratakse kindlate ülesannete täitmiseks (LE § 77).

„Pioneeriosade killustamine on harva kasulik. Kõige vähemaks üksuseks pioneeritööde täitmisel on pioneerirühm. Ainult erijuhtudel pioneeriosi võib anda teiste väeliikide juurde ka vähemate üksustena — kunni jagu —, peamiselt nende määramisel esijärgu kompanite, patareide ja jalaväe eelosade käsutusse“ (LE § 78).

Pioneeriosi võib ka kasutada nagu jalaväge, kui olukord seda nõuab ja niisugustel juhtudel pioneerid astuvad võitlusse üheväärselt jalaväega (JE II § 190).

Viimaste sõdade kogemused on näidanud, et olukorrad, kus pioneerid peavad as-

Kapten Vikenti Ilvest

25 aastat ohvitserikutses.

2. aprillil s. a. täitis 25 aastat kapten Vikenti Ilvesti ülendamisest ohvitseriks.

Juubilar on pärit Kuressaarest, sündinud 22. 10. 1889. Uldhariduse omandas Kuressaare linnakoolis. Kutselise ettevalmistuse sai endises Petrogradis sõjaväeinseneride tehnika-koolis, mille lõpetades 2. aprillil 1915 ülen-dati nooremleitnandiks.

Maailmasõjas võttis osa Poolamaal Nowo-georgiewi kindluse kaitsmisest, kusjuures lan-ges sakslaste kätte sõjavangi 06. 08. 15. Eesti Vabadussõjas tegutses 1. ja 2. Diviisis töösäl-kade formeerijana ja ülemana. Sõjaväe üle-mineku järel rahujalale arvati reservi sep-tembris 1920. Veebruaris 1924 astus uuesti tegelikku sõjaväeteenistusse Sõjaväe Varus-tusvalitsuse tehniku ametikohale. Hiljem viidi üle teenistusse Sõjavägede Õppeasutistesse

Kapten V. Ilvest.

ja aprillis 1938 — Skauts Üksikusse Jalaväe-pataljoni.

Kapteniks kõrgendatud 24. 02. 27. Evib endise Vene Stanislaose ordu 3. järgu au-märki mõõkadega.

Soovime juubilarile tervist, jõudu ja edu.

tunna vastasega võitlusse jalaväega üheväär-selt, ei ole sugugi harukordsed. Sildade ja üleikäikude vallutamisel, teede sulgemi-seks ehitatud tõkete kaitsmisel, kui selleks ei ole määratud eriosi, tõkete kõrvaldamisel, üksikute hoonete vallutamisel, pealetungil asulale ja pealetungil vastase kindlustatud positsioonile tähtsate kaitseehitiste valluta-misel pioneerid võitlevad koos jalaväe esi-järguga, aidates jalaväge murda vastase vastupanu ja edasi tungida või tõkestada vastase edasitungimist. Pioneeridele üles-annete andmisel ei tohi aga unustada, et pioneeride kasutamine jalaväe ülesanneteks on õigustatud üksnes siis, kui olukord seda tõesti nõuab ja võimaldab, s. t. kui pione-ride erioskustest ja erivõitlusvahenditest tingitud edu kaalub üle võimalikud kaotu-sed, sest pikemaajalise väljaõppeperioodi tõttu on pionerosade täiendamine sõja ajal raske.

PE I § 119—123 määravad igale väeliigile pioneeritööd, milliseid tuleb osata täita ise-seisvalt, pioneeride kaasabit. Nende tööde läbiviimisel pioneerid tulevad appi teistele väeliikidele vaid siis, kui tööd kestavad pi-kemat aega, kui ehitised peavad olema eriti tugevad või kui töödel on väga kiire ise-loom.

Seega pioneeride peamiseks ülesandeks on erioskust nõudvate pioneeritööde läbivi-i-misega ja tehniliste pioneri-võitlusvahen-dite tegevusserakendamisega abistada teisi väeliike nende lahinguülesannete täitmisel. Suurem osa pioneeritöödest tuleb pioneeridel täita lahingus käsikäes ja kõige tihedamas kontaktis jalaväega, astudes võitlusse ühe-väärselt jalaväega, kui olukord seda nõuab. Sellest järeldus: pioner (tee-tasandaja, edu-ettevalmistaja) on kõigepealt esi-järgus võitlev sõdur, ta on aga ka oskustööline, kes tehniliste eri-tööde ettevalmistamisega või läbiviimisega abistab teisi väe-liike nende lahinguülesannete täitmisel.

II. Pionerijuhi ülesanded.

Pionerijuhi ülesanded on määratletud LE (§ 79) järgmiselt:

„Väekoondise insener ja väeosale juur-deantud pionerosa juht koordineerivad ja juhivad väeosa pioneeritöid, muretsevad ma-terjale, tööriistu ja veoabinõusid. Nad on kohustatud esinema juhile ettepanekuga pionerosade kasutamise kohta.“

Seega pionerijuht on:

- väekoondise või väeosa juhi ja staabi ülemate tehniline nõuandja pioneride kasutamisse ja pioneritöösse puutuvate küsimuste lahendamisel;
- pioneritööde organiseerija, tehniline juht ja kontrollija;
- väeosade varustamise korraldaja pioneritööde läbiviimiseks vajalike tööriistadega, abinõudega ja materjalidega;
- veovahendite muretseja väeosade varustamisel pioneri-tööriistadega ja materjalidega.

Tehnilise nõuandjana pionerijuht peab esinema ettepanekuga väekoondise või väeosa juhile või staabi ülemale pioneride kasutamise ja pioneritööde korraldamise kohta. See ettepanek peab olema kõigepealt otstarbekas ja eluline, s. t. ta peab vastama tegelikele vajadustele ja võimalustele. Otsarbeka ja elulise ettepaneku tegemiseks pionerijuht peab olema alati täpselt ja hästi informeeritud olukorrast, ta peab olema teadlik, kuidas lahingusündmused võiksid tõenäoliselt areneda ühes või teises olukorras ja vastavalt sellele olukord muutuda, ta peab suutma hinnata õigesti olukorda pioneritööde vajaduse ja läbiviimise võimaluste seisukohast, ta peab olema võimeline mõtlema taktikaliselt sama arukalt kui juht, kelle käsutuses ta on või kelle kasuks ta töötab (mõtteid kindralleitnant N. Reek'i kõnest jalaväe pioneri-eriala ohvitseride täienduskursuse lõppaktusel Pioneeripataljonis, 1935. a. sügisel). Neile nõuetele, eriti viimasele peame vaatama kui eesmärgile, milleni peame püüdma jõuda, sest ei ole mõeldav, et noorem juht oleks taktikaliselt sama arukas kui vanem, rohkem vilunud ja suuremate ning mitmekesisemate kogemustega üldjuht. Veel peame sellest järeldama, et pionerijuhi tehniline ja taktikaline ettevalmistus ja väljaõpe peavad olema tasakaalus. Mis kasu on sellest, kui pionerijuht näiteks teab, kuidas tehniliselt töid läbi viia, ei tea aga, missugused pioneritööd on antud olukorras otstarbekad ja hädavajalikud, või ümberpöörduvalt — ta teab küll, missugused tööd on vajalikud, kuid ei suuda neid kujunenud olukorras läbi viia.

Enne ettepaneku tegemist pionerijuht peab hindama olukorda pioneri-ülesannete ja pioneritööde vajaduse ning läbiviimise võimaluste seisukohast.

Ülesandehindamisel pionerijuht peab olema kõigepealt teadlik, missugune lahinguülesanne on väekoondisel või väeosal, kelle kasuks ta töötab. Olenevalt sel-

lest ülesandest, vastasest, maastikust, oma jõududest ja ajatingimustest ta peab jõudma otsusele, missuguseid pioneritöid, kelle poolt, kui suures ulatuses, kus kohas ja missuguses järjekorras on vaja ja võimalik antud olukorras läbi viia väekoondise või väeosa abistamiseks lahinguülesande täitmisel.

Vastase analüüs on peagu alati hüpoteetiline, sest pioneritööde vajadus ja ulatus, nende ettevalmistamine ja läbiviimine olenevad vastase jõudude suurusest, lahinguväljale toodud väeliikidest ja nende oletatavast tegevusest.

Pealetungil, eriti eduarendamisel ja jälitamisel, vastase poolt läbiviidud teede ja sildade purustiste arv ja ulatus ning viivitusmiinide olemasolu, seega ka pioneritööde vajadus ja suurus, olenevad sellest, kui kaua vastane on püsinud kohal, kui palju aega on tal olnud purustiste ja hävituste ettevalmistamiseks ja missugune on vastase tegevuse üldine iseloom taandumisel või viivituslahingus.

Kaitsele asumisel pionerijuht peab jõudma otsusele, kuivõrra vastane võib segada pioneritööde läbiviimist ja kas üldse on võimalik töötada päeval, või tuleb töötada ainult öösi ja leppida väiksema tööeduga.

Taandumisel ja võitluses motoriseeritud ning soomusosade vastu pionerijuht peab teadma, missugused tehnilised omadused on vastase lahingumasinail ning mootorveokeil ja missugused tehnilised abinõud on kasutada vastasel tõkete ületamiseks, et purustised ja liiklemise sulgemiseks ehitatud tõkked takistaksid tõhusalt vastase edasitungimist.

Maastikuhindamisel pionerijuht peab jõudma selgusele:

- missugusel määral antud lahinguolukorras maastik vajab täiendamist pioneritööde läbiviimisega oma vägede lahingutegevuse soodustamiseks ja vastase tegevuse tõkestamiseks;
- kas väekoondise või väeosa ülesande täitmiseks jätkub olemasolevaist teedest ja kas teed ja sillad vajavad parandamist või kõvendamist;
- kas on vaja läbi viia erilisi moondamistöid;
- kas pinnas soodustab või raskendab pioneritööde läbiviimist;
- kust ja kui palju on võimalik saada materjale ja missugused on juurdeveoteostamise võimalused.

Oma jõudude hindamisel pionerijuht peab selgitama:

- missugused väeliigid ja väeüksused kuuluvad väekoondise või väeosa koosseisu;
- missugused pioneriosad on väekoondisel või väeosal käsutada ja kus nad asuvad;
- kas pionerid ja teised väeüksused on värsked või väsinud;
- kuivõrra vilunud on pionerid ja teised väeüksused pioneritööde läbiviimises ja millised on nende lahingukogemused;
- kas on võimalik saada lisatööjõude pioneritööde läbiviimiseks ja kust;
- kas ja kust on võimalik saada lisatööriistu ja abinõusid;
- kust, millal, kui palju ja missuguseid veovahendeid on võimalik saada pioneritööde läbiviimiseks vajalike tööriistade, abinõude ja materjalide juurdeveoks või evakueerimiseks.

Ajatingimuste hindamisel pionerijuht peab selgitama:

- millal võib asuda pioneritööde läbiviimisele ja kui kaua saab töötada;
- mis ajaks tööd peavad olema lõpetatud;
- kas aastaaeg ja ilmastik takistavad või raskendavad pioneritööde läbiviimist.

Olukorra hinde alusel pionerijuht teeb ettepaneku väekoondise või väeosa juhile vahetult või staabi ülema kaudu pioneride kasutamise ja pioneritööde teostamise kohta. Ettepanek peab olema lühike ja selge, puudutades vaid neid küsimusi, millele elluviimine tegevuse üldhuvides vajab juhi heakskiitmist. Kõik teised küsimused, mis ei vaja juhi heakskiitmist ja mida võib otsustada staabi ülem või pionerijuht iseseisvalt, peavad jääma ettepanekust välja; need küsimused lahendatakse erikäskudes või erikorraldustes pioneritööde kohta.

Aja säästmiseks ja staabi töö kergendamiseks on otstarbekas teha ettepanek käsu erilõike kujul. Ettepanek peab selgitama üldjoontes, üksikasjadesse tungimata:

- kellel, missuguseid pioneritöid, kus kohas, millal ja missuguses järjekorras läbi viia;
- missugune on pioneriosade jaotus (alluvus) ja missugused ülesanded on pioneridel;
- kes, millal, kui kauaks ja missuguste tööde läbiviimiseks annab lisatööjõude pioneridele ja milliste tööriistadega varustatult neid peab välja saatma;
- kus kohas asuvad pionerivarustise ja

materjalide eellaod ja mis ajast alates algab varustise väljaandmine.

Erikäskudega ja erikorraldustega pioneritööde kohta viiakse ellu ettepanekus lahendatud küsimuste üksikasjad; siin ei või enam piirduda üldkorraldustega, vaid tuleb tungida ka tehnilistesse üksikasjadesse. Tööde määramisel väeosadele või väeüksustele tuleb määrata ka enamvähem täpselt tööde suurus ja tööde läbiviimiseks vajalikud materjalid. Lisatööjõu küsimuse lahendamisel peab määratama ka lisatööjõu vastuvõtmise koht, aeg ja vastuvõtja.

Eriti tähtis on varustamise küsimuse põhjalik lahendamine pioneritööde läbiviimiseks vajalike tööriistadega, abinõudega, materjalidega ja veovahenditega. Erikäsk varustamise alal peab määrama:

- kellele, kust, millal, missuguseid ja kui palju tööriistu, abinõusid ja materjale antakse välja ja kelle korraldusel toimub väljaandmine;
- missuguseid materjale valmistada omal jõul ja kus kohas;
- kui palju, kust, kui kauaks ja missugused veovahendid on määratud töötäitja käsutusse ja kus toimub veovahendite vastuvõtmine;
- kuidas toimub lisatööriistade ja abinõude tagasiandmine pärast töö lõpetamist.

Ettepaneku, erikäsu ja erikorralduste üldise näite toomine pole võimalik, sest igas lahinguolukorras ja isegi igas üksikus juhtumisel nad on isesugused. Olgu siin toodud vaid jalaväepataljoni ülemale pionerirühma ülema poolt tehtava ettepaneku näide pioneritööde korraldamise ja pioneride kasutamise kohta pataljoni asumisel kaitsele vastase survele.

N ä i d e:

1. Kindlustustööd kaitsepositsioonil kompanitel läbi viia omal jõul. Tööde järjekord on järgmine:
 - laskepesade kaevamine ja ühendamise jaoks kaevikuteks,
 - traattõkete ehitamine (kiirtõke),
 - killukindlate VP, KP ja varjendite ehitamine.
2. Pi-rühmal:
 - maha panna ligikaudu m pikk kolmerealine tangitõrje-miinitõke; tõke peab olema valmis kell (koht või kohad);
 - valmistada traattõkke teibad ja puumaterjalid killukindlate VP, KP ja varjendite ehitamiseks;

- korraldada teede korras-
hoidmist liiklemiseks hobuvoorile.
- 3. Kompüülil 3. (varukomp.) määrata kell
pi-rühmüli käsutusse materjalide val-
mistamiseks kaks laskurijagu tööriista-
deta; laskurijaod jäävad pi-rühmüli kä-
sutuses kuni kella
- 4. Rk-kompüülil saata kell pi-rühmüli
käsutusse ühehobuse-
(koht) (arv)
vankrit tööriistade ja materjalide veoks;
veokid jäävad pi-rühmüli käsutuses ku-
ni kella
- 5. Kompanitele antakse välja materjale pi-
rühmüli korraldusel järgmiselt:
— okastraati, obadusi ja klambreid:
1. kompanile, kell,
(hulgad) (koht)
2. " " " " " "
3. " " " " " "
— traattõkke teibaid:
1. kompanile, kella alates,
(arv) (koht)
2. " " " " " "
3. " " " " " "
— puitmaterjale killukindlate VP, KP,
ja varjendite ehitamiseks:
1. kompanile, kella alates,
(koht)
2. " " " " " "
3. " " " " " "
Rk " " " " " "
Kompanitel toimetada materjalid väl-
jaandmispunktidest ehituskohtadele
omal jõul.
- 6. Kompanite varustamise kohta lisatöö-
riistadega järgneb pi-rühmüli erikor-
raldus.

Rügemendis või väekoondises pioneerijuhi ettepaneku kolm esimest punkti avaldatakse üldkäsu I osas, kuna varustamise küsimused (pp. 4—6) avaldatakse kas üldkäsu II osas või lahendatakse üksik- või erikäskudega (LE § 102).

III. Pioneeride ülesanded ja tegevus puhkusele asumisel.

Puhkusele asumisel tuleb piirduda vaid hädavajalike pioneeritööde läbiviimisega, sest ka pioneerid vajavad pärast rännakut puh-
kust jõu kogumiseks eelseisvaks tööks.

Puhkekaitse- ja valveosad valmistavad endale kaitsepositsioonid omal jõul pioneeride kaasabit, sest puhkusele asumisel viiakse läbi vaid kõige lihtsamad kindlustustööd.

Kui võib oodata vastase motoriseeritud- ning soomusosade kallale tungi, siis on pio-
neride peamiseks ülesandeks puhkusele asu-
misel tõkete ehitamine mainitud osade vas-
tu. Tõkete kaitsmine on puhkekaitse ja tan-
gitõrjeks eriti määratud üksuste ülesandeks.

Puhkusele asumisel üle ühe ööpäeva tee-
konna kaugusel rindest jätkub teede ja
nende lähemate ümbruse sulgemisest tõke-
tega, sest vastase motoriseeritud- ning soo-
musosad, tungides kallale puhkavaile väe-
üksustele, teotsevad kaugel oma jõududest,
enamasti neile tundmatul maastikul ja see-
pärast ei lähe teedelt kaugemale kõrvale, eriti
õõsi. Niisuguses olukorras on sobivamaks
tõkkeks teesuna ajutiseks sulgemiseks raid-
tõkke (põiki või risti teele langetatud ja
vahiastega maa külge kinnitatud puud)
peidetud miinitõke ja tee lähema ümbruse
sulgemiseks — tangitõrjemiinid. Raidtõkke
ehitamine ja miinide mahapanek ei nõua
palju aega ega tööjõudu ja niisuguste tõ-
kete kõrvaldamine pärast vajaduse möödu-
mist on kerge. Kuna ka vastasele säärase
tõkete kõrvaldamine erilisi raskusi ei tekita,
siis evib tõkete valve ja kaitse teostamine
erilist tähtsust.

Kui maa-ala, kuhu asutakse puhkusele,
on olnud vastase käes, siis pioneeride üles-
andeks on veel puhkerajooni ja selles aset-
sevate hoonete, eriti teeäärse asetsevate ma-
jade keldrite hoolikas läbiotsimine peidetud
fugasside ja viivitusmiinide ülesleidmiseks
ja kahjutuks-tegemiseks. Ka vee analüüside
tegmine on sel juhtumil vajalik, sest vesi
kaevudes ja allikais võib olla mürgistatud,
olguigi et see võitlusvahend on keelatud rah-
vusvaheliste kokkulepetega.

Kõigi nende küsimuste selgitamiseks ja
vastase motoriseeritud- ning soomusosadele
kallale tungiks soodsete suundade luurami-
seks pioneerijuht peab aegsasti saatma puh-
kuseks määratud rajooni, hiljem koos tare-
tajatega, pioneeriluure ohvitseri juhatusel.

Pioneerijuht, jõudnud puhkerajooni, peab
ka toimetama, vähemalt üldjoontes, peajõu-
dudele määratud kaitsepositsiooni luuret, et
ajaviimatult esineda ettepanekuga kaitse-
positsiooni kindlustamise ja pioneeride kasu-
tamise kohta, kui olukord muutub ja tuleb
asuda puhkerajoonis kaitsele vastase üleole-
vate jõudude kallale tungil.

Lahkumisel puhkerajoonist on pioneeride
ülesandeks teedele ehitatud ajutiste tõkete
kõrvaldamine ja tangitõrjemiinide üleskor-
jamine.
(Järgneb).

Masin, suusad ja hobune luureüksustes.

Leitnant N. Keskküla.

Talvõppustel vahest juhtub, et luureüksuste koosseisus mõnikord alahinnatakse ratsanike võimeid. Sageli jäetakse ära nende kasutamisevõimalus või antakse neile ülesanne, mis pole iseloomukohane ratsaväe tegevusele, vaid kuuluks täitmiseks hoopis teisele väeliigile.

Ei ole kahtlust selles, et hoolimata kõrgelt arenenud sõjatehnikast jääb ratsaväele ikkagi täita lahingutingimuses rida ülesandeid, mis teistele väeliikidele ei ole kohased. On olukordi, kus masinad osutuvad ratsaväele tõhusaiks konkurentideks, kuid esineb ka rida sellaseid juhtumeid, kus nad siiski pole võimelised ratsaväge asendama ja temaga võistleva. On vaja arvestada sõja realiteeti, kui tahetakse erapooletult võrrelda ratsaväge ja teisi kergeid osi nende omaduste ja võimete seisukohast, et siis otsustavalt lahendada küsimust: kus ja millal rakendada tegevusse üht või teist neist väeliigist.

Käesolev kirjutis püüabki võrrelda suuskurite, soomusmasinate ja ratsanike tegevuse iseloomu luureüksustes meie talveloludes.

Suuskurid.

Suusad on parimaks liiklusvahendiks lumerohkelt talvel. Suuskur-luurajate õlgadel lasub luure läbiviimise pearaskus, eriti veel kui mehhaniseeritud üksuste tegevus on pildurdatud talvelolude raskustega. Suuskur-luurajana pole veel oma kutsenõuete kõrgusel, kui ta oskab suuskadel ainult sõita. Sellest on veel vähe: ta peab oskama mitte ainult liikuda, vaid ka teotseda suuskadel võitlejana. Ta peab oskama teostada hüppeid; välgikiiresti pikali viskuda; roomata ja liikuda varjatult relv käes; tulistada, heita käsigranaate jne. Kokku võttes suuskur-luuraja peab täitma kõik lahingutegevuseks vajalikud võtted suuskadel. Kui aga suuskur neid oskusi ei evi — siis osutuvad suusad temale ainult teotsemist piiravaiks ahelaiks ja sellane suuskur pole luuraja.

Teine nõue: tuleb harjutada suuskureid teotsema suuskadel igasuguse temperatuuri juures. Ka kõige tugevamad külmad ei tohi olla põhjuseks välisõppuste ärajätmiseks. Sellast väljaõpet teostanud suuskur-luurajad on suutelised luuretegevusel esinevaid raskusi tõhusalt võitma.

Suuskurite hüved luuretegevusel on:

- teotsemisvabadus väljaspool teid; võib läheneda vastasele murdmaastikult neist suundadest, kus teda kõige vähem oodatakse;
- võrdlemisi kiire edasijõudmine sügavas lumes ning muude raskuste ületamisel, mida seavad ette talvelolud;
- võimalus teotseda öösi; eriti kuuvalgusel ööl võib suuskadel liikuda sama suguse kiirusega nagu päevalgi;
- küllaldase laskemoonahulga ja automaatrelvade kaasavedamise võimalus meeskonna jõul paatkelkudega.

Pahedeks on:

- suuskur-luuraja täies relvastises ja paunastatuna pikemal liikumisel väsib, keha kattub higiga, tekib kiire kehasoojuse kahanemine; higiaur teeb pesu märjaks, mis madala välistemperatuuri tõttu kattub nagu külma härmatisega; sellases seisukorras pole suuskur võimeline külma käes kaugemat aega viibima, ta vajab korterisse paigutamist ja märja pesu vahetamist; soojas toas viibides aga muutuvad mehed uniseks ja loiuks, nii et neid on hiljem raske ergutada;
- lumel hõõrumise tagajärjel, eriti pakasega, suusad tekitavad krudisemise, mis eriti öösel kostab kaugele; samuti see krudisemine summutab kuulmist; et kuulutada, peab suuskur vahetevahel seisatama.

Kokku võttes võib ütelda järgmist; et suuskur-luurajad saaksid paremini teotseda, peavad nad olema vabad seljapaunadest. Viimaseid võib edasi toimetada regedel, millede liikumist tuleb kokkukõlastada suuskuriüksuse tegevusega. Meeste jõu säästmiseks tuleb võimaluse korral vedada paatkelkudes või jalastel liikuvaid relvi ja ka suuskureid endid hobustega. Hobune on suuteline enda järel vedama kuulipildujat ühes vastava meeskonnaga. Siit selgub vajadus, et iga suuskjalgratturite rühma koosseisus oleks vähemalt 3—4 vastupidavat maatõugu kergevoori-hobust.

Soomusmasinad.

Talveloludes kõik soomusmasinad on liikumisel seotud teedega. Harilikud sõidu- ja veoautod võivad takistamatult ja vajaliku

kiirusega liikuda vaid headel, lumest lahti hoitud teedel.

Talveoludes puht-luureülesande täitmisel soomusmasinate ettesaatmine teiste väeliikide toetuseta pole otstarbekas, sest talvteedel ja maastikul varitsevad lahingumasinat kõikjal igasugused lumepinnast olenevad raskused ja takistused. Seepärast luuresalga käsutusse antud soomusosade ülem peab enne väljaastumist ette saatma teedeluure, mis annaks temale selge pildi teede laiusest, lume sügavusest ja libisemisohtudest, sildade ning truupide kandejõust ja muudest teedel leiduvaist takistustest ning tõketest. Kui soomusosade ülemal ei ole võimalik sellast luuret välja saata, siis neid andmeid peab temale hankima ratsaluure, kes liigub teedel kiiremini kui suuskurid.

Lahingumasinate töö luurel peab olema tihedasti kokkukõlastatud teiste luurel teotsevate väeliikide tegevusega, et olla suuteline toetama neid oma tulega.

Soomusmasinate hüved luuretegevusel on:

- moraalne toetus teotsevaile luureosadele;
- võimalus hävitada vastase tulepesi;
- peale relvade tule evivad veel külmerelva funktsioone, — oma murdejõu ja lõmastamisvõimega.

Pahedeks on:

- sügava lume puhul tegevus on seotud teedega;
- kallis materjalosa ja tundlikkus talveolukorras;
- madala temperatuuri juures vajab vahetpidamata mootori soojendamist, et määrdeõlid ei hanguks, mis nõuab suurt põletisaine kulu;
- piiratud vaatlus: kuigi moodsed soomusmasinad on varustatud optiliste vaatlusvahenditega, mis kaitsevad vaatlejat kuulide eest, jääb vaatlusväli liikumisel piiratuks, eriti lumesajus;
- orienteerumine on väga raske;
- sidepidamine on raskendatud;
- kinnises ruumis pole võimalik kindlaks teha vastase relvi kõla järele, mida summutab mootori ja lülükute müra;
- teede rajamine sahaga halvab luuretegevusel varjamise ja ootamatuse elemente;
- tegevus öösi on äärmiselt piiratud.

Kokku võttes peab tähendama, et talvel sügava lumega või sajustel ilmadel on otstarbekam anda lahingumasinate asemel luureüksuse koosseisu regedele paigutatud

jalaväeüksus, kes on varustatud rikkalikult laskemoonaga ja tt-relvadega.

Ratsaluure julgestamisel säärane üksus liigub tugevaid maadõugu hobustel läbi metsade ja soode talvteid kaudu ja meeskond ilmub tegevuskohale värskena ning teo- võimsana.

Ratsanikud.

Talvõppustel kuulduv arvamusi, et ratsaüksus pole suuteline sügava lume tõttu liikuma väljaspool teid. See väide ei pea paika. Me näeme igapäevases elus, et maa- rahvas, vaatamata sügavale lumele, veab välja puid metsast, heinu soodest ja teostab palju teisi toiminguid hobuveoga väljaspool teid.

Ratsahobuste liikumise seisukohast umbes 20 cm paksune lumepind isegi soodustab liikumist, sest aluspind on külmanud ja lumekord katab maastiku konarused ning väldib libisemisi. Ainult kiireid allüüre kasutada on ohtlik, sest lume all ei näe kraave, auke, kände jne., mis võivad põhjustada komistamisi ja kukkumisi. Ka sügav lumekord takistab hobustel liikumist kiiretel käikudel, kuid ei osutu seepärast kaugeltki läbipääsmatuks. Hobune kohaneb varsti sellaste oludega ja valib ise endale soodsema liikumisviisi.

Ei pea mitte ainult piirduma maneeži- tööga, vaid hobust peab kohandama ja treenerima talvemaastiku tingimusi. Maastikul hästi treeneritud ratsahobune on võimeline oma teel ületama mõningaidki ras-

Pilte talvõppustelt: rk-toimkond lähenemisel.

kusi, mis võhikule paistab uskumatu. Näit.: kauaaegse treeninguga on saavutatud seda, et mäestiku ratsahobune suudab liikuda peadpöörilavail mägiradadel. Enne-maailmasõjaaegsed ratsaväed harjutasid hobuseid ületama suuri veekogusid ning järjekindla treeninguga saavutati silmapaistvaid tagajärgi. Maailmasõja kestel ületasid vene ja saksa ratsaväed korduvalt Neemeni ja Bugi jõe. Vene kodusõjas leidis aset juhtum, kus ratsavägi ujus jäälagunemise ajal üle Dnjestri jõe ning ootamatult andis purustava löögi puhkebivakkidel viibivale vastase väeosale. Ameerika ratsavägi harjutab järjekindlalt oma hobuseid võitlema igasuguste maastiku ja ilmastiku raskete oludega.

Võib ette tuua hulk näiteid, mis kinnitavad ühel või teisel alal treeneeritud hobuste võimete tunnustust. Seepärast pole ka võimalu treeneerida ratsahobuseid talveoludes, et harjutada neid liikuma sügavas lumes, lumehangede ja muude takistuste ületamisel.

Kuidas toimub liikumine sügavas lumes? Kõige ees liiguvad silmside kaugusel piilurid, eraldi selleks valitud rahulikel ja tugevaid hobustel, kelle ülesandeks on rajada teed. Kust üks hobune on läbi läinud, säält lähevad teised hobused julgesti ja vabalt järele sama käiguga. Maastikul lumekord pole ühtlane. Väljadel kohati on kõigest 20 cm paksune lumekord, kuna metsaserva-

del seevastu on meetrisügavused hanged. Selle järele peabki reguleerima liikumiskiirust vastavalt lumekihi paksusele ja maastiku iseärasustele, et ülesandes ette nähtud üldajaga välja tulla. Näit.: kus lumekord madalam — säält traav või galopp, kus aga sügavad lumehanged, säält sammuliikumine kas sadulas või jalastunult. Seega ei tule kinni pidada määrustikulistest allüüride kestustest.

Sageli pärast sula järgnev külm teeb lumikatte ülemise kihi niivõrra tugevaks, et see kohati kannab hobust. Kui aga hobuse jalad läbi vajuvad, siis peab ette nägema seda, et piilurite või kolonnide algel liikuvad teerajajad hobused oleksid varustatud säärekaitsmetega. Vastasel korral kõvaks külmanud lume teravad servad veristavad hobustel jalasääri. Järgnevail hobustel pole vaja seda karta, sest tee saab eest tallatud.

Metsades liikumine on tunduvalt kergem kui lagendikel koheva lume tõttu. Peale selle meie metsades leidub võrdlemisi palju talvteid ja radu, mis võimaldavad ratsanikel liikumist kiireil käikudel. Üldiselt peab tähendama, et talveolud küll raskendavad, kuid ei tee võimatuks ratsaväe liikumist ja isegi soodustavad ratsaväe tegevust selles mõttes, et sügava lume tõttu pole karta vastase soomusosade ootamatut kallaletungi.

Ratsaväe tegevuse hüved luuretegevusel talveoludes on:

- teotsemisvabadus teatavas ulatuses väljaspool teid;
- vabadus teotseda igasugustes ilmastikuoludes nagu: pimedail ööl, lumetormides, kus maastikul harjunud hobune oma loomuliku instinktiga püsib teel paremini kui inimene;
- võimalus meeskonnal säästa oma energiat, et jõuda tegevuskohale enamvähem värskena ja teovõimsana;
- võimalus kaasas kanda kergeid erisuuski või vedada igas jaos tagumise

hobuse taga umbes 5 paari suuskadest moodustatud nn. „puntraid“; see võimaldab ratsameestel vajaduse korral teotsemist ka suuskadel;

- võimalus kaasas vedada oma järel suuskureid (iga ratsanik võib vedada kõie järel ühe suuskuri);
- suurendatud laskemoonnormi ning kerge ja raskete automaatrelvade kaasaskandmise võimalus;
- teotsemisvõimalus nii ratsa kui ka jalastatult.

Pahedeks on:

- hobuhoidurite varjamise raskus lahinguolukorras, mis nõuab juhtidelt ja meeskonnalt leidlikkust ja pingutust;
- ratsaluuraja moodustab suure märgi, seepärast ratsa pole võimalik end teisiti säästa kui ainult hobuse kiirusega.

Kõigest eesmainitust võib ütelda, et meie oludes ratsaüksus osutub vajalikuks ja tõ-

husaks luureelemendiks. Et ratsaluuraja oleks suuteline võitma luuretegevusel esinevaid raskusi, peavad ta väljaõpe, relvastis ja luureabinõud olema ajakohased.

Sakslased ütlevad, et kaasaja ratsamees peab olema: „hästi sõitev laskur ja hästi laskev ratsur“.

Kokku võttes peab tähendama, et luureüksuste koosseis peab olema painduv. Kaasaja väekoondise luureorgan koosneb mitmest väeliigist, sest luureülesande teostamine nõuab kõigi väeliikide tihedat koostööd. Seepärast luurekoondise juht peab tundma tema käsutusse määratud ühe kui ka teise väeliigi omadusi ja võimeid. Ei tohi kinni pidada šabloonist üksikute väeliikide tegevusmääramisel, vaid peab arvestama realiteeti.

On soovitatav, et juht luureülesande andmisel arvestaks eriüksuste ülemate ettepanekuid ja jätaaks luurekäsu teostamisel iga eriüksuse ülemale teotsemisvabaduse.

Sõjaline sport.

Eduard Vallaste.

Sissejuhatus.

Rahva ettevalmistamises riigikaitseks on tähtis osa kehalisel kasvatusel. Riigikaitse seisukohast täisväärtuslik on ainult terve ja tugev inimmaterjal, kes suudab kanda suuri pingutusi ja evib või on suuteline kiiresti omandama sõjaliste ülesannete täitmisel vajalisi võimeid ja oskusi.

Näitena võib tuua Soome - N. Liidu konfliktis tegutsenud Soome suusapatrulle, kelle tegevust Soome ülemjuhatus mainis väga kiitvalt. Asjaolu, et suusatamine on Soomes rahvusspordiks, võimaldas sääl tuntud suusaspordlastest moodustada eriülesannete täitmiseks suusapatrulle, kes suutsid viiskümmend kilomeetrit katta kolme tunniga ja sihtkohta jõudes olid veel täiesti tegutsemisvõimelised.

Samuti leiavad praegusaja sõjas rakendamist ka teiste spordidistsipliinide: kiirkäimise, jooksmise, visete, hüpete jne. kaudu omandatud kehalised võimed ja oskused, kõnelemata sellest, et treenitud sportlane on kehaliselt ja vaimselt üldiselt vastupidavam kui mittesportlane.

Väljaspool sõjaväeteenistust omandatud kehalised võimed leiavad kasutamist sõjalises spordis. Allpool tutvume sõjalise spordi mõistega ja vaatleme, kuivõrra eesti spordiliikumine suudab kaasa aidata rahva riigikaitseks ettevalmistamisele.

Sõjalise spordi mõiste.

Kehalise kasvatuse aladest on sõjaline sport kõige noorem, meil veel nii noor, et sellele pole loodud vastavat nimetustki. Me tunneme küll sõjaväe kehalist kasvatust ja noorsoo sõjalist ettevalmistust, mitte aga „sõjalist sporti“, „Wehrsport'i“, nagu ütleb sakslane, või „fäldsport'i“, nagu ütleb rootslane.

Muide, ka Saksamaal arendatakse „Wehrsport'i“ alles mõni aasta ja Rootsis asutati sõjalise spordi komitee — „Rikskomiteen för Fäldsport“ — prints Gustav Adolfi juhatusel alles hiljuti. Ka Norra asub alles nüüd juhtima oma rohkearvuliste spordiorganisatsioonide tegevust riigikaitseliste huvide teenimisele.

Mida tuleb mõista sõjalise spordi all?

N-leitnant Roland Ilves †

19. 03. 40. varises raske haiguse tõttu manasse nooremleitnant Roland Ilves. N-ltn. Roland Ilves sündis 09. 07. 16. Narvas. Omandas üldhariduse Narva linna Ühisgümnaasiumis, lõpetades selle 1934. a. kevadel *cum laude*.

Sõjaväeteenistusse astus vabatahtlikuna 1. Soomusrongirügementi 02. 07. 34., kust lähetati Sõjakooli aspirantidekursusele, mille lõpetas 22. 06. 35. väga heade tagajärgedega. Pärast aastast edukat tööd Tartu Ülikooli mat.-loodusteaduskonnas katkestas ta säälsed õpingud ja astus Sv. Tehnikakooli, mille käsirelvaklassi lõpetas 24. 02. 40. nooremleitnandina, saades Sõjavägede Ülemjuhataja auhinnana kuld-taskukella eeskujuliku töö ja parima lõpetamise tähisena.

Iseloomult edasipüüdlik ja elurõõmus, oli n-ltn. R. Ilves ülemate ja töökaaslaste poolt hinnatud kui tubli töömees ja hea sõber.

Puhka rahus! Olgu Sulle kerge kodumaa muld!

N-leitnant R. Ilves.

Kehalise kasvatuse all mõistame tavaliselt võimlemist, mängusid ja mitmesuguseid jõu ja osavuse harjutusi keha normaalse arenemise ja tervise saavutamiseks; sport kitsamas mõttes tähendab ühe või mitme võimete- ja oskusala arendamist võimalikult tippsaavutisteni, rekorditeni.

Sõjaline sport aga on mitte eesmärk, vaid abinõu, ja nimelt abinõu riigikaitseliste erivõimete arendamiseks ja säilitamiseks. Sõjaline sport haarab mitte ainult riigikaitselisteks ülesanneteks kohase mehe kehalist, vaid ka vaimset ettevalmistust. Kehaline kasvatus ja sport tavalises mõistes on ainult eelastmeks sõjalisele spordile.

Sõjalise spordi kaheks põhialuseks on mitmekülsus ja meeskond. Need kaks mõistet lahutavad sõjalist sporti tavalisest erialadele spetsialiseeruvast rekordspordist.

Mitmekülsus on sõjalise spordi eeltingimuseks. Meisterlaskur, kes ei suuda marssida 25 kilomeetrit või pärast sellast rännakut pole enam täiesti võitlusvõimeline, pole täisväärtuslik sõdur. Samuti pole seda hea granaadiheitja, kes ei suuda sprintida, s. o. kiirjooksul rünnata. Kui vastupidav kõndija või jooksja ei oska hästi lasta ega suuda heita granaati, siis on teostatud rünnak kasutu ja seetõttu ka mõttetu.

Saksa „Reichsbund für Leibesübungen“ määruste järgi peab iga sõdur suutma vastu pidada 3000 meetrit takistusjooksu, et teda võiks kasutada virgatsina või mõneks tei-

seks ülesandeks, millest tihti oleneb käimasoleva võitluse tulemus.

Sõjaline sportlane suhtub sportlikku kau-gushüppesse kui eelharjutusele vee- või kaitsekraavi ületamiseks rünnakul.

Kõrget takistust ei saa rünnakul alati ületada sportliku kõrgushüppega, seepärast kuulub sõjalise spordi kavva mitte kõrgushüpe ega tõkkejooks, vaid takistusjooks, kus madalamad tõkked ületatakse tõkkejooksule sarnaneval hüppesammul, kõrge-mad takistused aga käsi abiks võttes.

Mitmekülsuse eeltingimusest lähtudes ei saa individuaalvõistlust granaadiviskes, laskmises, 3000 meetri takistusjooksus või rakmetes käimise võistluses pidada sõjalise spordi saavutiseks, vaid selle annab alles nende ja veel teiste alade üksikvõistluste kogusumma.

Meeskond. Sõjalise sportimise taset saab mõõta ainult meeskonna taseme põhjal. Lühimaaajooksus on sõjalise spordi seisukohast väärtusetu see, et kompanis on sprinter, kes 100 meetrit katab 12 sekundiga, kui ülejäänud 120 meest selle distantssi läbistamiseks vajab 18 sekundit. Sõjalise spordi eesmärk on saavutada seda, et kõik võitlejad jõuaksid rünnatava eesmärgini enam-vähem võrdse ajaga.

100 meetri jooks rünnaku eelharjutusena on sõjalises spordis mõeldav ainult meeskonna-harjutusena. Seejuures on kiirusel suur tähtsus. Rünnaku õnnestumise seisukohast on väga oluline, kas kogu kompani

jõuab rünnatavani 15 või 18 sekundiga. Need kolm sekundit võivad otsustada mitte ainult inimkaotuste suuruse, vaid tihti ka rünnaku õnnestumise või ebaõnnestumise. Iga sekund vähendab kaotusi ja suurendab eduvõimalusi, muidugi eeldusel, et meeskond pärast distantsti läbimist on veel suuteline kindla käega granaati heitma, tulistama ja ka terarelvu kasutama.

Kasvatus kodus ning koolis ja kultuuriselgitustöö ning poliitiline kasvatus sõjaväes peavad noormehest tegema teadliku, ideelise võitleja. Sõjaline sport aga sisendab temasse kokkukuuluvusetunnet võitluskaaslastega, seda meeskonna-vaimu, mis on suure tähtsusega sõjaväeliste ülesannete täitmisel. Meeskondade-võistlused rakmetes rännaku-võistlustel, metsa- ja takistusjooksudel jne., kus meeskonna distsipliin ja nõrgemate seltsimehelik aitamine on ühiseks eduks otsustava tähtsusega, arendavad ühtekuuluvusetunnet. Sääli kehaliselt tugevam aitab nõrgemat ja moraalselt tublim ja võidutahtelisem kisub kaasa ka väsinud ja vaimselt lõdvemaid kaaslasi.

Sõjaline sport väljaspool sõjaväeteenistust.

Eestis arendatakse üksikuid sõjalise spordi alasid koolinoorsoo sõjalisel ettevalmistamisel (laskmine, granaadiheide, patrull-orienteerumisvõistlused jne.). Teenistusalaseid kombineeritud võitlusi, nagu rakmetes rännakuid ja jookse, teivas-kaugushüpet ja laskmist koos jooksuga harjutatakse politseis ja piirivalves, väiksemal määral ka kaitseliidus.

Kuna koolinoorsoo sõjaline ettevalmistus haarab ainult väiksemat osa meie noorsoost, keskkooli ja kõrgemate koolide õpilasi, tuleb valdav enamus noormehi sõjaväkke kas sportlikult ette valmistamata või ettevalmistusega, mis nad on saanud spordiorganisatsioonides. See ettevalmistus võiks olla küllaltki tõhus, sest ühel või teisel kujul ja määral spordiga ja kehalise kasvatusel aladega tegelevaid seltse, klubisid, ringe jne. loetakse Eestis arvult ligi 600 ja nende liikmeteks rohkem kui 40% meie noorsoost.

Kohusliku sõjaväeteenistuse aja lühidus võimaldab ainult vähe aega kulutada sõduri kehalisele kasvatusel, seepärast peaks kehaline kasvatus spordiorganisatsioonides andma riigikaitseks sportlikult ettevalmistatud noormehi ja pärast kohuslikku sõjaväeteenistust säilitama selle kehaliste võimete taseme, mis on aluseks sõjalisele spordile.

See nõudmine on peale kõige muu õigus-

tatud veel seega, et riik igal aastal kulutab küllalt suuri summasid spordiliikumise toetamiseks otseselt riigilt kehakultuuri sihtkapitali kaudu ja omavalitsuste poolt antava otsese ja kaudse toetuse (spordivõistluste vabastamine lõbustusmaksust jne.) näol. Kuidas meie spordiliikumine täidab seda ülesannet?

Meie spordiliikumise vildak areng.

Eesti spordiliikumises näeme viimasel aastakümnel riigikaitse seisukohast vastuvõtmatu arenemissuunda. Alal, mis sõjalisel spordil on eelastmeks — kergejõustikus — püsib pidev tendents ühele-kahele erialale spetsialiseerumiseks, mille juures mõned „ebaefektsed“, kuid riigikaitsele ettevalmistuse poolest tähtsad alad on välja surnud.

Sõjaline sport eeldab mitmekülgust, kuid meie spordivõistluste-kalendris on mitmevõistluste meistrivõistlused veel ainult nime poolest. Kord oli meie kümnevõistluse tase nii kõrge, et eestlane tuli maailmameistriks, kuid nüüd pole Eestis enam kümne- ega ka viievõistlejaid. Meie noorsugu ei tunne enam auhannust olla mitmekülgne sportlane, vaid püüab tippsaavutisi ühel, äärmiselt kahel erialal.

Vastupidavust arendavad pikamaajooksud muutuvad võistlejate vähese arvu ja pinevuse puudumise tõttu ikka ebapopulaarsemaks ja neid võetakse spordivõistluste kavva veel ainult kord aastas, ametlikel meistrivõistlustel. Noorsugu ei leia enam sportlikku äratust ega eeskuju nende alade harrastamiseks, sest spordielu juhid ja spordiseltsid ei tee midagi nende alade elujõuliseks muutmiseks. Seetõttu on kadunud meie maratonijooksjad ja tunni-jooksjad, millised alad omal ajal olid lugupidamises.

Täiesti välja surnud on kiirkäimine kui spordiala, kuna enam pole korraldatud kõndimisvõistlusi. Viimasteks selle ala harrastajateks on olnud politseisportlased, kuid politsei spordivõistlused üksi polnud suutlised seda riigikaitse seisukohast tähtsat ala propageerima laiematele hulkadele.

Sport raha teenimiseks.

Meie spordiliikumise tegelikud juhtijad, spordiseltsid, on huvitatud peamiselt nende spordialade harrastamisest, mis võistlustele tõmbavad kõige rohkem pealtvaatajaid ja võimaldavad võistlusi korraldada kõige väiksema vaevaga.

Sellase olukorra kohta ütles Saksa kehalise kasvatuse juht dr. C. Die m oma kü-laskäigul Tallinnas: „Sport on jõudnud tähtsale teelahkmele. Mida enam spordi-liikumine võib lugupidamist ja poole-hoidjaid, eriti noorsoo hulgas, seda enam kistakse spordi juhtimine ära nende käest, kes spordivad. Spordi juhtimine läheb „sporditegelaste“, mänedžeride ja äri-vai-muga inimeste kätte, kes spordiga teevad seltsidele ja klubidele ja seega kaudselt ka enestele raha. Kõige selle tõttu sport kipub kujunema ainuüksi kuulsuste kasvatami-seks, rekordite ja hiilgesaavutiste taotlemi-seks. Spordi kehaarendav toime kahvatab teiste sihtide kõrval üha rohkem.“

Spordivõistlused muutuvad üheks rahva lõbustuse alaks, etendusteks. Selle nähtuse kohta ütleb Saksa omaaegne jookskuulsus ja parastine tunnustatud sporditeoreetik dr. Peltzer järgmist:

„Kuidas nimetada olukorda, et kümme tuhat pealtvaatajat istub ja jälgib, kuidas kümme tippsportlast näitab üleiniimlikke saavutisi? Eks ole siin raske vahet teha kahe mõiste vahel: sport või tsirkus? Kas poleks õigem, kui kümme tuhat jookseksid sõerajal, hüppaksid ja tõukaksid kuuli, kuna see kümnekond, kes niikuinii on kehaliste eelduste poolest teistest mitu klassi ees, võiks jääda pealtvaatajaks?“

Rekord, s. o. tippsaavutis on massi-lise sportimise loomulik tulemus. Kuid tegelikult näeme meie suuremate spordi-seltside ümber väga väikest tegevSPORTlaste ja noorte peret. Mõnigi meie paremaid jalgpallimeeskondi koosneb juba aastaid teistest, väiksematest seltsidest ja provintsist ülevõetavatest mängijatest, kuna selts ise ei hoolitse mängijate järelekasvu eest.

Teistel spordialadel seisneb sportlaste kasvatamine peamiselt üksikute andekate algajate ülesotsimises ja nende toomises pealinna jõuka spordiseltsi tiiva alla, et neid üksikuid välja arendada tippmeesteks. Nii osutas ka meie maadluse-euroopameister

Joh. K o t k a s silmapaistvaid maadlejavõi-meid Peipsi laevastikus madruseks olles ja säält toodi ta Tallinna „täheks“ spordiselt-sile, kelle usaldusmehel oli õnneks leiutada andekat algajat.

Meie kahekordne olümpiavõitja maad-luses Kristjan Palusa lu „avastati“ Tal-linna suure spordiseltsi jaoks pärast seda, kui ta sõdur Kristjan Trossmanina Tal-linna garnisonis aega teenides oma maad-lusvõitlusega sundis endast kõnelema.

Sedalaadi näiteid võiks tuua kõigilt spordialadelt ja väga suurel arvul.

Spordiseltside sellane teguviis on risti-vastupidine riigikaitse seisukohast spordi-liikumisele seatavale kahele põhinõudele: 1) et sportlik tegevus väljaspool sõjaväeteenistust haaraks võimalikult suurt protsenti meie noorsoost ja riigikaitse-ealisest elanik-konnast, ja 2) et arendataks neid spordiala-sid, mille kaudu saavutatavad kehalised võimed on otseselt rakendatavad riigikait-selises teenistuses.

Kokkuvõte.

Kehaline kasvatus resp. sport on tähtis osa rahva riigikaitseelises ettevalmistamises, seetõttu tuleb spordiseltside ja -organisat-sioonide tegevus lülitada üldisse riigikait-seks ettevalmistamise süsteemi.

Noorsoo sportliku tegevuse suunamisel tuleb esiplaanile tõsta spordialasid, millel on riigikaitsealine tähtsus, nimelt laskespor-di kõrval arendada vastupidavust arenda-vaid pikamaajookse, kiirkäimist (kõndi-mist) ja mitmevõistlust.

Sõjaväes tuleb sportlikus tegevuses esi-plaanile tõsta meeskonna-saavutis ja aren-dada sõjalise spordi, s. o. teenistusliku võistluse alasid.

Kaitseliidus ja piirivalves tuleb sportli-kus tegevuses arendada laskespor-di, kerge-jõustiku ja teiste individuaal-spordialade kõrval ka sõjalise spordi alasid, et säilitada sõjaväeteenistuses omandatud sõjalis-sport-likku taset.

Skagerraki merelahingu eelmäng.

Sõjaajalugu jälgides võime tähele panna, et laiemailmelisemaid ja otsustavamaid merelahinguid tavaliselt on peetud üksnes eriti kaalutud soodsetes olukordades, sest merelahingud on ikka olnud kaotusterikad. Seda enam on tekkinud lahkuminevaid selgituspüüdeid Maailmasõjas toimunud Skagerraki merelahingu kohta, millel näiliselt puudus sellast suurt ohvrite arvu tasuv eesmärk ja mis pealegi jäi otsustamata. See oli keeruliste strateegiliste kombinatsioonide tulemus, kus suurt osa mängisid dešifreeritud koodid ja mis tihedasti olid ühenduses admiralide Jellicoe ning Beatty ja mõnede arvates ka sõjaminister lord Kitcheneri isiksustega.

Ameerika Ühendriigi magasinis „Coronet“ püüab sõjaajaloolane F. Prett neid Maailmasõja sündmusi analüüsida täiesti erapooletust seisukohast, kusjuures ta on pannud artikli pealkirjaks: „M i k s k ü m m e t u h a t s u r i“ ja alapealkirjaks: „See ei tõestanud midagi, lahendas veel vähem, kuid oli hiilgav lahing.“

1916. aasta 31. mail briti ja saksa lahingulaevastikud kohtasid Taani rannikul Skagerraki väinades, lennutasid teineteise pihta mõned tonnid laskemoona ja pöördusid siis koju tagasi, saavutamata muud kui suurearvulise langenute-nimistu.

Sama aasta 5. juuni ööl ristleja „Hampshire“, evides pardal sõjaministri lord Kitchneri, sattus teel Arhangelski miinile ja läks põhja kõigega, välja arvatud 12 meest.

Mõlemad sündmused olid teineteisega lähedalt seotud ja nende tagajärjel kaotas oma elu pisut vähem kui 7000 inglasi ning pisut enam kui 3000 sakslast ja veerand miljonit tonni maailma parimaid sõjalaevu läks ookeanipõhja. Siin oli lünk sakslaste plaanis, millega nad tahtsid lahti saada ühest inglasest eriti, kes aga pääsis täie tervise juures.

Artikli autor arvab, et kui juurelda toonaseid sündmusi, nende eelmängu ja üksikuid seiku, siisi võidavat tulla vaid ühele kokkuvõtlikule seletusele.

Aktsiooni keskseteks põhjusteks olid:

1. admiral sir John Rushworth Jellicoe isiksus;
2. admiral sir David Beatty isiksus;
3. asjaolu, et nii inglased kui ka sakslased

võisid dešifreerida vastase salajasi teateid hiljemalt 24 tunni jooksul;

4. asjaolu, et sakslased teadsid, et inglased oskavad nende koodi dešifreerida; inglased aga arvasid, et sakslased nende koodi dešifreerida ei oska;
5. briti laevastiku — Grand Fleet'i — asend Scapa Flow's.

Vana lord Fisher, kes oli määranud John Jellicoe sõja alates briti sõjalaevastiku ülemaks, ütles, et sakslastele polnud sellest kuigi meeldiv teada saada, „sest nad tundsid sir Jellicoe erakordset intelligentsi“. See võis nii olla, kuid sakslased avastasid peagi, et admiral Jellicoe on selleks liiga mugav, et neid baasidest välja ajama tulla ja neid sääli tõsiselt kimbutada. Asjaolu sobis neile päris hästi ja andis neile võimaluse piiramatuks allveelaevade-kampaniaks.

Palju enam muret tekitas sakslastele laevastiku ülema abiline — lahinguristlejate eskaadri ülem admiral Beatty, kes oli iseloomult sootu teissügune mees. Hulljulgena viis ta oma laevad juba sõja alguses lahingusse Helgoland'i lahte, hoolimata miinidest, allveelaevadest ja rannakaitse-suurtükkide tulest. Ning hiljem andis ta sakslastele korraliku õppetunni Doggerbanki lahingus, kuigi ka ta oma juhtlaev „Lion“ sai vigastada.

Sakslased pidid olema teadlikud admiral Beatty teovõimsusest ja julgusest, sest Maailmasõja ajal tegeldi mõlema poole peakorteris palju vastase kõrgemate juhtide iseloomu uurimisega. Nad olid teadlikud ka sellest, et kui Grand Fleet asub lahinguformatsiooni, siis sõidab admiral Beatty oma lahinguristlejatega eesotsas ja temale järgneb viis „Queen Elisabethi“ — kiireim, jõulisim ja moodseim briti merejõudude üksus.

Sellal Grand Fleet oli baasis Scapa Flow's Orkney saarestikus. Scapa Flow on suur laht kolme suurema ja mitme väiksema saare vahel. Suurim neist saartest — Pomona — moodustab lahe kohal nagu katusekujulise rõhkmärgi ja teised kaks selle all asetsevad nagu ä-täpikesed, nii et Scapa Flow'd võiks iseloomustada kirjamaerkidega niiviisi $\triangle$ Rõhkmärgi läänepoolse otsa moodustab Marwicki neem ja läbipääs selle eest läänepoolse toimub Hoy väina kaudu. Läbipääs lõunasse kahe ä-täpi

vahelt võib toimuda Pentlandi skääride kaudu, mis on küll raskesti läbitavad, kuid siiski laevasõiduks kõlblikud. Idapoolne läbipääs Põhjamerre, mille kaudu inglased peamiselt käisid sakslasi kimbutamas, kulges Holmi väina kaudu.

1916. aasta algupoolel kasutati Hoy väina toidumoon- ja kütteinelaevade teena, kuna see oli lähimal Lääne-Šotimaale. Kord või paar sooritasid sakslased retki Holmi väina ja Pentlandi skääridesse, kuid inglased olid nende väravate juures valvel ja saksa laevad kas lasti põhja või hoiti aupaklikul kaugusel.

Vaheajal sakslased püüdsid kinni inglaste raadiogramme ja dešifreerisid neid. Inglise muutsid küll šifrit igapäev, kuid tükil ajal oskasid sakslased siiski neist jagu saada.

25. mail püüti Naueni raadiojaamas sakslaste poolt kolm inglaste telegrammi, mis järgnesid tunniste vaheaegadega. Inglise hävitaja „Torrenti“ kapten telegrafeeris Scapa Flow' miinitraalerite üksuse ülemale, paludes Hoy väin ja Orkney saarte läänepoolne külg miinidest puhastada kuni Marwicki neemeni. See teade tekitas vastuvõtjais arvamuse, et inglased kavatsevad ses suunas erilist laevastiku-operatsiooni ja Saksa ülemjuhatusে tähelepanu juhtii inglaste äkilisele huvile läänepoolsete Orkney saarte vastu.

Mõni aeg enne seda sakslased olid plaanitsenud lööki oma laevastikuga, osalt seepärast, et asjad Verduni all ei läinud hästi, osalt seepärast, et siis ehk kuidagi avaneks juhustormakad admiral Beattyd meelitada kooslahinguristlejatega miinidele.

Nüüd aga tulid sakslased mõttele Beatty põhja lasta mitte Saksamaa ranniku läheduses, vaid ta oma baasides!

Sakslased teadsid, et inglased oskasid lugeda nende šifreeritud telegramme; nad teadsid ka, et hulgalised ja kiired korraldused saksa laevastiku koondamiseks tooksid Jellicoe kohe Scapa Flow'st välja.

Sakslastel oli äsja valminud uus allveelaev U-75. See oli uuendatud tüüpi ja evis tavalise 32 miini asemel kaasas 33 miini. (Asjaolu, mis sündmuste edasises arengus oli olulise tähtsusega.) Ülemjuhatus saatis selle allveelaeva välja ja see asetas oma miinikoorma Orkney lääneservale ja väina, mis just oli palutud puhastada hävitaja „Torrenti“ poolt.

Päev hiljem, 30. mail, Saksa raadiojaamad saatsid kiireid käsklusi oma Hochseeflotte koondamiseks ja liikumiseks mööda Taani rannikut põhja poole. Orga-

nisatsioon pidi olema lõpule viidud 31. maiks ja telegrammid koostati nii, et inglased pidid võima neid dešifreerida.

Holmi väina ja Pentlandi skääridesse saadeti allveelaevastik, et Jellicoe pidanuks tulema arvamusele, nagu ähvardaks teda sest suunast allveelaevade rünnak. Loodeti, et ta sel juhtumil kasutab sakslaste poolt mineeritud Hoy väina väljapääsuna, et sõita ümber põhjapoolse saare sakslastele seljataha. Admiral Beatty pidi „Lioniga“ tingimata sõitma miini otsa ja temaga koos vähemalt 3—4 ristlejat.

Kuid sakslaste plaani ajas nurja koguni kaks asjaolu.

Esiteks. Kui U-75 pani välja oma miine, siis oli ilmastik selleks äärmiselt ebasoodne. Järgmisel hommikul lained uhtusid ühe miini lahti ja selle püüdis kinni briti valvelaev. Miini päritolu oli kerge kindlaks teha, sest allveelaevad kasutasid spetsiaalmine, ja kohe toodi miinitraalerid platsi. Lühikese ajaga korjati üles 32 miini, sest saksa allveelaevade miinide arv oli inglastele teada, ja pöörduti rahuliku südamega koju tagasi. Teadmata, et U-75 lisa miin veel lahesuudmesse jäi.

Teiseks sakslaste plaan nurjus seetõttu, et admiral Jellicoe üldse ei pööranud tähelepanu allveelaevade tegevusele oma sõiduteest idas. Niipea kui ta kuulis, et saksa laevastik on väljas oma baasidest, läbis Grand Fleet kiiruga Holmi väina — eesotsas admiral Beatty ning tema lahinguristlejad — ja mõni tund hiljem oli ta saksa laevastikuga juba ägedas Skagerraki ehk Jyllandi lahingus.

Nii kujuneski siis sellase eelmängu lõpptulemuseks esmalt ohvriterohke Skagerraki lahing ja siis sõjaminister lord Kitcheneri hukkumine.

Kuigi mõnelt poolt püütakse sakslaste manöövri peaaesmärgina näha sõjaministri tookordse Vene-missiooni nurjaajamist, siis lükkab artikli autor need väited kategooriliselt ümber.

Sõjaminister lord Horatio H. Kitchener, kes 1916. aastal sõjaministrina teostas Inglises sundusliku sõjaväeteenistuse, otsustas oma Venemaale-sõidu kindlasti alles 3. juuni öösi. Ta asus Šoti kiirrongile ja oli tosin tunni pärast juba Scapas. Siit sõitis ta 5. juuni öösi edasi ristlejal „Hampshire“. Et merel valitses tugev torm, otsustas laeva kapten välja sõita läbi Hoy väina ja edasi liikuda Orkney saarte varjus.

Marwicki neeme juures jooksis ristleja aga U-75 kolmekümnekolmanda miini otsa ja hukkus ühes sõjaministriga 15 minuti jooksul.

M. P.

Ettevalmistamisest öiseks tegevuseks.

Tänapäeva sõjas on teotsemine öösi normaalseks nähtuseks. Ööpimedus annab parimaid võimalusi ootamatuse saavutamiseks. Sageli on öösi võimalik täita lahingülesanne vähemate jõududega ja pingutustega kui päeval. Kõige mõjuvamaks osutub öine rünnak ootamata suunast. Siin kõik oleneb iga üksiku võitleja ja allüksuse ettevalmistusest öiseks tegevuseks.

Öiseks tegevuseks ettevalmistamisel evib suurt tähtsust üksikmehe ettevalmistus. Sõdur peab omandama kindla veende, et öösi tuleb olla eriti valvas ja liikuda ilma kärata, kohandades selleks relvad ja rakmed. Ta peab teadma, et öösi ei tohi teha tuld ja tulistada ilma ülema loata. Samuti on tähtis, et sõdur oskaks orienteeruda, pidada antud suunda, vaadelda, läbi vaadata kohalikke esemeid ja käratult kõrvaldada takistusi. Kui vaenlane ootamatult valgustab maastikku (helgiheitjad, raketid jne.), peab silmapilkselt lakkama igasugune liikumine; hüpet teostav sõdur laskub kivina maha ja varjab end (talvel küünistub lumme). Saanud rünnaku-signaali, võitlejad tormavad vaenlase peale, hoidudes tulistamisest ja „hurraa“-karjumisest, teotsedes vaid täägiga, tarbe korral ka käsigranaadiga. Kõik säärased tegevused tuleb viia välja-õppega kuni automaatsuseni.

Selle vastutusrikka ülesande edukas lahendamine on võimalik vaid siis, kui öised taktikalised õppused muutuvad regulaarseks. Neid tuleb läbi viia mitte ainult südaööl, vaid ka videvikus ja koidikul, samuti kuuvalgusel, vihma ajal jne. Efektiivseteks osutuvad vaid kahepoolsed öised õppused või ühepoolsed õppused markeeritud vastasega.

Öiseks tegevuseks ettevalmistamine pole kerge, sest juhataja ei näe, kuidas teotsevad õpilased ja ei saa tehtavaid vigu õigeaegselt kõrvaldada. Siit järeldub, millist tähtsust evivad nooremad juhid öiste õppuste edukaks läbiviimiseks; just nemad peavad sõdurite tegevust hoolikalt jälgima. Õppuse edukuse üheks eeltingimuseks on, et juht ja tema abilisid (vahekohtunikud jne.) endid selleks põhjalikult ette valmis-

taksid, uurides maastikku nii päeval kui ka öösi. Mida rohkem organiseeritud toimub öine õppus, seda õpetlikum ta on, sest ühelgi alal ei evi detailid nii suurt tähtsust kui siin.

Näide öise õppuse ettevalmistamisest päeval. Kpt. X sai ülesande rünnata oma üksusega kõrgendikku, millel asetseb vastane. Ta otsustas antud ülesande täita öösi, kuigi murdmaastik seda ei soodustanud. Öise rünnaku ettevalmistamiseks kpt. X uuris erilise hoolega vaenlase positsiooni ja lähiseid sellele tiivale ning seljatagant. Selleks juhid ja sõdurid teostasid vaenlase üle vaatlust, selgitades ka tõkkeit, mis võiksid takistada liikumist öösi. Koostati üksikasjaline kava liikumiseks ja rünnakuks, arvestades iga pisiasja ja informeerides neist iga võitlejat. Kava teostamine õnnestus täielikult ja vaenlase kompani hävitati täägivõitluses.

Tösisst tähelepanu nõuab ettevalmistus öisteks laskmisteks, eriti raskekuulipildujaist. Öösi võitlejal tuleb tulistada tundmatul maastikul, kasutades lühikesi valgustamishetki, seepärast ta peab oskama märke kiiresti leida ja tabada. Seda võib saavutada püsiva treeninguga laskmises tulesähvatuste, valgustatud punktide jne. pihta. Kuulipildurid peavad oskama peale selle kiiresti kõrvaldada pimedas lasketakistusi.

On väär, kui õpitakse teotsema öösi ainult väikeste üksustega ja piiratud aladel (öine retk, luure, valveteenistus); tuleb õpetada kogu väeosa pidama igasugust lahingut öösi, minnes kergemalt lahingutüübilt raskemale.

Kuigi tehniliste võitlusvahendite kasutamine öösi on raskendatud, ei tule neist siiski täielikult loobuda. Jalaväeüksused peavad oskama teotseda koos neid toetavate tehniliste võitlusvahenditega ka öösi ja seda harjutama õppustel.

Vägede ettevalmistamine öiseks tegevuseks kuulub tähtsamate väljaõppe-alade hulka. Võib ütelda, et laskurid, kes on hästi ette valmistatud teotsemiseks öösi, tulevad auga välja igast lahinguolukorrast.

(„Krasnaja Zvezda“ nr. 62 — 16. 03. 40.)

—ms—

Lennuväe osa soomusvägede varustamisel.

Esmakordselt kasutasid lennukeid suuremal hulgal tagalateenistuses eduga itaallased Abessiinias 1935/1936. Sellest ajast alates on juhtivad sõjaasjatundjad eriti Itaalias, Prantsus- ja Inglismaal käsitlenud ikka põhjalikumalt küsimust, missugust osa võiks evida tulevases Euroopa-sõjas õhujõud juurdeveo alal. Üldine põhimõtteline arvamus on, et ei saada ka sel alal läbi lennukiteta. Kuid olevat vale kasutada parandusteta Abessiinia õpiseid Euroopas.

Koltn. Giorgio Liuzzi „Rivista di fante-rias“ mainib, et pommituslennuvägi, millel ükski on vajaline kandejõud, on harilikult seotud oma otseste ülesannete täitmisega. Varustamise otstarbeks peaks olema küllaldane arv erilisi transportlennukeid, mis lähiks aga erakordselt kalliks. Diviisile kuulub Liuzzi arvates päevas 48 tonni toiduaineid. Kui lennuki kandejõud on 2 t, siis on vaja 24 lennukit, kahekordse lennu puhul 12. Peale selle 3 varulennukit. Kuid ka laskemoona ja küttaeineid on vaja. Tekib veel tehnilisi raskusi, näit. langevarjude suur arv, mis selleks vaja. Liuzzi jõuab lõpuks järeldusele, et lennuk on väärtuslik abinõu vähemaks transportideks: haavatute evakueerimiseks, arstiabivahendite või erilises olukorras viibivale üksusele varustise kohaletoimetamiseks. Juurdevedu õhu teel ei olewat võimalik teostada massiliselt (artikkel on kirjutatud enne praegust sõda), seda ei saavat improviseerida, vaid tulewat seda katsetada juba rahu ajal ja teha see väljaõppe-alaks.

Inglise koltn. Maitland Dougall („The Army Quarterly“ XXXV — nr. 1) käsitleb sama küsimust. Tema arvates liikumiskiruse suurim pidurdaja on varustamise küsimus.

Dougall peatub juurdeveetava varustise kogustel. Maailmasõjas inglise sõduri päevanorm oli kaalunud ühes pakendiga 2,25 kg. Seda võidavat tulevikus vähendada, kuna sõdur siis ei marssivat, vaid sõitvat ja seega saab vähem pingutatud. Armees mehaniseerimisega asendatavat inimesi masinatega. Üksuste jaotamisega väikesteks osadeks olevat rohkem võimalusi kohapealsetest tagavaradest elamiseks. Juurdevedu kergendavat ka keerdi äralangemine.

Edasi tõendab Dougall, et liikuv sõjavägi tulevikus vajab vähem laskemoona kui Maailmasõjas, kus ei tulistatud mitte märki, vaid pindala, kus oletati märke, ja kus

siis 200 granaati kulus 1 mehe rivist välja viimiseks. Soomusmasinate rünnak vajavat vähem laskemoona vähemate kaliibrite ja selle tõttu, et iga lask tulistatakse mitte pindala, vaid m ä r g i pihta.

Küttaeine kaal samuti vähenevat kahekordselt. Kõikjal mindavat üle toorõlile. Esiteks sel põhjusel, et see ei ole süttiv ja teiseks, et ta kaalub üle kahe korra vähem.

Sakslased Poola vallutamisel tõendasid, et lennuvägi on rakendatav edukalt tagalateenistuseks ka Euroopa lahinguväljadel. Nad kasutasid lennuväge selleks olukorrades, kus muud transportvahendid, eriti raudteerongid ja veoautod oma ülesandeid ei suutnud täita. Harilikult põhjustas seda raudtee või selle sõlmpunktide purustatud olek või maanteede halb seisukord.

Maapealse juurdeveo raskuste puhul pidi lennuk sooritama kõigi väeliikide varustamist õhust. Nii näiteks varustas üks transportlennukite lüli kaugele ette tunginud soomusdiviisi küttaeine ja laskemoonaga. Teised eskadrillid töid laskemoona, küttaainet, elutarbeid ja tagavaraosi jalaväe, suurtükiväe ja lennuväe üksustele. Need olid pidurdamata edasitungil liikumas ja ei võinud jääda ootama harilikku juurdevedu. Juhuslikult võeti kaasa isegi postisaadetisi. Tagasilennul võeti kaasa raskesti haavatuid.

Juurdeveoks kasutatud lennueskadrillide tähtsamaks ülesandeks osutus peagi kiiresti edasitungivate soomusvägede varustamine küttaainega. Nii asusid saksa soomusosad kord üle 50 km rindest eespool. Edasitungi jätkamiseks oli vaja kiiresti küttaainet. Veoautod ei suutnud järgneda sellase tempoga. Transportgrupi üks eskadrill sai küttaeine kohaletoimetamise käsu. Nagu enamasti sellastel kiirust nõudvail juhtumel, nii puudus ka siin maandumisvõimalus. Jäi üle ainult allaviskamise võimalus. Küttaeine asetati silindrikujulistesse 100-liitristesse 2 tsentneristesse vaadidesse ja soomusosade poolt märgitud kohal visati need langevarju abil alla. Sel kombel toimetati üksainus eskadrill ühel päeval kohale 450 sellast küttaainet, seega 45 000 l bensiini. See on tähelepannev saavutus, sest et allaviskamine teostus peagu alati vastase õk-srt. tules. Ühel juhtumil oli välikööki kaugele maha jäänud. Siin toimetati lennukid samal viisil üksustele kohale ka valmiskeedetud toidu — herved sealihaga.

(„Panzertruppe“ nr. 1 — 1940.)

J. K.

Tangid võitluses tankidega.

Sõjategevuse alates mõlemad võitlevad pooled püüavad üksteise võidu kiiresti vallutada tähtsaid strateegilisi kohti. Selleks kasutatakse esmajoones kiirestiliikuvaid soomus- ja motoriseeritud üksusi toetatult tugevate õhujõududega.

Peamise vahendina võitluseks sissetungivate vastase lahingumasinade ja motoriseeritud osade vastu esinevad samuti motoriseeritud- ning soomusosad ja lennukid. Väekoondised saavad soodsetel või rahu ajal ettevalmistatud lähistel vastase motoriseeritud- ja soomusosi kinni pidada, kuid ei ole võimelised neid purustama ja hävitama. Evides suurt kiirust, need osad saavad alati vastase väekoondise löögi eest libiseda ja omakorda anda vastasele lööke tiivale ja tagalasse.

Kui motoriseeritud- ja soomusosad kohitavad vastase varakult ettevalmistatud vastupanu ja ei suuda seda ületada, siis püütakse rinnet läbi murda väekoondiste peajõududega. Motoriseeritud- ja soomusosad tõenäoliselt on siis selleks valmis, et söösta teise ešelonina vastase kaitse sügavusse pealetungi edu arendamiseks, kus nad võivad kohata vastase varusid.

Tehniliste tegurite tähtsus tankide lahingus.

Tuli: Tankide võitlus tankidega on eeskätt suurtükiväe võitlus; tulemusi otsustab ootamatu ja tabav tuli. Tankide varustamisele suurtükkidega tuleb juhtida tõsist tähelepanu. Väljudes seisukohast, et tankide tulekiirus ja täpsus liikumisel tundub valdavalt langeb, on tarvis valida soodseid tulepositsioone. See võimaldab lühikese aja jooksul tekitada ootamatu tulega vastasele suuri kaotusi.

Selleks, et saavutada vastase kohalt tulistavate tankide üle edu, peab ründaja olema arvuliselt ülekaalus kahe- kuni kolmekordselt. Suurt tähtsust tangi võitluses tankidega evib tangi suurus ja selle soomuse kuju. Soomus peab evima sellast kuju, et ta raskendaks kunli läbistavust ja tekitaks vaid rikošette, vähendades seega masinate rivist väljalangemist.

Kiirus: Tankide püüdeks peab olema sisse võtta sellane seisukoht vastase suhtes, et saavutada viimasest otsustavat tuleülekaalu, kuigi lühemat aega. See on võimalik siis, kui tangiüksus ründab vastase tanke tiivalt.

Soodseid asukohti aga saab valida see, kelle tangid evivad suuremat liikumiskiirust. Kiirus võimaldab lühikese aja kestel ületada lagendikke ja seega on tangid lühemat aega vastase tule all. Ka võimaldab kiirus ebasoodses olukorras eemalduda ülekaalus olevate vastase tankide löökide eest ja omakorda asuda vastase tiivale, rünnates viimast soodsel võimalusel.

Soomus: Soomuse tugevusel tankide võitluses on väga suur tähtsus. Kui üks pool evib soomust, mis on läbistamatu suurtelt ja keskmistelt kaugustelt, siis võib see temale tuua suurt kasu.

Maastiku tähtsus: Valitsevail kõrgustikel asuva vastase ründamisel ründavad tangid ei saa arendada vajalikku kiirust. Rünnates aga mööda mäenõlvakut alla ja evides seejuures häid vaatlus- ja tulistamisvõimalusi, ründavad tangid saavad arendada maksimaalset kiirust.

On otstarbekas tulepositsioonideks kasutada omapoolseid mäenõlvakuid, et hävitada vastase tangid hetkel, kui nad ronivad mäeharjale. Suurt tähtsust tankide võitluses evivad vastase tankidele läbipääsmatud rajoonid. Sellased rajoonid, mis moodustavad omamoodi „kindlusi“, varjavad tangiüksuste tagalat; sinna võib ka asuda pärast ebaõnnestunud rünnakut, et hiljem vastast uuesti rünnata. Kuna sellased lähised ja rajoonid evivad suurt tähtsust, siis tuleb nende vallutamiseks ette võtta energilised abinõud.

Tankide võitluse iseloom: Tangiüksuste võitlus vastase tankidega kestab ainult mõned minutid. Kuid see ei tähenda veel seda, et tangiüksuste võitlus oleks lühiajaline ja piirduks ainult ühe rünnakuga.

Tangiüksuste võitlus koosneb üksikuist rünnakuist, millede kestust tuleb arvestada tundidega.

Tankide võitlus tankidega võib teostuda järgmistel juhtumel:

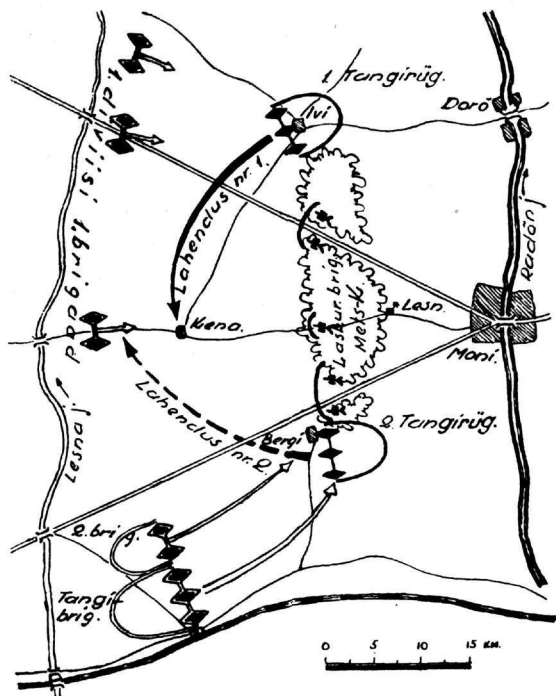
- kohtamislahingus (peamiselt);
- pealetungil;
- vastulöövide puhul kaitsel;
- taandumisel;
- jälitamisel.

Võitluse läbiviimine.

Näide: Rohelised, pealetungil idast, olles ületanud siniste territooriumi piiri, püüavad eeskätt vallutada Radõni jõge,

[illegible]

345

15 siniste tanki löödi rivist välja Ivi ja 20 tanki Bergi juures. Siniste peajõud on osaliselt ületanud Lesna jõe ja seega asuvad roheliste laskurbrigaadi poolt vallutatud lähisest 25 km kaugusel ja tangibrigaadist 35 km. Umbes kahe tunni pärast võib teostuda võitlus vastase peajõududega. Sellest olenevalt roheliste diviisi ülem annab järgmise käsu:

1. Siniste tangid ületavad Lesna jõe. Neid tuleb hävitada Radõni jõe läänekaldal.

2. Roheliste laskurbrigaad, hoides enda käes vallutatud lähist, võtab vastu siniste tankide löögi rindelt. Tangibrigaad asub lähteasukohtadele järgmiselt: 1. Rüg. — Ivi küla ja K metsa põhjapoolne rajoon; 2. Rüg. — K metsa lõunapoolne rajoon ja Bergi; brigaadil valmis olla vastase ründamiseks.

Lahendus nr. 1. Kui sinised teostavad kallaletungi Brükeni juurest Bergi ja Moni suunas, siis satuvad nende tangid 2. Rüg. otsa ja 1. Rüg. ründab Ivi, Kena suunas, siniseid ära lõigates jõe ülekäikudest; 2. Rüg. läheb rünnakule käsu kohaselt.

Lahendus nr. 2. Kui sinised teostavad kallaletungi Ivi, Dorõ või Ivi, Moni suunas, siis satuvad nad 1. Rüg. tulele ja 2. Rüg. ründab neid Bergi, Kena suunas; 1. Rüg. asub vastulöögil olukorra kohaselt.

Lahenduste arutlus. Kuna kohtamisel vastase tankidega on tarvilik teda üle külvata maksimaalse tulega kohapealt, siis näib, et selle teostamiseks on otstarbekas paigutada kõik tangid ühele joonele. Siiski ei ole sellane rivistus kõlblik vastulöögil; peale selle oleks see kergesti purustatav ründaja poolt ja ei võimaldaks manöövreerimist lahingu ajal; seepärast on otstarbekas moodustada tangipataljonist 2 ešelonit: 2 kompanit esimeses ja 1 — teises ešelonis. Omakorda esimesest ešelonist $\frac{2}{3}$ tanke asuvad esimesel ja $\frac{1}{3}$ teisel joonel. Arvestades, et masinate vahe on 50 m, on pataljoni lahingukorra rinne 1 km.

Esimese ešelonit 30 tanki 1 km rinde kohta kindlustavad vähemalt 100 vastase tangi hävitamise. Sellane lahingukord võimaldab ümberpaigutusteta üle minna vastulöögil, evides lahingukorra küllaldast tihedust ja sügavust.

Roheliste diviisi ülem otsus on küllalt otstarbekas. Tuleb arvestada seda, et diviis on juba täitnud esimese osa ülesandest (Radõni jõe ülekäikude vallutamine) ja seega sai võimaluse valida vastase hävitamiseks sellast lahendust, mis kindlasti võimaldab edu.

Siniste diviisi ülem otsus.

Siniste diviisi ülem sai 02. 08. kell 0530 luurelt teateid K metsa vallutamisest roheliste poolt ja Moni ning Dorõ ülekäikude ületamise algamisest tankide poolt kell 0430. Diviil otsustas 1. Brigadiga Ivi, Dorõ suunas siduda rohelisi ja peajõudude löögiga Bergi ja Moni suunas ta ära lõigata ja hävitada. Rünnakulennuväe ülesandeks on pommitada roheliste põhjapoolset kolonni, takistades neil organiseeritud rünnaku läbiviimist.

Seega diviili otsuse kohaselt tuleb haarata roheliste vasakut tiiba ja teda purustada osadena. Suurt tähtsust peab etendama võitluskulennuvägi, kinni pidades vastase põhjapoolset kolonni ja andes diviisi peajõududele võimaluse hävitada vastast osadena.

Lõppsõna.

Kui rohelised ei oska õigeaegselt 1. Tangirügementi koondada Bergi rajooni, s. o. mitte muuta võetud otsust, siis võiks tangibrigaadi purustada osade kaupa. Selleks, et muuta rühmitusi, on vaja aega, mida aga võitluses liikuva vastasega tuleb

arvestada minutitega. Tangiüksuste ülem saab teostada ümberpaigutamist vastasest 15—20 km. kaugusel. Väiksemal kaugusel on võimalik läbi viia vaid väiksema tähtsusega parandusi lähenemises, muutes osaliselt liikumissuunda ja manöövereid teise ešeloniga.

Suurt tähtsust tankide võitluses evib lennuväe koostöö tankidega. Nimetamata

ei saa ka jätta tankide relvastise omadust, üksuste ettevalmistust ja seisukorda.

Tankide võitlus, mis võib lõppeda ainult pärast lahinguvälja vallutamist, ei piirdu mitte ühe rünnakuga. Juhtimise osavus ja kiirus tankide võitluses nõuab tangiosade ja allüksuste ülemailt suurt ettevalmistust.

(„Vojennaja Mõslj“ nr. 10 — 1939.)

E. V—m.

Suurtükiväe pidev tuletoetus jalaväele.

1. Maailmasõja kogemused.

Maailmasõja kogemustest selgus: edukalt alanud kallaletung ebaõnnestus seetõttu, et suurtükivägi ei suutnud järgneda jalaväele õigeaegselt. Kogemused näitasid, et jälitamise algusest pei püsima pidevalt tulepositsioonidel $\frac{2}{3}$ suurtükiväge. See tagas jalaväele tõhusa tuletoetuse ja võimaldas teostada suurtükitule manöövreid.

Võrreldes Maailmasõja ja kaasaja kaitsesüsteemide, võib kokku võttes teha järgmisi järeldusi:

- positsiooni inseneriline ettevalmistus on muutunud võimsamaks;
- kõigi maade suurtükivägi on kasvanud nii arvuliselt kui ka võimsuselt.

Võib arvata, et seetõttu pole pealetungija suurtükiväel kerge pärast võimast ettevalmistustule lehtritega kaetud maastikul visata oma suurtükiväge edasi 4—5 km ja ületada kaitsja poolt pealetungijale loodud tõkkeid.

Selle raske ülesande täitmiseks võeti Maailmasõjas kasutamisele järgmised abinõud:

- mõeldi hoolikalt läbi tarvitusele võetavad vahendid, mis pidid tagama lehtritega kaetud maa-ala kiiret läbimist;
- enne kallaletungi algust eraldati väeosades varutööjõudu ja hobuseid miinipildujate, suurtükkide ja lahingumoonaveokite etteviskamiseks;
- kõrgemad staabid jaotasid hoolikalt teed pealetungivate üksuste, ettevisatavate patareide ja miinipildujate üksuste vahel vastavalt kallaletungikavale. Staabid nägid ette õigeaegselt uuesti moodustatavatele rühmitustele KP-de ja VP-de asetuse ja sidevõrgu. Neile anti ka suurtükitule juhtimiseks lennukeid;

- vajaduse korral määrati staapide poolt esijärgu kaevikute läheduses vahepealsed tulepositsioonid ja varustati need laskemoonaga. Suuremat laskekaugust evivaid patareisid määrati jalaväe arenevat kallaletungi toetama aladele, kuhu tulerull enam ei ulatunud; nad said käsutusse ka tule juhtimiseks lennukeid;
- teise järgu diviiside suurtükivägi hoiti võimaluse korral valmis paistamiseks vajalikus suunas;
- võeti tarvitusele abinõud vastaselt saagiks saadud suurtükiväe koheks tegevusserakendamiseks (selleks eraldati vastase suurtükkide süsteemide käsitleda oskavaid meeskondi);
- esimeses järjekorras ületasid lehtrite ja tõkete ala jalaväe vahetuks toetamiseks määratud patareid (saate-); nende patareide julge kasutamine päästis jalaväge nii mõnestki kriitilisest olukorrast;
- esijärgu rügementidele anti juurde teede-ehituse allüksusi; enne kallaletungi näidati viimastele ära, kus, kunas ja milliseid töid tuleb teha teede loomiseks kolonnide jaoks; ka varustati nad vajaliku materjaliga;
- tähelepanu juhiti ka sellele, et jalavägi ise abistaks suurtükiväge lehtritega alade ületamisel; jalaväele tehti ka sellekohaseid harjutusi; suurtükiväe abistamise küsimusis leppisid jalaväe ja suurtükiväe juhid kokku juba enne kallaletungi;
- patareidele anti juurde pionerimeeskondi labidate, saagide, kangide, traadilõikamise-käärde ja väikeste lõhkelaengutega takistuste kõrvaldamiseks; igal patareil oli kaasas reeglina lafettidel ja kuulikastidel

fašiiine ja erilisi kantavaid kokkupandavaid sillakesi;

- läbikäikude kiireks leidmiseks lehtrite vahel saadeti välja õigeaegselt vajalikesse suundadesse luure.

2. Staapide kohused jalaväele pideva suurtükiväe tuletoetuse tagamisel.

Pideva tuletoetuse organiseerimisel evivad väekoondise ja suurtükiväe staabid tähtsat osa. Diviisiülem, võttes läbi murde teostamiseks otsust, kuulab ära diviisi suurtükiväeülema kaalutlused suurtükiväe ümberpaigutamise alal üle vastase vastupanupositsiooni ja sügavusse kuni 4 km.

Olenedes pealöögi suunast ja arvestades suurtükiväeülema ettepanekut, peab diviisiülem määrama diviisile vajalike läbikäikude ja teede arvu; otsustavat osa evivad siin ka diviisi insenerilise teenistuse ülema arvestused. Kokkuvõttes peab olema diviisi staabis seatud kokku plaan, mille kohaselt teostub suurtükiväe ümberpaigutamine jalaväe toetamise eesmärgil massilise tulega kuni hetkeni, millal jalavägi läheb üle jälitamisele.

Ülekäikude otstarbekamate rajoonide määramiseks tuleb teostada luuret, mille tulemused kantakse skeemile.

Diviisi staap peab evima teede kordaseadmise tööde ja nendel teedel liikumise kava.

Nimetatud töödeks vajalike materjalide juurdevedu ja asetuse olgu varjatud. Staap peab määrama, kus tuleb teostada pärast kallaletungi plaanikindel teede kordaseadmine; ta määrab ka rügementidele vajaliku arvu pionere. Diviisi suurtükiväe staap peab kavastama tule ja suurtükiväe ümberasumise uutele positsioonidele sellaselt, et niikaua, kui pole valmis suurtükiväe liikumist võimaldavad teed, saaks ta pidevalt toetada jalaväge. Lähtudes sellest tuleb arvestada mitmesuguste süsteemide laskekaugust ja teha tulepositsioonide vahetamise plaan painduvaks.

Kavastades tulepositsioonide vahetamist, peab suurtükiväe staap arvestama:

- millisele joonele viia PP-rühmituste VP-d;
- kus asuksid tulepositsioonid ja lähised neile;
- uutele tulepositsioonidele asumist teostab korraga suurtükiväest mitte üle ühe kolmandiku.

Suurtükiväe ümberpaigutamine võib toimuda pärast vastase pataljoni rajoonide

vallutamist jalaväe poolt. Pärast seda võib suurenenud kallaletungi tempo ja ühes sellega ka suurtükiväe jalaväest mahajäämise oht (sideliinide pikenemine, vaatluse raskenedamine jne). Momendil kui jalaväe sisse murde sügavus on 2—2,5 km, on vajadus vahetada suurtükiväe tulepositsioone; esimesena teostab seda diviisi suurtükivägi — 4—5 km hüpetega ja ešloneeritult. Korpuse ja RGK kauglaskesuurtükivägi peab sel ajal täielikult tagama jalaväe kallaletungi.

Arvestades, et vastase teine positsioon on 12 km kaugusel peavastupanupositsioonist, siis näiteks esimene PP-rühmitus (6 divisjoni), asudes tulepositsioonil 2—3 km jalaväe taga, võib alata üleminekut uutele tulepositsioonidele 5 km kaugusele kahe divisjoni kaupa korraga. Lahinguolukorras hobuveoga patarei katab selle maa ühe tunniga; tule organiseerimiseks vajab 30 min., s. o. need kaks divisjoni ei tulista 1,5 tunni kestel. Jalavägi võib liikuda samal ajal 2,5 km.

Ülejäänud divisjonid jätkavad jalaväe toetamist ja asuvad järjekorras uutele tulepositsioonile pärast tule avamist uuel positsioonil eelmiste ümberasunute poolt.

Kohe kui ümberpaiknenud suurtükivägi avab tule, vahetavad oma positsioone ka korpuse ja RGK suurtükivägi; osa viimastest jätkab aga veel tuld endistelt tulepositsioonidelt.

Vastase teise positsiooni ette väljajõudmiseni on diviisi suurtükiväe patareid vahetanud tulepositsioone kaks korda, RGK ja korpuse suurtükivägi ühe korra.

Erilist tähelepanu pühendagu staap tulepositsioone vahetavate patareide varustamisele laskemoonaga. Võitluseks vastase positsiooni sisemuses vajalik laskemoona hulk asugu ümberpaiknemise momendiks ratastel sisse murdekoha läheduses.

Kavastades suurtükiväe ümberpaigutamist, peavad suurtükiväe staabid aegsasti astuma kontakti väekoondise ja jalaväe staapidega.

Ümberpaigutamise organiseerimisel evib suurt tähtsust staabi oskus kombinierida olemasolevate süsteemide laskekauguste praktiliselt mõjuva osaga (pool maksimaalsest laskekaugusest), mis määrab ka hüppe suuruse.

Uute tulepositsioonide ja vaatluspunktide rajoon tuleb varakult tundma õppida kaardi järgi ja vaatluse teel. Sellega välditakse eksitusi ja kindlustatakse divisjonide liikumine õigetes rajoonidesse.

(„Vojennaja Möslj“ nr. 1 — 1940.)

R. V.

Jalaväelase käsiraamat.

Hiljuti ilmus N. Venes trükist „Jalaväelase käsiraamat“*. Raamatu kohta toob „Krasnaja Zvezda“ nr. 52 — 04. 03. 40. a. pikema artikli, millest allpool on toodud kokkuvõtlik ülevaade.

RKKA evib võimast tehnilist varustist. Ilma inimesteta on aga tehnilised abinõud kasutud. „Jalaväelase käsiraamatu“ ülesandeks on olla abiks sõdurile tehniliste võitlusvahendite kasutamisoskuste omandamisel.

Olles nagu jalaväelase entsüklopeediaks, haarab „Käsiraamat“ kõik jalaväelase tegevusharud, annab temale rea praktilisi näpunäiteid ja juhiseid, kuidas teot seda igasuguses lahinguolukorras.

Kaasaja lahing on maksimaalselt külastatud tehniliste võitlusvahenditega ja peetakse olukorras, mis nõuab kõigi moraalseste ning füüsiliste jõudude pingutust ja eeskujulikkust väljaõpet. Määrustikud ja eeskirjad annavad üksikasjalikke juhtnõu, kuidas kasutada kõiki neid võitlusvahendeid ja mida peab õppima sõdur, et oleks võimeline edukalt võitlema vastasega. „Käsiraamat“ ei asenda määrustikke ja eeskirju, vaid arendab neis toodud põhimõtteid, illustreerides neid näidetega elust. „Käsiraamat“ annab ainult aluse teadmiste ja oskuste, millistele sõdur rajab oma üldise väljaõppe.

Käsiraamatu eessõnas on üteldud: „Tuleb pidada meeles, et käesolev käsiraamat ei haara kõiki neid teadmisi ja oskusi, millised on tarvilikud sõdurile nende ülesannete ja kohustuste täitmiseks, mida nõutakse temalt tegelikus lahinguolukorras. Seepärast peab sõdur end alaliselt täiendama sõjaasjanduses, õppima määrustikke ja eeskirju, võtma eeskujut oma enamikogenud ja arenenud seltsimeestelt ja ise end pidevalt treenima.“

Eessõnas on eriliselt rõhutatud RKKA õppemeetodi alust: omandada kõik teadmised ja oskused vaid praktilisel teel, s. o. õppida tegutsema vaid nii, nagu seda tuleb teha lahingus.

Käsiraamat koosneb 16 peatükist.

I peatükk käsitleb RKKA koosseise ja kõrgema juhtimise organisatsiooni.

II peatükk algab lausega: „Kanda punaarmeele kõrget nimetust, on suurimaks auks NSVL igale kodanikule.“

* Rukovodstvo dlja boitsa pehoti. Gosizdat. 1940.

Selles peatükis on toodud väljavõtteid üldisest sõjaväeteenistuse seadusest, selgitatud kodanik-sõduri kohuseid, toodud tervikuna truudusetootuse tekst ühes selle andmise korraga ja sisulise selgitusega. Osas, millises käsitletakse isamaa-armastust, on toodud ajaloolisi näiteid 1918. kuni 1920. a. sõjaegadelt, kuid ka viimastest võitlustest Poolas ja Soomes.

Selgelt ja teravalt on selgitatud raudse distsipliini vajadust sõjaväes.

Õppetegevuse suhtes on iseloomustavaks järgmine lause: „Mida raskem on õppustel, seda kergem on lahingus.“

Seltsimeheliikkusest räägib käsiraamat: „Iga sõdur peab lahingus igas olukorras aitama oma seltsimeest tule, täagi, granaadi, labida ja isikliku abiga.“

Riiklike ja sõjaliste saladuste hoidmise kohta on toodud kreeka mõttealase Sokratese sõnad: „Mõnel inimesel on kergem hoida keelel tuliseid süsi, kui hoida usaldatud saladust.“ Teise peatüki viimase osa pealkirjaks on: Punaarmee lane end vangi ei anna. See osa, nagu kõik teised eelmisedki, on selgitatud ajalooliste näidetega — ka kõige lähemast minevikust.

III peatükk käsitleb punaarmeele käitumist teenistuses ja väljaspool teenistust. On toodud nõuded, milline peab olema eeskujulik punaarmee lane — distsiplineeritud, kultuurne, eeskujulik NSVL kodanik. Peab hoidma kõrgel punaarmeele au ja mitte kunagi kaotama sõdurikodaniku väärikust.

Üksikasjaliselt on käsitletud ülema ja alluva vahekordi ja kasutäitmist. Kõiki käskke täidetakse vastuvaidlematult, kiiresti, täpselt ja teadlikult. Ülem — juht, vanem seltsimees ja sõber — teeb kaasa oma vägedega kõik lahinguraskused.“

Edasi on käsitletud tervitamis rivi ja väljaspool rivi; eeskujulikkust käitumist väljaspool teenistust, olles puhkusel või lähetusel.

IV peatükk käsitleb sise- ja garnisoniteenistust.

V peatükk on pühendatud tervishoiule.

VI peatükk käsitleb rivilist väljaõpet. Riviõppus on ette nähtud kõigepealt kasvatusabinõuna teadliku distsipliini loomisel ja süvendamisel. Erilist tähe-

lepanu on pööratud sõdurite välimusele. Käsiraamat piitsutab sel alal igasugust lohakust.

Kuues peatükk annab ka juhiseid käsirelvade käsitamiseks — minimaalse laske moonakuluga tekitada vastasele maksimumaalseid kaotusi. Erilist tähelepanu on pööratud täagivõitluse eeskujulikule väljaõppele.

VII peatükk käsitleb põhjalikult käsirelvade materjalosa.

VIII peatükk käsitleb laskeväljaõpet. Lasketooria on toodud lühidalt. Põhjalikult on käsitletud laskevõtteid, õpelaskmist ja taktikalisi õppusi koos lahingulaskmisega. Väljaõppel kasutatakse ainult puhtpraktilist meetodit.

IX peatükk käsitleb gaasikaitset: gaasikaitsevahendite materjalosa ja nende käsitamist, gaasiluuret, mürgistatud alade läbimist, degaseerimist ja sõduri kohuseid gaasikaitseks lahinguolukorras.

X peatükk on pühendatud sõjaväe topograafiale. On käsitletud kaartide lugemine; orienteerumine maastikul kaardi ja kompassi abil, päikese järgi taskukella kasutamisel, põhjanaela järgi; asimuudi järgi liikumine; kauguste määramine kaardi ja silmamõõdu järgi maastikul.

XI peatükk käsitleb jalaväe lahinguteenistust. Kuidas tegutseda lahingus — sellele on pühendatud 100 lehekülge.

„Ei mingisugune teadus, ei ükski määrustik ei suuda näha ette kõiki neid olukordi, milles tuleb tegutseda sõduril lahinguolukorras.“

Tihti tuleb sõduril vastase tule all teha vastutusrikkaid otsuseid, kui ei ole läheduses ei ülemat ega naabrit. Säärasel puhul tuleb sõduril tegutseda nii, nagu seda nõuab terve mõistus, võttes kasutamisele kõik oma teadmised ja oskused, et aidata kaasa oma üksuse ülesande täitmisele.

Eriti rõhutatakse aktiivsust, algatust, iseseisvust ja kõhklematut otsustavust tegevuses. „Ole alati aktiivne, kui lahendad antud lahinguülesannet.“ Pealetungija käes on algatus. Temal on võimalus valida oma löögi eesmärgiks vastase nõrgemat kohta ja määrata ise tegevuse algust. Käsiraamat selgitab, mida on tarvis edukaks pealetungiks, milliseid tehnilisi vahendeid seks vajatakse ja mil-

line ülesanne on pealetungilahingus suur-tükiväel, tankidel ja lennuväel. Lihtsete sõnadega on selgitatud ootamatuse tähtsus. Alati tuleb püüda saavutada ootamatust ja seda mitte ainult lahingu algul, vaid kogu lahingu kestel.

Lühidalt on kirjeldatud kaitselahing ja selgitatud selle eesmärgid. Kui vastane asub pealetungile, siis tuleb teda lüüa, aga mitte end ainult kaitsta. Parimaks kaitseks on — ise pealetungida.

Veel on selles peatükis käsitletud rännakut, luuret ja julgestust.

Kaevumisele ja moondamisele on pühendatud kaks mahukat eriosa. Väga üksikasjaliselt on käsitletud üksikvõitleja kohuseid, maastikukasutamine ja käitumine lahingus. Selgelt ja veenvalt on kõneldud külmaveresuse tarvilikkusest, oskusest taibata kiiresti iga olukorda, tegutseda alati kiiresti, kuid kavakindlalt. Eraldi on käsitletud sõjakavaluste rakendamist. Lõpuks on antud juhiseid jalaväe jao tegutsemiseks igasuguses lahinguolukorras.

XII peatükk käsitleb väljaõpet rkalal.

XIII peatükk tutvustab sõdurit teiste väeliikidega. Sellesse osasse paigutatud pildid ja joonised annavad ümmarguse ülevaate moodsest sõjatehnikast. Eriline osa on pühendatud pioneriasjandusele.

XIV peatükk käsitleb vedusid raudteel ja autodel.

XV peatükk käsitleb majutamist.

XVI peatükk käsitleb toidustamist lahinguolukorras ja vooriteenistust.

Jalaväelase käsiraamatu ilmumist loevad RKKA juhid väljaõppe ja terve sõjaväe elu suhtes suursündmuseks. Käsiraamat peab aitama punaarmee lastel põhjalikult süveneda oma ülesannetesse, mõista oma kohuseid rahva vastu, omandada hõlpsamalt sõjatehnikat ja oskust tegutsemiseks kaasaja lahingus.

Jalaväelase käsiraamatu koostas komisjon, millise koosseisu kuulusid silmapaistvamad ohvitserid, poliitilised komisсарid ja sõjaväe teised spetsialistid. On leitud, et komisjon on teinud suure töö ja Jalaväelase käsiraamatust loodetakse suurt abi RKKA lahingulise väljaõppe viimistlemisel.

A. R—k.

Sõjaväelisi teateid välisriigist.

Rootsi moodne 150-mm rannakahur.

150-mm Boforsi moodse rannakaitsekahuri tähtsamad andmed on järgmised:

— raua pikkus	55 kal.
— mürsu kaal	46 kg
— viskelaengu kaal	16 kg
— alguskiirus	920 m/sek.
— laskeulatus	26 500 m
— tõstenurk	—10° kuni +45°
— horisontaalne laskeväli	360°
— platvormi tulejoone kõrgus	120 cm

Kahur on varustatud soomuskilbiga, mille paksus on eestpoolt 50 mm, külgedelt ja ülalt 20 mm. Kilp kaalub 6 tonni, lafett ühes kilbiga — 16 tonni.

Rootsi rannikukaitses kasutatakse ka liikuvaid 150-mm 1937. a. tüüpi kahureid, mille lahingukaal on 13,8 tonni ja mis rannakukorras veetakse kahes osas — 8,5-tonnise lafettiveokiga ja 8-tonnise rauaveokiga. („Militär-Wochenblatt“ nr. 29 — 12.01.40.)

*

Prantsuse üliraske haubitsa omadusi.

Läänerindel prantslased kasutavad praeguses sõjas 279,4 (280-)mm Šneideri haubitsaid, mille tähtsamad andmed on:

— raua pikkus	12 kal.
— raske mürsu kaal	275 kg
— kergema mürsu kaal	205 kg
— suurim alguskiirus	418 m/sek.
— laengute arv	13
— tõstenurk	—10° kuni +65°
— horisontaalne laskeväli	44°
— laskeulatus	16 km
— lahingukaal	16,2 t.

Haubitsa on varustatud kilbiga, mis kaitses meeskonda eest, ülalt ja külgedelt. Rännakul ta veetakse 4 veokiga.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 31 — 26.01.40.)

—m.

*

Inglise raskesuurtükkide omadusi.

Praeguses sõjas Läänerindel inglased kasutavad raskesuurtükkidena 152-mm ehk 6-tolliseid haubitsaid ja kahureid.

Haubitsaid on kaht liiki: 1) vana-moeliste kodaratega ja raudrehvidega ratastega, veetakse traktori abil, ja 2) moderniseeritud ja kummirehvidega ratastega; veetakse kiire mootorveoki abil. Haubitsa tähtsamad andmed on:

— raua pikkus	14 kal.
— mürsu kaal	45,4 kg
— laskeulatus	9 200 m
— tõstenurk	kuni 45°
— pöördnurk	5°

Kahur on varustatud kummirehvidega ratastega ja veetakse Skammel 85-HP mootoriga 3-teljelise veoauto abil, kusjuures kahuri meeskond asub autol. Selle moodse kahuri tähtsamad andmed on järgmised:

— raua pikkus	52 kal.
— mürsu kaal	45,5 kg
— suurim alguskiirus	915 m/sek.
— laskeulatus	21 km

Nii kahur kui ka haubits evivad tavalist kastlafetti, kuid kilbita.

(„Militär-Wochenblatt“ nr. 31 — 26.01.40.)

*

Saksa uus ülikauglaskekahur.

Prantsuse ja inglise sõjakirjanduse andmeil olevat sakslased konstrueerinud uue ülikauglaskekahuri, mille ülesandeks olevat Londoni pommitamine.

Kahuri raua pikkus olevat 35 m, kal. 280 mm, mürsu kaal 300 kg, alguskiirus 1800 m/sek, lendjoone maksimaalne kõrgus 60 km, laskekaugus 240 km.

Inglise sõjaväelistes ringkondades ei loodeta uuest kahurist tema lühikese ea ja ebatäpsuse tõttu kuigi palju.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

Küsimus. Kas kaadriallohviterile maksstavast lähetuspäevarahast tuleb riigi poolt kasutada antud korteri eest 40% maha arvata enne või pärast toiduraha mahaarvamist?

Vastus. Ametisõitude tasu seaduse (RT 1935, 33, 285; 1936, 78, 628) § 18 järgi makstakse lähetatule, kes kasutab ametisõidu sihtkohal riigi või omavalitsuse korraldusel antavat korterit ühes kütte ja valgustusega, päevaraha 40% vähem, kui ette nähtud sama seaduse § 17.

Kuna § 17 (RT 1937, 29, 275) sisaldab ametisõitude päevarahade täisnorme, siis järelikult 40%-list mahaarvamist tuleb teostada neist täisnormidest, mitte aga toiduraha maksuse võrra vähendatud normidest.

Küsimus. Riigiteenistuse seaduse (RT 1924, 149, 97) § 25 näeb ette, et riigiteenijal on õigus saada pärast üheaastast teenistust kaks nädalat ja pärast kaheaastast teenistust üks kuu puhkust. Kas puhkuse saamiseks on nõutav vahetpidamatu kahe- või üheaastane teenistus või annab puhkuse saamise õiguse ka katkestatud riigiteenistus?

Vastus. Vaata 1937. a. „Sõduris“ nr. 38-39 vastus küsimusele nr. 5 (lk. 971).

Küsimus: Kaadrisõdur kaprali auastmes teenis pärast noortekursuse lõpetamist Auto-Tangirügemendis sama rügemendi autokompanis autojuhina kaprali auastmes kuni ajateenistuse lõpuni. Ajateenistust lõpetades astus ta kaadrisõdurina teenistusse sõjaväeringkonna staapi käskjala ametikohale. Hiljem sellelt ametikohalt määrati ta üksiku jalaväepataljoni rühmanema ametikohale ning lähetati autojuhina ajutiseks teenimiseks Sõjaväeringkonna staapi. Missugust väeliigivärvi ja väeliigitunnuseid on ta õigustatud kandma?

Vastus. Sõjaväevormi kirjelduse (Sõjaministri ksk. nr. 15 — 1936. a. lisa) § 73 ja 74 järgi kannavad jalaväeüksuste koosseisu kuuluvad kaadriallohvitsersed ja -sõdurid vaatamata nende väeliigilisele ettevalmistusele ja sõjalise ettevalmistuse ula-

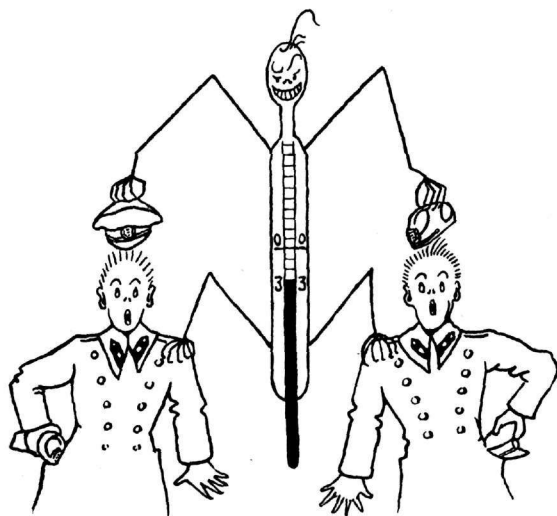
tusele ja laväe kaadriallohvitsersidele ja sõduritele ette nähtud väeliigivärvi ja väeliigitunnuseid. Seepärast tuleb asuda seisukohale, et küsimuses tähendatud kaadrisõdur on õigustatud kandma jalaväe kaadrisõdurile ette nähtud väeliigivärvi ja väeliigitunnuseid.

Küsimus: Allohvitserside ja sõdurite teenistuskäigu seadluse (RT 1939, 24, 182) § 127 näeb ette, et eelmisel aastail saamata jäänud korralist puhkust ja korralist lisapuhkust võib liita mõne järgneva aasta puhkusega, kui teenistushuvid eelmisel aastail ei võimaldanud neid puhkusi kaadriallohvitsersile anda normaalkorras. Millega tuleb kaadriallohvitsersil, kes on viidud üle teenistusse teise väeossa, tõendada, et eelmiste aastate eest ette nähtud korralise puhkuse mittaasaamine ol tingitud teenistushuvidest?

Vastus. Küsimuse otsustamisel, kas antud juhul korralise puhkuse või korralise lisapuhkuse mittaasaamine eelmisel aastail oli tingitud teenistushuvidest, tuleb Allohvitserside ja sõdurite teenistuskäigu seadluse § 128 mõtte kohaselt aluseks võtta selle väeosa ülema kirjalik tõendus, kelle alluvuses kaadriallohvitsers vahetult enne üleviimist teenis.

— lu —

Maagilised arvud.

— 3° C

muudab sõjaväelasi üllatava reeglipärasusega nii ebaühtlaseks, et tänavail vastutulejaist üks sõjaväelane kannab kindlasti suvi- ja teine talvmütsi.

1900. a.

selle ajani sündisid sõjaväe keeletargad, kes juba sündides oskasid mõnda võõrkeelt.

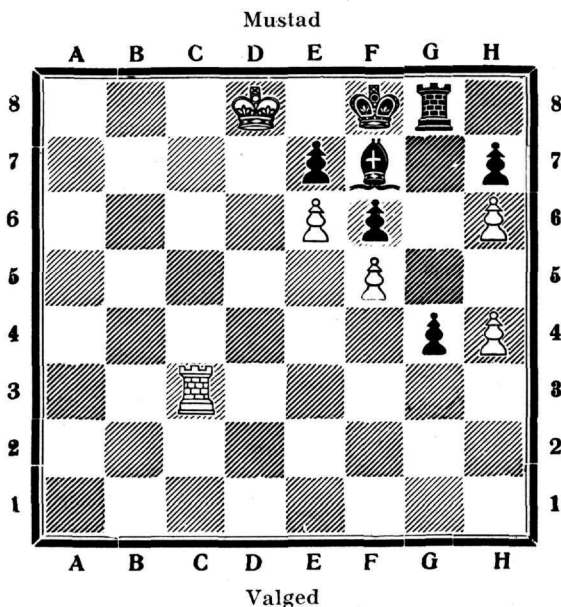
Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

A.s. „Ühiselu“ trükk, Tallinn, Pikk 42. 1940.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 9.

Valged algavad, ent kas nad võidavad? Lahendus ilmub järgmises numbris.

Ülesande nr. 8 lahendus.

1. h6—h7 Le3:e5 2. h7—h8R+ Le5:h8+ 3. Kg8:h8 Ra8—b6! 4. Kh8—g8 Rb6—a4! 5. c3—c4 Ra4—b2! 6. c4—c5 Rb2—d3! 7. c5—c6 Rd3—b4 8. c6—c7 Rb4—d5 9. c7—c8R! ja 10. Rc8—e7 matt.

Ülesande idee põhineb valge etturi jälgimisel, kuni see ähvarduse 9. ... Re5—d7+ tõttu on sunnitud moonduma ratsuks.

Partii nr. 4.

Mängitud Tallinna Garnisoni Maleklubi kevadturniiri XIII voorus 04.03.s.a. Valgetega maat J. Saaris ja mustadega riigiteen. Laanet.

Nimzo-india kaitse.

1. d2—d4 Rg8—f6 2. c2—c4 e7—e6 3. Rg1—f3 Of8—b4+ 4. Rb1—c3 d7—d5 5. e2—e3 (Valged, valides tagasihoidliku jätku, loobuvad avanguparemustest.) 5. ... 0—0 6. Of1—d3 c7—c5 7. a2—a3 Ob4:c3+ 8. b2:c3 Rb8—c6 9. c4:d5 (Pidanuks kohe vangerdama. Löömine on halb, kuna mustade odale avaneb hea diagonaal.) 9. ... e6:d5 10. 0—0 c5—c4 (Mustad haaravad ohjad oma kätte.) 11. Od3—e2 (Halb koht odale. Parem oli Oc2 ja ta omandanuks kontrollvõimet väljade e4 ja b3 üle.) 11. ... Rf6—e4 12. Oc1—d2 (Oda tulnuks asetada hoopis b2-le) 12. ... Rc6—a5 13. Ld1—c2 (Valgete mäng on ummikus.) 13. ... Ra5—b3 14. Va1—e1 Oc8—f5 15. Lc2—b2 g7—g5 (Taotledes taguri võitu ähvardusega g5—g4.) 16. Od2—c1 Ld8—a5 17. h2—h3 (Nõrk käik, kuna käiguga g5—g4 ei saavuta must midagi, parim oli siin Od1. Ka järgnev lippude vahetus on valgeile halb.) 17. ... La5:c3 18. Lb2:c3 Re4:c3 19. Rf3:g5 (Raske on valgeil leida mingit soodset lahendust. Vahest olnuks neil võimalik kvaliteedi kahiga kitsikusest pääseda jätkates 19. Ob2. Valitud 19. käik on kõige halvem.) 19. ... Rb3:c1 20. Oe2—h5 Rc1—b3 21. g2—g4 Of5—d3 22. f2—f4 Od3—f1 23. Kg1:f1 Rb3—d2+ ja valged vankri vähemusega sammuvad vastu paratamatule kaole. (Märked Laanet'ilt.)

VOORI EESKIRI I OSA

HIND 20 SENTI

M Ü Ü G I L

„SÕDURI“ TOIMETUSES, TALLINN, SAKALA 33.

ILMUS TRÜKIST

SV. STAABI VI OSAKONNA VÄLJAANDEL

Kapten E. KÕIV:

Pioneriasjandus jalaväele

HIND 2 KR. 30 S.

MÜÜGIL: „Sõdur'i“ toimetuses, Tallinn, Sakala 33

40-943

